

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Bc. Vendula Bazalová

**Česká a slovenská veřejná diplomacie po
roce 1993: transformace Českých center a
Slovenských institutů**

Diplomová práce

Praha 2013

Autor práce: **Vendula Bazalová**

Vedoucí práce: **Mgr. Eliška Tomalová, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2013

Bibliografický záznam

BAZALOVÁ, Vendula. *Česká a slovenská veřejná diplomacie po roce 1993: transformace Českých center a Slovenských institutů*. Praha, 2013. 117 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra mezinárodních vztahů. Vedoucí diplomové práce Mgr. Eliška Tomalová, Ph.D.

Abstrakt

Diplomová práce „*Česká a slovenská veřejná diplomacie po roce 1993: transformace Českých center a Slovenských institutů*“ si klade za cíl porovnat český a slovenský model veřejné a zároveň kulturní diplomacie obou zemí po jejich klidném rozdělení v roce 1993 a zjistit, jakou cestou se obě země vydaly a zda si vůbec přiznaly ve své zahraniční politice významné místo pro veřejnou a kulturní diplomacii. Dojde k potvrzení či vyvrácení hypotézy, že na základě stejné historické zkušenosti a transformační podobnosti bude vývoj veřejné a kulturní diplomacie v ČR a SR velice blízký. První kapitola se věnuje teoretickému výkladu, který je spojován s veřejnou a kulturní diplomacií. Druhá kapitola se pak zabývá historickou zkušeností, ze které obě země vycházejí, a poté se jednotlivě věnuje jak českému, tak i slovenskému modelu veřejné a kulturní diplomacie od roku 1993 až po současnost. V této části jsou vymezeny koncepční dokumenty a je popsána institucionální dimenze, jež se k dané problematice vztahuje. Třetí a čtvrtá kapitola se pak jednotlivě zabývá Českými centry a Slovenskými instituty, které jsou primárními aktéry kulturní diplomacie v zahraničí. Poslední a zároveň stěžejní kapitola, jež vznikla za pomoci pracovníků výše zmíněných kulturních institutů, komparuje činnost, práci a fungování Českých center a Slovenských institutů ve světě a následně na to dochází ke zhodnocení nejen českého a slovenského modelu veřejné a kulturní diplomacie, ale i k porovnání práce Českých center a Slovenských institutů, které stojí za aktivní propagací vnější prezentace států v zahraničí.

Abstract

The dissertation “*Czech and Slovak Public Diplomacy after 1993: The Transformation of Czech Centres and Slovak Institutes*” seeks to compare Czech and Slovak model of public and cultural diplomacy after the peaceful separation of Czechoslovakia in 1993. It seeks to investigate whether the two countries embarked on similar journeys in their foreign affairs and whether the public and cultural diplomacy is at the forefront of their international policies. The dissertation aims to establish whether to accept or reject the hypothesis that the same historical circumstances and transformational similarities inevitably lead to similarities of Czech and Slovak public and cultural diplomacy. The first chapter of the dissertation focuses on a theoretical interpretation of public and cultural diplomacy. The second chapter of the dissertation deals with both countries’ historical experience and describes the model of public and cultural diplomacy in each country from year 1993 to now. This part of the dissertation delineates conceptual documentation and describes the institutional dimension of this issue. The third and fourth chapter of the dissertation then separately deal with Czech Centres and Slovak Institutes as the primary players in the cultural diplomacy abroad. The final and core chapter of the dissertation, which was written with the help of employees of the above mentioned institutions, compares the activities, work and function of the Czech Centres and Slovak Institutes. Ultimately, the dissertation evaluates the Czech and Slovak model of public and cultural diplomacy and compares the work of Czech Centres and Slovak Institutes, whose primary function is to actively promote Czech Republic and Slovakia internationally.

Klíčová slova

Česká republika, Slovenská republika, Česká centra, Slovenské instituty, veřejná diplomacie, kulturní diplomacie, zahraniční kulturní politika státu, mezinárodní vztahy

Keywords

Czech Republic, Slovakia, Czech Centres, Slovak Institutes, public diplomacy, cultural diplomacy, foreign cultural policy of state, international relations

Rozsah práce: počet znaků s mezerami 206 517

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 17. května 2013

Vendula Bazalová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce Mgr. Elišce Tomalové, Ph.D., za její odborné vedení, cenné rady a trpělivost.

Obsah

Úvod	5
1. Teoretický rámec kulturní a veřejné diplomacie.....	9
1.1 <i>Kultura a kulturní diplomacie.....</i>	<i>9</i>
1.2 <i>Koncept měkké moci .....</i>	<i>12</i>
1.3 <i>Veřejná diplomacie.....</i>	<i>14</i>
1.4 <i>Veřejná diplomacie a kulturní diplomacie.....</i>	<i>20</i>
1.5 <i>Aktéři veřejné a kulturní diplomacie.....</i>	<i>21</i>
1.6 <i>Kulturní diplomacie a její oblasti .....</i>	<i>21</i>
1.7 <i>Nation branding.....</i>	<i>23</i>
1.8 <i>Shrnutí teoretických pojmů .....</i>	<i>25</i>
2. Česká a slovenská veřejná diplomacie	27
2.1 <i>Specifika veřejné diplomacie malých států.....</i>	<i>27</i>
2.2 <i>Historický kontext československé veřejné a kulturní diplomacie.....</i>	<i>31</i>
2.2.1 <i>Československo 1918 – 1948 .....</i>	<i>32</i>
2.2.2 <i>Československo 1948-1989.....</i>	<i>34</i>
2.2.3 <i>Československá federativní republika 1990 – 1992.....</i>	<i>35</i>
2.3 <i>Česká veřejná a kulturní diplomacie od roku 1993 po současnost .....</i>	<i>36</i>
2.3.1 <i>Koncepční dokumenty kulturní diplomacie ČR.....</i>	<i>37</i>
2.3.2 <i>Institucionální dimenze kulturní diplomacie ČR.....</i>	<i>38</i>
2.4 <i>Slovenská veřejná a kulturní diplomacie od roku 1993 po současnost .....</i>	<i>42</i>
2.4.1 <i>Koncepční dokumenty kulturní diplomacie SR.....</i>	<i>43</i>
2.4.2 <i>Institucionální dimenze kulturní diplomacie SR.....</i>	<i>47</i>
2.5 <i>Základní charakteristiky českého a slovenského modelu veřejné diplomacie.....</i>	<i>50</i>
2.5.1 <i>Česká republika .....</i>	<i>50</i>
2.5.2 <i>Slovenská republika .....</i>	<i>54</i>

3.	Česká centra	57
3.1	<i>Česká centra – obecná charakteristika a vývoj .....</i>	<i>57</i>
3.2	<i>Sít' Českých center.....</i>	<i>59</i>
3.2.1	<i>Ústředí Českých center .....</i>	<i>59</i>
3.2.2	<i>České centrum Praha.....</i>	<i>60</i>
3.2.3	<i>Česká centra v zahraničí.....</i>	<i>61</i>
3.3	<i>Česká centra – oblasti činnosti.....</i>	<i>62</i>
3.4	<i>Strategie činnosti Českých center 2012 – 2015.....</i>	<i>64</i>
3.5	<i>Financování Českých center .....</i>	<i>64</i>
3.6	<i>Aktivity a projekty Českých center ve světě .....</i>	<i>67</i>
4.	Slovenské instituty	69
4.1	<i>Slovenské instituty – obecná charakteristika .....</i>	<i>69</i>
4.2	<i>Slovenské instituty – proces řízení .....</i>	<i>70</i>
4.3	<i>Slovenské instituty – koncepce .....</i>	<i>71</i>
4.4	<i>Slovenské instituty – metodické řazení.....</i>	<i>71</i>
4.5	<i>Sít' Slovenských institutů .....</i>	<i>73</i>
4.5.1	<i>Slovenské instituty – Statut SI Praha .....</i>	<i>75</i>
4.6	<i>Financování Slovenských institutů.....</i>	<i>76</i>
4.7	<i>Aktivity a projekty Slovenských institutů ve světě.....</i>	<i>76</i>
4.8	<i>Současná situace Slovenských institutů .....</i>	<i>78</i>
5.	Komparace Českých center a Slovenských institutů.....	80
	Závěr	94
	Summary.....	98
	Seznam použité literatury a zdrojů	100
	Projekt diplomové práce	109

Seznam použitých zkratk

ČC – Česká centra

ČCZ – Česká centra v zahraničí

ČR – Česká republika

ČSR – Československá republika

ČSFR – Československá federativní republika

EIKS – Evropská integrační komunikační strategie

EU – Evropská unie

EUNIC – Evropské sdružení národních kulturních institutů

GATT – Všeobecná dohoda na clech a obchodu

KIS – Kulturní informační střediska

MH SR – Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky

MK SR – Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

MPO ČR – Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky

MŠ SR – Ministerstvo školstva Slovenskej republiky

MZV ČR – Ministerstvo zahraničních věcí České republiky

MZV a EZ SR – Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenské republiky

NATO – Severoatlantická aliance

NBI – Nation Brands Index

OKD – Odbor kulturnej diplomacie

OKKP – Odbor pro kulturu, komunikaci a prezentaci

OVD – Odbor veřejné diplomacie

OVKD – Odbor verejnej a kultúrnej diplomacie

PZO – Podnik zahraničního obchodu

SACR – Slovenská agentúra pre cestovný ruch

SAIA – Slovenská akademická a informačná agentúra
SARIO – Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu
SI – Slovenský inštitút
SR – Slovenská republika
UNESCO – Organizácia OSN pre výchovu, viedu a kultúru
USA – Spojené štáty americké
ÚSŽZ – Úrad pro Slováky žijící v zahraničí
ÚV KSČ – Ústřední výbor Komunistické strany Československa
VD – Veřejná diplomacie
V4 – Visegrádská čtyřka
WTO – Světová obchodní organizace
ZÚ – Zastupitelský úřad

Úvod

Cílem této diplomové práce je blíže se podívat na veřejnou a kulturní diplomacii České a Slovenské republiky, a to v časově vymezeném rámci, který se vztahuje k samostatné dvacetileté existenci obou zemí. Práce je tedy časově omezena na léta 1993 – 2013. Obě země se řadí mezi malé státy, které vychází ze společné historické zkušenosti a zároveň ze zkušenosti s komunistickým režimem, kde bylo na veřejnou diplomacii jako na nástroj šíření měkké moci zapomínáno. Díky tomu se obě země potýkaly v počátku devadesátých let s tzv. pozdním startem, tudíž jejich výchozí pozice byla oproti jiným západním zemím velmi složitá. Překonat tento handicap nebylo jednoduché. Transformační proces v devadesátých letech se ale bohužel příliš nezabýval veřejnou diplomacií, neboť na pořadu dne byly jiné priority. I přes omezené finanční prostředky a díky geografické poloze, rozloze, ale i ekonomické a vojenské síle je pak nutné, aby se obě země orientovaly na veřejnou a zejména kulturní diplomacii a v rámci toho se tak dokázaly prosadit na mezinárodním poli. Přiznat si místo v zahraniční kulturní politice státu je stěžejním úkolem pro obě země, neboť právě díky tomu se mohou zviditelnit v zahraničí, zlepšit celkový obraz státu a přilákat do země ať už obyčejné turisty, či zainteresované investory. Vytvořit atraktivní prostředí a prezentovat zemi jako vysoce perspektivní a důvěryhodnou je všeobecně pro každý malý stát prioritním zájmem. Předpokládá se tedy, že Česká i Slovenská republika mají zájem o to, aby šířily pozitivní obraz země v zahraničí.

Stěžejním bodem práce jsou pak Česká centra (ČC) a Slovenské instituty (SI), které působí jako příspěvkové organizace Ministerstva zahraničních věcí ČR a SR a které tvoří významnou složku propagace země v zahraničí, a to především v kulturních oblastech. V práci bude vykresleno, jak obě instituce pracují, na co se zaměřují, jaká jsou jejich specifika, aktivity, prezentační činnosti nejen v mateřské zemi, ale především v zemi hostitelské apod. Dojde k vykreslení situace, jak proběhla transformace obou institucí od počátku jejich působení, které se vztahuje k roku 1993. Důležitá není jen proměna ČC a SI, ale i proměna zahraniční kulturní politiky ČR a SR jako celku.

V závěru práce tak dojde ke komparaci a zhodnocení nejen obou institucí, ale i českého a slovenského modelu veřejné a kulturní diplomacie od začátku až po současnost.

Výběr tématu byl dán tím, že obě země vychází ze stejné historické zkušenosti, která se v této práci datuje již od roku 1918 a kdy obě země prošly etapou komunistického režimu a po sametové revoluci tvořily čtyři roky opět svobodnou zemi. Česko i Slovensko jako malé a postkomunistické země střední Evropy měly hlavní cíl, a to integrovat se zpět do Evropy a začít utvářet svoji vlastní zahraniční kulturní politiku. Na základě těchto zkušeností pak můžeme očekávat, že vývoj a proces proměny zahraniční kulturní politiky, ČR a SR bude silně podobný. Druhý důvod, proč jsem toto téma zvolila, spočívá v tom, že zatím nebylo nijak komplexně zpracováno v české a ani v zahraniční literatuře a mým cílem je tak přispět k výzkumu problematiky veřejné a kulturní diplomacie.

Z metodologického hlediska je práce komparativní případovou studií, která se zabývá soustředěným studiem případů určitého jevu. V tomto případě zkoumá dva případy v podobě české a slovenské veřejné a kulturní diplomacie a provádí jejich srovnávací analýzu (across-case analysis).¹ Existuje několik druhů komparativní studie a v tomto případě je zde využit tzv. kontrast kontextů (contrast of context). Kontrast kontextů jako druh komparativní studie představuje empiricky zaměřený typ výzkumu, který především usiluje o analýzu zkoumaných případů než o vyvozování teoretických závěrů. Vychází především z obecných témat, otázek a ideálních typů než z teoretických modelů. Tento model se vyjadřuje zejména k platnosti obecných konceptů a tezí a nejde mu o vytváření nových zobecnění. Kontrast kontextů jako typ komparativní studie vychází z porozumění.²

Během svého výzkumu se pokusím potvrdit nebo vyvrátit hypotézu, že: *Transformace veřejné a kulturní diplomacie České a Slovenské republiky, a to především*

---

¹ GEORGE, L., BENNETT, A. (2005). *Case Studies and Process Tracing in History and Political Science: Similar Strokes for Different Foci*, s. 18-19. In DRULÁK, P. a kol. (2008). *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008, s. 62.

² DRULÁK, P. a kol. (2008). *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, s. 67.

práce Českých center a Slovenských institutů v zahraničí vychází z předpokladu, že na základě stejné historické zkušenosti a transformační podobnosti bude vývoj kulturních diplomacií v ČR a v SR velmi blízký a podobný. V průběhu výzkumu pak dojde k zodpovězení následujících otázek:

- Liší se od sebe kulturní a veřejná diplomacie v Česku a na Slovensku? A v čem? (cíle, prostředky, aktéři, témata)*
- I přesto, že Česká a Slovenská republika vychází ze stejné historické zkušenosti, jaký vliv měla transformace na kulturní a veřejnou diplomacii obou států?*
- Rozhodla se Česká i Slovenská republika přiznat ve své zahraniční politice významné místo veřejné a kulturní diplomacii?*
- Jaký vnější obraz ČR a SR je prezentován prostřednictvím Českých center a Slovenských institutů v zahraničí?*

Struktura práce je rozdělena do pěti jednotlivých kapitol, z čehož první kapitola vymezuje teoretický rámec a klíčové koncepty, které souvisí s veřejnou a kulturní diplomacií ČR a SR. Pozornost je věnována zejména problematice veřejné diplomacie, která je velmi rozsáhlá z hlediska jejích definic a vymezení. Je zde uveden také zásadní teoretický koncept měkké moci, který na počátku 90. let zavedl do politických věd americký představitel neoliberalismu Joseph S. Nye. Nyeova teorie řadí mezi zdroje měkké moci právě kulturu a zahraniční politiku státu.

Druhá kapitola se pak zabývá nejprve specifickými rysy veřejné diplomacie malých států, mezi které ČR i SR neodmyslitelně patří. Dále popisuje rozdíly mezi velkými a malými státy, ale také vymezuje faktory a ukazuje, na co by se měly malé státy v podobě ČR i SR zaměřit. V rámci druhé kapitoly pak dochází k vykreslení komplexní historické zkušenosti obou zemí, která sahá až do roku 1918. Od roku 1993 je pak jednotlivě vykreslena situace jak v ČR, tak i v SR. Jsou zde uvedeny zásadní koncepční dokumenty a institucionální rovina veřejné diplomacie v obou zemích. Na závěr dochází ke komplexnímu shrnutí a k zodpovězení otázky, na jaký obsah sdělení se Česko

i Slovensko od počátku devadesátých let zaměřilo a na co se bude zaměřovat v blízké budoucnosti.

Třetí a čtvrtá kapitola si klade za cíl jednotlivě představit Česká centra a Slovenské instituty jako organizace, které spadají pod Ministerstvo zahraničních věcí ČR i SR. V rámci této kapitoly jsem využila možnosti zeptat se na otázky přímo pracovníků ČC a SI, tudíž došlo k využití primárních zdrojů. Ti mi poskytli velmi cenné informace a názory k dané problematice.

Pátá a zároveň stěžejní a poslední kapitola se týká metody komparace, kdy na základě stanovených komparačních kategorií porovnávám český a slovenský model veřejné diplomacie, ale i fungování a práci Českých center a Slovenských institutů v zahraničí a vyhodnocuji situaci, která z toho plyne. Následně pak dojde k potvrzení či vyvrácení stanovené hypotézy.

1. Teoretický rámec kulturní a veřejné diplomacie

Níže uvedené teoretické pojmy nám poslouží pochopit a přiblížit problematiku veřejné a kulturní diplomacie jako celku. Vzhledem k tomu, že v dnešní době dochází v oblasti této problematiky k prolínání pojmů až k jakési změti termínů, je tedy nezbytně nutné si pro účely práce vymežit, co který pojem znamená. Pro komplexní pochopení celé práce je teoretický úvod zásadní, a tak pojmy jako *kultura*, *kulturní diplomacie*, *veřejná diplomacie* a *nation branding* jsou vysvětleny hned v začátku. Co se týče teorie mezinárodních vztahů, je zde použit Nyeův *koncept měkké moci*, jež vychází z neoliberalního institucionalismu a který právě díky své síle přitažlivosti dokáže dosáhnout kýženého výsledku. Koncept je aplikován přímo na problematiku malých států, kterými Česká i Slovenská republika bezpochyby jsou, a tak veřejná a kulturní diplomacie je stěžejní složkou zahraniční politiky obou zemí. Veřejná a kulturní diplomacie tak slouží jako nástroj šíření a prosazování měkké moci za účelem dosažení požadovaných výsledků skrze přitažlivost a ne nátlakové donucování.

1.1 Kultura a kulturní diplomacie

Kultura jako taková je neodmyslitelnou součástí formování nejen každého člověka, ale je také součástí mezinárodních vztahů, což je pro tuto práci stěžejním bodem. Než dojde k vymezení pojmu kulturní diplomacie, je nutné hned ze začátku vymežit samotný pojem kultury. Kultura pochází z latinského slova *colere*, které v překladu znamená pěstovat, šlechtit, ale i obývat, vážit si a uctívat. Původně také kultura vyjadřovala vzdělávání či kultivování země. Je důležité zmínit, že slovo kultura v sobě nese představu vnitřního úsilí člověka o přetvoření a zdokonalení světa, ale i sebe sama. Jako taková se začala formovat již v období starověku, ale svého rozkvětu se dočkala až v průběhu novověku a zejména v období osvícenství.³ Kultura jako složka zahraniční politiky daného státu nabývá na významu až v průběhu devatenáctého století a její síla se pak ukazuje až v meziválečném a poválečném období, kde kulturní diplomacie získává

---

³ LEHMANNOVÁ, Z. (1999). *Kulturní dimenze mezinárodních vztahů*. Praha: Vysoká škola ekonomická, s. 11.

své pevné místo v rámci zahraniční politiky většiny států.⁴ Je mnoho autorů, kteří nabízejí definice kultury. Pro nás je stěžejní vymezit alespoň z části definici kultury a zasadit ji do kontextu, jak souvisí s kulturní diplomacií a zahraniční politikou. Joseph S. Nye⁵, jenž je hlavním teoretikem, zavádí do politických věd koncept měkké moci a dotýká se problematiky kulturní diplomacie. Kultura pak pro něj představuje určitý soubor praktik a významů, které vytvářejí smysl pro společnost. Kultura má ale mnoho projevů. Je běžné rozlišovat mezi vysokou kulturou jako je literatura, umění a vzdělání, která apeluje na elity, a pak také populární kultura, která se zaměřuje na masovou společnost.

V dnešní době se nesetkáváme jen s tím, že působení státu se odvozuje od geografické polohy, rozlohy a jeho ekonomické a vojenské síly, ale je zde právě důležitá kulturní složka, jež vytváří o každém státu daný obraz. Pojem kultura je velmi široký a ačkoli se kdokoli z autorů snaží přesně najít ucelenou definici, není jednoduché ji jednoznačně specifikovat. Co se týče kulturní dimenze zahraniční politiky, můžeme se setkat s dvěma způsoby užití.⁶ V užším pojetí kultura zahrnuje veškeré formy uměleckého vyjádření a v širším slova smyslu můžeme použít definici UNESCO z roku 1982, která definuje kulturu následujícími slovy: „...*souhrn distinktivních duchovních, materiálních a intelektuálních rysů, které charakterizují společnost. Nejde pouze o čistě umělecká vyjádření, ale také o životní styl, základní práva, hodnoty a tradice.*“⁷ Pro nás je tato definice velmi široká a pro účely této práce bude nejvhodnější použít definici dle Tomalové⁸ a odvodit význam slova kultura v zahraniční politice od aktivit aktérů, kteří působí v oblasti zahraniční kulturní politiky a jejichž činnost je strukturována do oblastí mediální, jazykové, oblasti kulturní tvorby, kulturního dědictví či životního stylu.

---

⁴ PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. 21.

⁵ NYE, J. S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics* [online]. New York: Public Affairs, [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: http://books.google.cz/books?id=sFNfYvNtw5AC&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false. p. 11.

⁶ TOMALOVÁ, E. (2008). *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 10.

⁷ UNESCO. *Mexico City Declaration*, 1982. Dostupné z: http://portal.unesco.org/pv_obj_cache/pv_obj_id_A274FC8367592F6CEEDB92E91A93C7AC61740000/filename/mexico_en.pdf.

⁸ TOMALOVÁ, E. (2008). *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*, s. 10.

Kulturní dimenze zahraniční politiky se taktéž dle Tomalové⁹ odehrává ve dvou rovinách. První rovinu představuje kulturní diplomacie, jejímž cílem je zpřístupnit zahraničnímu publiku následující kulturní akce jako výstavy nebo koncerty, zprostředkovat výměnu osobností (vědců, úředníků), posilovat univerzitní spolupráci a výuku jazyka. Jde o to, aby se kulturní diplomacie dotkla co největší části společnosti, která má vliv na formování veřejného mínění. Takto popsanou kulturní diplomacii řadíme do kategorie veřejné diplomacie, která se obrací k širšímu zahraničnímu publiku. Druhá rovina je představována bilaterální a multilaterální zahraniční politikou, která se věnuje oblastem, jež jsou spjaty s kulturou. Jedná se o mezistátní dohody ohledně kulturní spolupráce, mezinárodní dohody o liberalizaci obchodu a služeb apod. Jde o vyjednávání na platformě GATT (dnešní WTO) nebo v rámci UNESCO. Tyto aktivity řadíme do diplomacie tradiční.

Kulturní diplomacie spadá tedy do kategorie veřejné diplomacie a dle Nye je chápána jako nástroj šíření měkké moci za účelem oslovit co nejširší veřejnost a spolupodílet se na vylepšení vnímání daného státu v zemi příjemce. Úzký vztah ke kulturní diplomacii mají následující pojmy – *měkká moc, veřejná diplomacie a nation branding*. Vymezení těchto pojmů je i v dnešní době velmi nejasné, ale jednu věc mají společnou a tím je vztah k vnějšmu vnímání státu. Dle Peterkové¹⁰ je pak kulturní diplomacie v podobě právě té veřejné diplomacie považována za součást zahraniční kulturní politiky, a tudíž i za součást zahraniční politiky jako celku. Veřejná diplomacie a zahraničně kulturní vztahy se podílí na tvorbě dlouhodobého stabilního vztahu, který je založen na poznání, pochopení a na nich vzešlé důvěře. Dochází k budování vzájemné spolupráce při naplňování dlouhodobých zájmů.¹¹ V současné době se v oblasti mezinárodních vztahů uplatňuje širší pohled na kulturní vztahy, neboť v rámci kulturní diplomacie už nejde jen o umění či spolupráci v rámci vědy, výzkumu a vzdělávání. Dnes

---

⁹ TOMALOVÁ, E. (2008). *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*, s. 11.

¹⁰ PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 21.

¹¹ MELISSEN, J. (2005). *Wielding Soft Power: The New Public Diplomacy* [online]. Netherlands Institute of International Relations „Clingendael“, [cit. 2013-01-30]. Dostupné z: http://www.clingendael.nl/publications/2005/20050500_cdsp_paper_diplomacy_2_melissen.pdf. In PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 22.

si pod pojmem kulturních vztahů můžeme představit aktivity, jako je ochrana lidských práv, právo na informace či šíření demokratických hodnot.¹²

Je nutné zmínit, že kulturní diplomacií se zabývají státy jak velké, tak i malé. Země jako Francie, USA, Velká Británie, ale i Německo patří mezi největší podporovatele kulturní diplomacie, které jsou zaměřeny velmi proaktivně a investují do této oblasti mnoho finančních prostředků.¹³ Je nutné podotknout, že podceňování kulturní, ale i veřejné diplomacie jako nástrojů měkké moci by mohlo vést k tragickým následkům, jak se tomu stalo po skončení studené války, kdy USA ztratily potřebu investovat do veřejné diplomacie. Teroristické útoky z roku 2001 namířené na USA poukázaly na nutnost znovu navázat dialog se zahraničním publikem.¹⁴

1.2 Koncept měkké moci

Teoretické východisko konceptu soft power neboli měkké moci uvedl do politických věd americký představitel neoliberálního institucionalismu Joseph S. Nye. Počátky ohledně konceptu měkké moci sahají až do roku 1990, kdy napsal svou první publikaci o této problematice s názvem: *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*. Dále svou teorii měkké moci rozvádí v díle z roku 2004: *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. Na otázku, co je vlastně měkká moc, odpovídá, že jde o schopnost ovlivňovat ostatní tak, aby došlo k získání požadovaného výsledku, a to díky přitažlivosti a ne skrze donucování. Měkká moc vzniká z atraktivity kultury daného státu, politických ideálů a jejích způsobů jednání. Je důležité, aby politika byla vnímána za legitimní i v očích ostatních. Jestliže kultura státu a jeho ideologie je atraktivní, ostatní státy jsou pak ochotny vás následovat.¹⁵ Nye vymezuje měkkou moc a jeho nepřesnější definice říká: „*Pokud chcete, aby ostatní obdivovali vaše ideály a chtěli to, co chcete vy, nesmíte tolik využívat cukr a bič, abyste je vedli žádoucím*

---

¹² PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 22.

¹³ TOMALOVÁ, E. (2008). *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*, s. 30.

¹⁴ NYE, J. S. (2008). Public Diplomacy and Soft Power. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* [online]. p. 94-109 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: http://courses.essex.ac.uk/gv/gv905/W07%20Readings/nye_soft_power_08.pdf.

¹⁵ NYE, J. S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, p. 10.

směrem. Svádění je vždy mnohem efektivnější než nátlak a hodnoty jako demokracie, lidská práva a individuální možnosti jsou velmi atraktivní.“¹⁶

Složky měkké a tvrdé moci jsou propojené, neboť obě složky se snaží ovlivnit chování druhých, ovšem liší se v nástrojích, které využívají pro dosažení cílů. Jde tak o duální charakter moci. Tvrdá moc využívá donucovacích prostředků ekonomických, ale i vojenských, zatímco měkká moc je silou přitažlivou.¹⁷ Vedle moci vojenské a ekonomické je tedy důležité si uvědomit, že existuje i třetí dimenze, kterou je měkká moc. V rámci Nyeovy teorie musíme konstatovat, že měkká moc primárně závisí na třech následujících zdrojích – *kultura* (v místech, kde je přitažlivá i pro ostatní), *politické hodnoty státu* (pokud se jimi řídí doma, ale i v zahraničí) a *zahraniční politika státu* (je-li vnímána jako legitimní a mající morální autoritu). Kultura jako taková je stěžejním bodem práce a pokud tedy kultura dané země zahrnuje univerzální hodnoty a jejich politika je podporuje, pak má stát větší šanci, že ostatní aktéři budou hodnoty sdílet. Zvyšuje to pravděpodobnost získání kýžených cílů a daný stát má větší šanci na ovlivnění ostatních, a to díky jeho atraktivitě.¹⁸

Je důležité zmínit, že Nyeova teorie měkké moci je také dodnes považována za velmi těžce uchopitelný koncept, kde není jednoduché nalézt ucelenou definici pro celkovou specifikaci této teorie. Měkká moc je tak teoreticky, ale i prakticky těžce uchopitelný pojem, a to z důvodu, že obsahuje tři velmi problematické složky. První z nich je jakási rovina jejího utváření (stát nemá takovou kontrolu nad měkkou mocí, jako má nad tvrdou mocí, kde může lépe směřovat své aktivity), složka šíření (stát nemá ve své moci veškeré kanály) a také rovina percepce, která nebyla doposud vyjasněna.¹⁹ Tvrdá moc je v každém ohledu viditelná a její dopad je přímý a okamžitý, zatímco měkká moc má nepřímý účinek a je orientována na dlouhodobé cíle, tudíž než se dostaví kýžený

---

¹⁶ NYE, J. S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, p. x.

¹⁷ NYE, J. S., „Soft Power and American Foreign Policy“. *Political Science Quarterly*, 2 (2004), str. 255–270. In TOMALOVÁ, E. (2008). *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*, s. 14.

¹⁸ NYE, J. S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, p. 11.

¹⁹ TOMALOVÁ, E. (2008). *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*, s. 15.

výsledek, může to trvat i několik let.²⁰ Nye ale poukazuje, že roste význam využití měkké síly v současném informačním světě, neboť společenské a politické náklady na užití tvrdé síly rapidně vzrůstají a společnost je vnímá negativně. Měkká moc jako nástroj světové politiky nabyla na významu až v průběhu posledních dvaceti let a byla podpořena rozvojem informačních technologií, kde dochází k rychlejšímu pohybu a přenosu informací i na dlouhé vzdálenosti. Proces globalizace taktéž napomohl využití měkké moci.²¹

1.3 Veřejná diplomacie

Veřejná diplomacie jako nástroj šíření, prosazování a udržování konceptu měkké moci vstupuje do diplomatické praxe a teorie mezinárodních vztahů zejména v posledních dvaceti letech, což můžeme vztáhnout na období po skončení studené války. Pojmem veřejná diplomacie se zabývají např. Jan Melissen, Mark Leonard, Joseph S. Nye a z českých autorů pak také Jana Peterková nebo Eliška Tomalová. Variant, jak definovat a charakterizovat veřejnou diplomacii, je dnes bezpočet. V oblasti mezinárodních vztahů a společenských věd se zatím ale nepodařilo nalézt obecně přijatelnou definici veřejné diplomacie, na které by se shodli všichni zainteresovaní, přestože se definice liší jen zřídka. Z hlediska aktuálnosti a živosti tématu jde o velmi obtížný pokus.²²

Počátky veřejné diplomacie sahají do období, kdy samy státy vznikaly, a potřeba představit svůj stát v co nejlepším světle u zahraničního publika byla vždy stěžejním bodem většiny panovníků již v období starověku.²³ Veřejná diplomacie tak není považována za nový fenomén mezinárodních vztahů, ale od devadesátých let hovoříme o tzv. nové veřejné diplomacii²⁴, která souvisí s rozmachem moderních informačních a telekomunikačních technologií v diplomacii, ale také se stoupajícím významem

---

²⁰ NYE, J. S. (2004). *Soft Power, The Means to Success in World Politics*, p. 99.

²¹ NYE, J. S. (2004). *Soft Power, The Means to Success in World Politics*, p. 31.

²² PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 13.

²³ MELISSEN, J. (2005). *Wielding Soft Power: The New Public Diplomacy*, p.1.

²⁴ TOMALOVÁ, E. (2008). *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost*, s. 15.

veřejného mínění v mezinárodních vztazích. Poprvé byl termín veřejná diplomacie v moderním pojetí použit už v roce 1965 a zavedení pojmu je připisováno Edmundu Gullionovi. Tento americký diplomat použil termín veřejné diplomacie u příležitosti založení Centra Edwarda R. Murrowa.²⁵ Tato organizace popisuje veřejnou diplomacii následující definicí: „*Veřejná diplomacie... se zabývá ovlivněním veřejných postojů k formování a výkonu zahraniční politiky. Zahrnuje dimenze mezinárodních vztahů za hranicemi tradiční diplomacie; vládní kultivaci veřejného mínění v jiných zemích; vzájemné působení soukromých skupin a zájmů z jedné země se skupinami z jiných zemí; zpravodajství o zahraničních vztazích a jejich dopadech na politiku, komunikaci mezi těmi, jejichž prací je komunikace, jako např. mezi diplomaty a zahraničními korespondenty; a procesy mezikulturní komunikace.*“²⁶ Edward Murrow také říká: „*Veřejná diplomacie se liší od té tradiční diplomacie v tom, že zahrnuje interakce nejen vlády, ale především interakce mezi nevládními osobami a organizacemi.*“²⁷ Právě nová veřejná diplomacie je založena na sítích (tzv. network model), spíše než na státocentrickém pojetí mezinárodních vztahů. Veřejná diplomacie je také postavena na mizení hranice mezi vnitřními a zahraničními záležitostmi a na dialogu se zahraničními aktéry. Další charakteristikou je zaměření se na delší časový horizont, neboť veřejná diplomacie si zakládá na vybudování dlouhodobého vztahu důvěry mezi aktérem a příjemcem.²⁸

Co se týče výkladu pojmu veřejné diplomacie, zmiňuje ve své publikaci J. Peterková²⁹, že existuje mnoho definic, které se liší jen zřídka. V minulosti jsme se tak mohli setkat se třemi základními významy tohoto pojmu, které se používaly na mezinárodní scéně. Zprvce se jedná o veřejnou diplomacii jako protiklad proti tajné

---

²⁵ PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 12.

²⁶ *What is Public Diplomacy* [online]. [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://publicdiplomacy.org/pages/index.php?page=about-public-diplomacy>. In PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 12-13.

²⁷ LEONARD, Mark, Catherine STEAD a Conrad SMEWING. *Public Diplomacy*. London: The Foreign Policy Centre, 2002.

²⁸ MELISSEN, J. (2005). *Wielding Soft Power: The New Public Diplomacy*, p. 11-27. In TOMALOVÁ, E. (2008). *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*, s. 15-16.

²⁹ PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 11-12.

diplomacii, která je spojována se jménem amerického prezidenta Woodrowa Wilsona a s jeho 14 body na konferenci ve Versailles, kde odmítl tajné dohody. Z druhého můžeme hovořit o veřejné diplomacii ve smyslu veřejných záležitostí, kde primárně jde o informování obyvatelstva o diplomatických aktivitách vlády v zahraničí a veřejnost má tak větší kontrolu nad těmito aktivitami. Zatřetí označujeme veřejnou diplomacii jako nástroj pro prosazování cílů zahraniční politiky v zahraničí, což se dá chápat jako elegantní název pro propagandu, kterou provádí diplomaté. Z toho plyne, že současné chápání pojmu veřejné diplomacie v dnešním světě je ovlivněno procesem komunikace se zahraničním publikem, jež je osloveno pomocí řady různých nástrojů.

Obecně se můžeme u charakteristiky veřejné diplomacie setkat se shodnými znaky, ke kterým se řadí ochrana a podpora zájmů státu v zahraničí; snaha omezit možná nedorozumění, které mohou vznikat při vzájemné komunikaci; účast státních struktur na programech, které velmi často zastávají ministerstva zahraničních věcí. Mezi účastníky veřejné diplomacie řadíme nejen občany země, ale také nevládní subjekty typu neziskových organizací či soukromých společností. Mezi nástroje veřejné diplomacie, kterými je zahraniční publikum v daném procesu osloveno, pak řadíme tradiční nástroje prezentace jako publikace, rádio, televize, ale i studentské výměnné pobyty, činnost zastupitelských úřadů, kulturních a informačních center, rozvojová pomoc, význam krajanů v zahraničí apod. Výčet nástrojů je široký a také se může lišit dle specifik států. Dále se zdůrazňuje i potřeba existence ucelené koncepce a strategie veřejné diplomacie, která je ohraničena časovým horizontem.³⁰

---

³⁰ TUCH, H. (1990). *Communicating with the World: U.S. Public Diplomacy Overseas*, p. 10. In PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 13.

Tabulka č. 1: *Veřejná diplomacie v moderním pojetí*

	Shodné znaky	Účastníci	Nástroje	Strategie a koncepce
Veřejná diplomacie v moderním pojetí	<i>Ochrana a podpora zájmů státu v zahraničí; snaha omezit nedorozumění při komunikaci; účast státních struktur na programech</i>	<i>Občané; nevládní subjekty (neziskové organizace a soukromé společnosti)</i>	<i>Publikace; rádio; televize; rozvojová pomoc; studentské výměnné pobyty; význam krajanů v zahraničí; činnost kulturních a informačních center, apod.</i>	<i>Nutnost ucelené strategie či koncepce na delší časový horizont</i>

Zdroj: TUCH, H. (1990), s. 10. In PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 13, a autorka

Ucelenou definici nové veřejné diplomacie, která má reagovat na nové trendy v mezinárodních vztazích, nabízí např. J. Peterková³¹: „*Veřejná diplomacie je činnost zaměřená na utváření a ovlivňování pozitivních představ o daném státu, hodnotách a činnostech, které reprezentuje mezi zahraniční veřejností. Prostředkem k dosažení žádoucího cíle je pravdivá komunikace se zahraniční veřejností prováděná v součinnosti státního aparátu i soukromých subjektů.*“

M. Leonard³², který se taktéž zabývá veřejnou diplomacií, poté uvádí, že ve skutečnosti jde o budování vztahů: jde o pochopení potřeb ostatních zemí, kultur, ale i lidí; o předávání a sdělování našeho úhlu pohledu; o napravování nedorozumění; a také o hledání oblastí, kde můžeme nalézt společný pohled na věc. Rozdíl mezi veřejnou a tradiční diplomacií je, že veřejná diplomacie zahrnuje mnohem širší skupinu lidí na obou stranách, ale také mnohem širší okruh zájmů, jež jdou nad rámec běžné vládní agendy. Leonard³³ nadále zmiňuje: „*Veřejná diplomacie je založena na předpokladu, že*

³¹ PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 13.

³² LEONARD, M., STEAD, C., SMEWING, C. (2002). *Public Diplomacy*, p. 8-9.

³³ LEONARD, M., STEAD, C., SMEWING, C. (2002). *Public Diplomacy*, p. 9.

obraz a pověst země jsou veřejnými statky, které mohou vytvořit prostředí buď umožňující, anebo znemožňující individuální jednání. Jednotlivé skutky veřejné diplomacie tedy vytvářejí prostředí, které ve své kvalitě – ať už pozitivně nebo negativně – zpětně ovlivňuje další činnost daného subjektu.“

Leonard³⁴ také nabízí ve své práci konceptualizaci veřejné diplomacie v mezinárodních vztazích a zprvu hierarchicky identifikuje čtyři druhy dopadů veřejné diplomacie – 1. narůstající povědomí lidí o dané zemi (aby lidé přemýšleli o dané zemi, aktualizovali své představy či případně změnili negativní názory), 2. zvyšování oblíbenosti země u cílového publika (tvorba pozitivních představ, snaha přimět publikum vidět globální témata ze stejné perspektivy), 3. probuzení zájmu lidí o danou zemi a vytvořit tak vazby mezi občany země příjemce se zemí poskytovatele (vědecká spolupráce, podpora vnímání dané země jako atraktivní destinace pro cestovní ruch či studium,...), 4. ovlivnění lidí (přimět firmy a podniky k investicím a dále přimět veřejnost k podpoře politiky země poskytovatele tak, aby se na mezinárodní scéně chovaly jako partneři).

Další způsob konceptualizace veřejné diplomacie opět dle Leonarda³⁵ je dělení veřejné diplomacie na tři dimenze.

Tabulka 2: *Tři dimenze veřejné diplomacie*

Cíl/Účel	Reaktivní dimenze (hodiny, dny)	Proaktivní (týdny, měsíce)	Budování vztahu (roky)
Politický/vojenský			
Ekonomický			
Sociální/kulturní			

Zdroj: LEONARD, M. (2002). *Public Diplomacy*. The Foreign Policy Center, London.

³⁴ LEONARD, M., STEAD, C., SMEWING, C. (2002). *Public Diplomacy*, p. 9-10. In TOMALOVÁ, E. (2008). *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*, s. 17.

³⁵ LEONARD, M., STEAD, C., SMEWING, C. (2002). *Public Diplomacy*, p. 10-11. In TOMALOVÁ, E. (2008). *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*, s. 17-18. In PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 15-16.

Každá z dimenzí nabývá na důležitosti podle sféry činnosti, kde se odehrává. Jde o politickou/vojenskou, ekonomickou, a sociální/kulturní sféru. V každé z těchto sfér pak můžeme charakterizovat tři dimenze aktivit veřejné diplomacie. Reaktivní dimenze reaguje na domácí, ale i zahraniční události tak, aby veřejná diplomacie byla v souladu se strategickými cíli země. Proaktivní dimenze vytváří agendu, která je určena k posílení základních zpráv, a jejím cílem je ovlivnit vnímání země vykonavatele veřejné diplomacie. Třetí dimenze se týká budování dlouhodobého vztahu a snaží se prosadit hodnoty a učit se z hodnot ostatních. V tomto případě jde o vzájemné porozumění.

Abychom alespoň z části mohli shrnout tuto podkapitolu, která nám nabízí příliš mnoho úhlů pohledů a definic na veřejnou diplomacii, pomůže nám následující tabulka. Jakási terminologická změť názorů nebudí dobrý dojem, a tak pro komplexnější pochopení této problematiky uvádím přehledný souhrn.

Tabulka č. 3: *Souhrn definic veřejné diplomacie ze strany teoretiků*

	Autor	Definice
Veřejná diplomacie	H. Tuch	<i>„Jde o vládní proces komunikace se zahraničním publikem se záměrem vnést porozumění jeho národním ideám a ideálům, jeho institucím a kultuře, stejně jako národním cílům a současné politice.“</i>
	J. Melissen	<i>„Nová veřejná diplomacie je založena na sítích tzv. network model než na státocentrickém pojetí mezinárodních vztahů. Snahou veřejné diplomacie je vybudovat dlouhodobý vztah založený na důvěře mezi aktérem a příjemcem. Dochází k dialogu se zahraničními aktéry.“</i>
	M. Leonard	<i>„V rámci veřejné diplomacie jde o budování vztahů; o pochopení potřeb ostatních zemí, kultur, ale i lidí; o předávání a sdělování našeho úhlu pohledu; o napravování nedorozumění; ale také jde o hledání oblastí, kde můžeme nalézt společný pohled na věc.“</i>
	J. Peterková	<i>„Veřejná diplomacie je činnost zaměřená na utváření a ovlivňování pozitivních představ o daném státu, hodnotách a činnostech, které</i>

		<i>reprezentuje mezi zahraniční veřejností. Prostředkem k dosažení žádoucího cíle je pravdivá komunikace se zahraniční veřejností prováděná v součinnosti státního aparátu i soukromých subjektů.“</i>
--	--	--

Zdroj: autorka

1.4 Veřejná diplomacie a kulturní diplomacie

Rozdíl mezi veřejnou a kulturní diplomacií je v podstatě velmi nepatrný, neboť kulturní diplomacii lze chápat jako součást veřejné diplomacie, která se primárně zaměřuje na širší zahraniční publikum s cílem vybudovat dlouhodobý vztah, který je založen na důvěře a vzájemném poznání. Tudíž z hlediska výše uvedené konceptualizace veřejné diplomacie a jejích dimenzí dle M. Leonarda můžeme kulturní diplomacii zařadit do třetí dimenze, která poukazuje na budování dlouhodobého vztahu. Jako nepatrný rozdíl mezi veřejnou a kulturní diplomacií lze považovat pouze jejich institucionální ukotvení v rámci státních složek, kde si zejména instituce kulturní diplomacie přísně střeží svou nezávislost na státním diplomatickém aparátu.³⁶ J. Peterková³⁷ zmiňuje, že obě oblasti jak veřejné, tak i kulturní diplomacie je obtížné jednoznačně identifikovat a oddělit je na samostatné složky, neboť obě složky lze účinně propojit. Veřejná diplomacie může využívat nástrojů a prvků kulturní diplomacie a totéž platí i naopak. Současný vývoj příliš nenahrává jednoznačné identifikaci a přesnému vymezení obou kategorií diplomacie.

I přesto ale rozdíl můžeme najít, a to v tom případě, že kulturní diplomacie se více zaměřuje na širší publikum, buduje kulturní vztahy mezi státy a snaží si uchovat alespoň část nezávislosti na státním aparátu. Jako příklad pak můžeme uvést právě Česká centra, která sice jsou příspěvkovými organizacemi Ministerstva zahraničních věcí ČR, ale která zároveň disponují určitou svobodou a nezávislostí na státním aparátu. Naopak veřejná diplomacie se přednostně zaměřuje na diplomaty jako na osobnosti, které propagují náš stát v zahraničí, např. prostřednictvím komunikace se zahraniční veřejností. Aktivita,

³⁶ TOMALOVÁ, E. (2008). *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*, s. 18-19.

³⁷ PETERKOVÁ, J. (2008a) *Veřejná diplomacie*, s. 22.

kteří jsou podporovány tímto typem diplomacie, výhradně závisí na státním aparátu a na práci jeho orgánů.

1.5 Aktéři veřejné a kulturní diplomacie

V současnosti se multiplicita aktérů na mezinárodní scéně stále zvyšuje. Za aktéry veřejné a kulturní diplomacie považujeme jednoznačně státy, ke kterým se v průběhu dvacátého století také přidaly mezinárodní organizace vládní povahy, v nichž byly dané státy zastoupeny, ale také mezinárodní organizace nevládní povahy. Dalším z účastníků mezinárodních vztahů a zároveň aktérů veřejné diplomacie jsou dnes velmi známé nadnárodní společnosti. Právě tyto společnosti jsou spjaty s rostoucím významem ekonomické diplomacie a s globalizací mezinárodního obchodu. K aktérům veřejné diplomacie také patří např. krajanské spolky a organizace, spolupráce politických stran nebo firemní značky, jež jsou spjaty s jejich zemí původu.³⁸ Také se v dnešní době stále častěji prosazuje spolupráce s nadacemi, privátními subjekty, prvky samosprávy a přesouvají se kompetence na specializované agentury. Dochází tak k synergickému efektu, kdy státní iniciativy jsou doplněny zahraničními kulturními aktivitami dalších subjektů. Pro účely této práce jsou pro nás stěžejní aktéři, jež se vyskytují na úrovni státní správy. Zde se jedná o kulturní instituty, kde jejich hlavním koordinačním orgánem je ministerstvo zahraničních věcí příslušného státu.

1.6 Kulturní diplomacie a její oblasti

Kulturní diplomacie je v dnešní době důležitou součástí diplomatické praxe všech států, které ji provádějí. Společným rysem kulturní diplomacie je přesvědčení, že kulturní složka zahraniční politiky pozitivně ovlivňuje percepci státu a jeho politiku v zahraničí. Jak uvádí Tomalová³⁹, motivací kulturní diplomacie je tak snaha kladně ovlivnit zahraniční publikum s tím, že státy investují svůj finanční a lidský kapitál, a to nejčastěji do následujících oblastí – do podpory činnosti kulturních center dané země v zahraničí, do organizace kulturních akcí, výuky jazyka, výměny umělců a osobností, školních

---

³⁸ PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 41.

³⁹ TOMALOVÁ, E. (2008). *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*, s. 25.

institucí v zahraničí, zahraničního vysílání apod. Také investují svůj kapitál do krajských spolků, které jsou nositeli kultury v zahraničí.

Kulturní centra, jež propagují kulturní reprezentaci státu, dnes patří mezi velmi oblíbená. Mezi nejznámější evropské příklady řadíme např. německý Goethe Institut, britský British Council či španělský Instituto de Cervantes. Jejich hlavní náplní jsou následující činnosti: výuka jazyka dané země, organizace výstav, přednášek a jiných kulturních akcí. Další kulturně-diplomatickou aktivitou může být výměna umělců a osobností kulturního života ze státu, kde země provozující kulturní diplomacii působí. Jako příklad se uvádí spolufinancování pobytů umělců spojených s prezentací umělecké činnosti, ať už jde o koncert nebo výstavu. Podpora školních institucí daného státu v zahraničí také spadá do kulturní diplomacie, ale v podstatě ji provádí pouze velké státy jako Německo či Francie, neboť jde o velmi nákladnou záležitost. Nicméně tyto typy škol neslouží jen krajanům a státním příslušníkům dané země, ale velmi často bývají otevřeny i pro studenty hostitelské země. Dále je do kulturní diplomacie zahrnována oblast zahraničního vysílání, která v současné době roste díky rychlému získávání informací ihned poté, co se událost stane. Televizní a rozhlasové soupeření je znatelné zejména mezi velkými státy, jež usilují o globální mediální vliv. I malé státy ale mají vlastní rozhlasová média, jež vysílají do zahraničí. Podpora překladu děl autorů daného státu do jazyka státu příjemce představuje taktéž formu kulturní diplomacie, a to zejména po skončení studené války, kdy země jako Německo nebo Francie financovaly překlady starších děl svých autorů do jazyků států, které se nachází ve střední a východní Evropě, neboť v průběhu komunistické éry se sem tito autoři neměli šanci dostat. Akademické výměny neboli financování krátkodobých a dlouhodobých pobytů studentů nebo vědců v daném státě jsou také osvědčenou metodou kulturní diplomacie, neboť to značí přínos do budoucna. V neposlední řadě nesmíme opomenout krajské spolky. Krajané jsou považováni za neformální diplomaty daného státu a jsou tak nositeli kultury v zahraničí. Cílem krajanů je udržovat kulturní zvyky své vlasti a přibližovat je tak zároveň zahraničnímu publiku. Jejich agenda spadá pod ministerstvo zahraničních věcí, které se

obvykle podílí na jejich financování a zároveň se snaží o stmelení krajanské komunity jako celku.⁴⁰

1.7 Nation branding

Pojem *nation branding*⁴¹ se dnes používá ve spojení s veřejnou diplomacií a jde také o koncept spojený s marketingem, PR, veřejnou, ale i kulturní politikou, zahraniční politikou či mezinárodními vztahy. Z hlediska akademického výzkumu se tak branding pohybuje na rozhraní několika disciplín.⁴² Každý stát má svou vlastní značku, která ho vymezuje na mezinárodním poli, což je velmi důležité, neboť daná země je tak lépe identifikovatelná pro ostatní v zahraničí. Díky brandingů si může každý stát utvořit o jakékoliv zemi svoji vlastní představu a názor na ni. Jedná se tedy o prezentaci státu u zahraničního publika. Každý stát má pak jakousi charakteristiku, dle které je rozpoznatelný. Např. USA se vyznačují svojí technologickou převahou, Německo svými kvalitními výrobky, Itálie stylem, Francie šikem a elegancí apod.⁴³ Melissen⁴⁴ pak uvádí, že rozdíl mezi veřejnou diplomacií a brandingem tkví v tom, že veřejná diplomacie je limitována pouze na ty, kteří diplomacii provádějí, zatímco branding je o mobilizaci všech národních sil za účelem přispět k propagaci a podpoře daného obrazu a image státu v zahraničí. Veřejná diplomacie a nation branding jdou ale ruku v ruce, což taktéž poukazuje na zájem se v dnešní době brandingem zabývat. Branding a veřejná diplomacie jsou oblasti, které jsou dávány do souvislosti s rostoucím významem národní identity pro jednotlivé státy. Jde o to, aby státy byly vnímány jako výjimečné individuality. Branding je pak tedy velmi populární zejména u států, jež si přejí posílit svoji pozici na mezinárodní scéně a budovat prestiž.⁴⁵

---

⁴⁰ TOMALOVÁ, E. (2008). *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*, s. 26-28.

⁴¹ Pojem nation branding dodnes nemá vhodný český ekvivalent, a tak se používá tento anglický termín.

⁴² TOMALOVÁ, E. (2008). *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*, s. 21.

⁴³ GILBOA, E. (2008). Searching for a Theory of Public Diplomacy. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* [online]. Vol 616, 1: pp. 55-77 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://ann.sagepub.com.ezproxy.is.cuni.cz/content/616/1/55.full.pdf+html>. p. 67.

⁴⁴ MELISSEN, J. (2005). *Wielding Soft Power: The New Public Diplomacy*, p. 22.

⁴⁵ PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 19.

Branding vychází z premisy, že je možné stávající pověst země změnit nebo znovu vytvořit. Značka (brand) státu také napomáhá vytvářet pozitivní percepci státu na mezinárodní scéně, jejímž cílem je přilákat investory, obchodní partnery či turisty. Obecně jde o vytváření chuti s daným státem spolupracovat. V podstatě státy, které nebudou podporovat branding, nebudou schopny jak ekonomicky, tak i politicky úspěšně konkurovat ostatním na mezinárodní scéně a zároveň tak nebudou atraktivní jak pro investory a společnosti, tak i pro turisty.

Dle Tomalové⁴⁶ je vytvoření značky státu spojeno s PR kampaní, která prostřednictvím jasných vzkazů a loga prodává dané území. Důvod, proč k tomu dochází, je prostý – snaha zviditelnit území, oživit, obnovit starou pověst území nebo zamezit tomu, že pověst daného území zaostává za realitou.

Ve spojení obou kategorií – veřejné diplomacie a branding - lze sice nalézt shodné prvky, ale nelze uvažovat nad tím, že jde o totožné oblasti. Jak uvádí Melissen⁴⁷, jedním ze shodných rysů obou kategorií je jejich dlouhodobé působení za účelem úspěchu, ale každá z kategorií má jiné prioritní cíle. Oba koncepty také zahrnují management symbolů a image země, budování vztahů a extenzivní využití masmédií.⁴⁸ Branding se víceméně zaměřuje na tvorbu identity a její následnou prezentaci, zatímco veřejná diplomacie má za cíl podporovat fungování mezinárodních vztahů.⁴⁹ V podstatě můžeme říci, že nation branding je jakýmsi nástrojem veřejné diplomacie. Na druhou stranu bychom také měli zmínit vztah nation branding a kulturní diplomacie, kde ale neexistuje všeobecně platné vymezení pro tuto problematiku. Pokud zainteresovaní aktéři kulturní diplomacie přijmou strategii branding za svou, není problém ji vykonávat v rámci kulturně-diplomatických aktivit. Stejně tak může kulturní diplomacie napomoci

---

⁴⁶ TOMALOVÁ, E. (2008). *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*, s. 21.

⁴⁷ MELISSEN, J. (2005). *Wielding Soft Power: The New Public Diplomacy*, p. 24.

⁴⁸ GILBOA, E. (2008). Searching for a Theory of Public Diplomacy. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* [online]. Vol 616, 1: pp. 55-77 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://ann.sagepub.com.ezproxy.is.cuni.cz/content/616/1/55.full.pdf+html>. p. 68.

⁴⁹ MELISSEN, J., *Wielding Soft Power: The New Public Diplomacy*, p. 24. In PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 19.

při tvorbě značky státu, neboť vytváří dobré zázemí pro jeho pozitivní percepci v zahraničí.⁵⁰

Za zmínku také stojí práce Simona Anholt, který se přímo nation brandingem zaobírá. Jeho tzv. Nation Brands Index (NBI) označuje pořadí značek států a slouží k měření síly národní značky. Anholt vytvořil pro konceptualizaci značky šestiúhelník – tzv. Nation Brand Hexagon, který pro označení brandingů používá pojem konkurenční identita. Na jednotlivých hrotech šestiúhelníku se nacházejí oblasti jako lidé, turistika, kultura, obchodní značky, politika a investice, jež spolu dohromady tvoří národní značku neboli jeho konkurenční identitu.⁵¹

1.8 Shrnutí teoretických pojmů

Tento teoretický úvod nám pomohl shrnout a vysvětlit pojmy jako veřejná a kulturní diplomacie, měkká moc či nation branding, které je možné aplikovat na Českou a Slovenskou republiku. Jak uvidíme v následujících kapitolách, ČR i SR se snaží prosazovat na mezinárodním poli a obě země si tak po klidném rozdělení v roce 1993 přiznaly místo v oblasti kulturní zahraniční politiky státu. ČR i SR, z mého pohledu, aktivně využívají nástroje měkké moci, mezi které řadíme především veřejnou a kulturní diplomacii. Z důvodu zanedbávání propagace našeho státu v zahraničí za socialistického režimu směrem do západní Evropy můžeme nyní vidět, že obě země se snaží o zviditelnění v zahraničí, a to zejména prostřednictvím akcí, které se vztahují na oblasti kultury. V rámci kulturní diplomacie se právě díky Českým centrům a Slovenským institutům alespoň z části dokážeme prosadit ve světě, i když naše limitace je zřetelná, a to proto, že obě země zapadají do kategorie malých států. Nedisponujeme takovými finančními zdroji a lidským kapitálem jako státy velké. Mezera, která je viditelná, se nalézá např. v oblasti zmiňovaného nation brandingů. I přes určité snahy, které započaly např. v ČR po roce 2000 a začaly projektem *Czech*Idea* a skončily nejnovějším projektem z roku 2012 *Značka ČR*, na kterém se podíleli studenti z Fakulty sociálních

---

⁵⁰ TOMALOVÁ, E. (2008). *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*, s. 24.

⁵¹ ANHOLT, S. (2005). „The Anholt Nation Brands Index. Special report on Europe's international image, Q2 2006, plus an update on a status Brand Denmark“. *Place Branding*, Vol. 2, No. 3, s. 264. In TOMALOVÁ, E. (2008). *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*, s. 22.

věd Univerzity Karlovy z oboru Marketing a PR, zde nepanuje jasná shoda o značce, která by nás vystihovala v mezinárodním prostředí. Jasně stanovená značka napomáhá pozitivnímu vnímání státu v zahraničí s cílem přilákat nejen investory, ale třeba i turisty, a proto je tak důležité, aby ji každý stát měl. Ani Slovensko však nemá v tomto ohledu lepší postavení.

2. Česká a slovenská veřejná diplomacie

Tato kapitola se nejprve věnuje specifickým rysům veřejné diplomacie malých států a na příkladech České a Slovenské republiky nám ukazuje, že je opodstatněné oba státy zařadit mezi země malé, pro které veřejná diplomacie představuje důležitou složku zahraniční politiky. V další části se pak můžeme podívat na historický kontext Československa od roku 1918, kde jsou vymezeny a popsány jednotlivé vývojové fáze veřejné a kulturní diplomacie. Právě společná historická zkušenost, ze které obě země vychází, nám může napovědět, jaký vývoj následoval po rozdělení obou zemí v roce 1993. Další část se pak jednotlivě věnuje České a Slovenské republice a její veřejné a kulturní diplomacii v průběhu dvacetileté samostatné existence. Důraz je kladen na koncepční dokumenty a institucionální dimenzi, která se zabývá uvedenými kategoriemi diplomacie. V závěru kapitoly pak dochází k celkovému shrnutí základních charakteristik českého a slovenského modelu veřejné diplomacie.

2.1 Specifika veřejné diplomacie malých států

Česká, ale zároveň i Slovenská republika jsou státy, které jsou díky své geografické rozloze a počtu obyvatel zařazeny mezi malé a střední země. Veřejná diplomacie, jež je prováděna malými a velkými státy, je velmi rozdílná a liší se z hlediska již zmiňované rozlohy a velikosti země, bohatství jejích zdrojů a také závisí na tom, jak je stát významný ve světě. Odlišnosti jsou znatelné, a to zejména v tom, jak se stát dokáže prosadit na mezinárodní scéně a naplnit své zájmy. Velké státy mají sklony používat zdroje tvrdé síly v podobě vojenské a ekonomické síly/moci. Státy malé těmito zdroji nedisponují, a proto hledají jiné způsoby jak se na mezinárodním poli prosadit. Právě veřejná diplomacie jako nástroj měkké moci umožňuje malým a středním zemím ukázat se v tom nejlepším světle. Nicméně bychom neměli zapomínat, že závisí na ekonomické síle státu a na finančních prostředcích, které jsou investovány do veřejné diplomacie, neboť od toho se poté odvíjí i šíře záběru. Jednoznačně také nemůžeme říci,

že velké státy používají jen tvrdou moc k dosažení svých cílů a nezabývají se veřejnou diplomacií a podceňují ji, ba právě naopak.⁵²

Ať už se ale jedná o velký či malý stát, rozdíly ve veřejné diplomacii existují a dle Jozefa Bátory⁵³ se jedná o následující faktory – závisí na cíli veřejné diplomacie (čeho chce stát dosáhnout); na šíři a intenzitě prezentovaných témat (stanovení si priorit); na legitimitě činnosti (vliv velikosti státu na posuzování jeho úmyslů).

První rozdíl mezi veřejnou diplomacií velkých a malých států vychází z povědomí o existenci daného státu. Zásadním rozdílem je cíl činnosti veřejné diplomacie. Každý stát, který je považován za malý, bojuje o to, aby se prosadil a co nejvíce zviditelnil na mezinárodní scéně. Přitáhnout pozornost a být pokládán za významného partnera v mezinárodním společenství je stěžejním bodem pro každý malý a středně velký stát.⁵⁴ Smith⁵⁵ pak vysvětluje, že všeobecně malé státy nevstupují do globální veřejné diskuse, pokud se nejedná o krizi nebo o nějaký skandál, a tak o nich není natolik slyšet. Malý stát tak potřebuje programy veřejné diplomacie, aby o něm bylo slyšet v příbězích, které pro ně mají význam, a snaží se vysvětlit své pozice a aspirace. Přitáhnout pozornost, prezentovat silné stránky, ukázat se v pozitivním světle, získat povědomí a uznání ve světě jsou těmi zásadními a hlavními cíli veřejné diplomacie malých států. Peterková⁵⁶ uvádí a shrnuje cíle činnosti následujícím způsobem: „*Obecný cíl činnosti znamená tedy to, že malé státy usilují především o své zviditelnění, o to, aby jim byla věnována pozornost, aby jejich hlas získal váhu, kterou mu sama velikost státu a jeho zdroje získat nemohou, a této pozornosti mohl následně využít k naplnění svých zájmů. Veřejná*

---

⁵² PETERKOVÁ, J. (2008b). Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky. *Mezinárodní vztahy*, č. 2, s. 5-24, s. 6.

⁵³ BÁTORA, J. (2005). Multistakeholder Public Diplomacy of Small and Medium-Sized States: Norway and Canada Compared. Paper presented to the International conference on Multistakeholder Diplomacy Mediterranean Diplomatic Academy, Malta, February 11–13. In PETERKOVÁ, J. (2008b). *Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*, s. 6.

⁵⁴ BÁTORA, J. (2006). Public Diplomacy Between Home and Abroad: Norway and Canada. *The Hague Journal of Diplomacy*, Vol. 1, No. 1. The Hague: Martinus Nijhoff Publishers, p. 53–80. In PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 34.

⁵⁵ SMITH, P.H. Public Diplomacy. In KURBALIJA, J. (ed.) *Modern Diplomacy*. Msida: The Mediterranean Academy of Diplomatic Studies, University of Malta, 1998, p. 102. In PETERKOVÁ, J. (2008a) *Veřejná diplomacie*, s. 34.

⁵⁶ PETERKOVÁ, J. (2008a), *Veřejná diplomacie*, s. 35.

diplomacie tak násobí síly státu k prosazení svých zájmů. Samotný cíl ovlivňuje následně celý proces veřejné diplomacie, volbu témat, cílových skupin i nástrojů používaných malými státy.“

Druhou odlišnost veřejné diplomacie malých a velkých států můžeme nalézt v šíři a intenzitě prezentovaných témat. Všeobecně malé státy nemají kapacity na to, aby se věnovaly širokému okruhu témat a tak obvykle obrací pozornost k mnohem užšímu spektru témat, kterými se prezentují v zahraničí.⁵⁷ Bátora⁵⁸ pak uvádí, že velké státy mají obvykle širší kulturní dopad a také větší počet zpráv a obrazů, které prezentují nebo které je reprezentují. Naopak malé státy, které byly úspěšné v získání mezinárodního uznání, se pak zaměřují na tzv. *diplomacii mezery*⁵⁹. V podstatě jde o to, aby se malé a středně velké státy soustředily na poměrně užší škálu okruhů, kterou se budou zabývat, a také, aby soustředily své omezené zdroje do pár specializovaných oblastí, které jim mohou poskytnout komparativní výhodu v mezinárodních záležitostech. Stát tak hledá určitou oblast, kde by se mohl specializovat a následně poté profilovat jako zodpovědný člen mezinárodního společenství. Stručně řečeno pak diplomacie mezery představuje úzkou specializaci a profilaci aktivit dané země na mezinárodní scéně. Pro úspěch státu a pro vybudování úspěšné pozice na mezinárodní scéně je nutná zodpovědná volba prostoru, tématu a mezery. Zaměření a specializace musí odpovídat možnostem daného státu, ať už po stránce finanční, personální či historické. Jestliže chce země těžit z nějaké mezery nebo z výhodného postavení, musí pak taková mezera splňovat tři základní podmínky. Daná země musí mít nějakou výhodu nebo zvláštnost trvalé povahy, která je zaprvé buďto spojena s místem (geografická realita), nebo s tradicí (např. Nobelova cena míru – Norsko), nebo je konsenzuálního charakteru. Celkově se dá shrnout, že diplomacie mezery je spojována s malými státy a je zaměřena především na profilaci a zdůraznění

---

⁵⁷ PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 35.

⁵⁸ BÁTORA, J. (2005). Multistakeholder Public Diplomacy of Small and Medium-Sized States: Norway and Canada Compared. In PETERKOVÁ, J. (2008a) *Veřejná diplomacie*, s. 35.

⁵⁹ Tento pojem byl poprvé použit tehdejšími ministrem zahraničních věcí Garethem Evansem v sedmdesátých letech 20. století.

silných stránek země. Dále stát soustředí své omezené zdroje na takovou oblast, která dává zemi nejvíce šancí na vyniknutí v rámci mezinárodního společenství.⁶⁰

Třetí odlišující faktor mezi malými a velkými státy spočívá v legitimitě činnosti. Velmi často mají malé státy vyšší počáteční legitimitu. Malé země se často nachází v situaci, kdy není vhodné vnučovat ostatním zemím své názory a pohledy na daný problém. Nicméně ale i malé státy dokážou nabídnout užitečnou radu při řešení konfliktu, ve kterém se mezinárodní společenství nedokázalo dohodnout nebo úplně selhalo. Je důležité zmínit, že malé státy využívají atraktivitu měkké moci a snaží se využít toho, co je považováno za dobré a správné, což představuje např. rozvojová pomoc, transformační spolupráce či angažmá při řešení konfliktů. Pověst dobrého člena mezinárodního společenství může zároveň napomoci k prosazování dalších zájmů států.⁶¹

Tabulka č. 4: *Rozdíly mezi veřejnou diplomacií hlavních mocností a malých a středních států*

Velikost státu	Hlavní mocnosti	Malé a střední státy
Charakteristika veřejné diplomacie		
Cíl	Obhajoba	Zviditelnění
Objem a šíře aktivit	Vysoký (široká škála sdělení a zobrazení)	Nízký (několik sdělení a zobrazení)
Počáteční legitimita	Nízká	Vysoká

Zdroj: BÁTORA, J. (2005). Multistakeholder Public Diplomacy of Small and Medium-sized States: Norway and Canada Compared, p. 5-6. In PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 38.

Pokud bychom měli v závěru shrnout výše zmíněné faktory a vztáhnout je k problematice ČR a SR, pak víme, že obě země se za posledních dvacet let samostatné existence chtěly co nejvíce zviditelnit na mezinárodní scéně. Jak uvidíme ale později, snaha o zviditelnění přichází až koncem 90. let. Obecně jsou malé státy vnímány zahraničním publikem relativně zřídka, neboť je o nich nedostatek informací nebo existují

⁶⁰ PETERKOVÁ, J. (2008b). *Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*, s. 8.

⁶¹ PETERKOVÁ, J. (2008b). *Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*, s. 9.

zažité stereotypy. Hned první faktor můžeme potvrdit, protože má souvislost s malými státy a je aplikovatelný na obě naše země. ČR i SR potřebují, aby byly nabourány stereotypy, jež o nich v zahraničí přetrvávají, a je nutné, aby se obě země představily v novém světle a ne aby o nich bylo nadále smýšleno jako o Československu, či dokonce jako o komunistických zemích východní Evropy. Nabourat tyto přežití stereotypy a zviditelnit se např. v kulturní či sportovní oblasti je stále úkolem dnešní doby.

I druhý faktor můžeme aplikovat na problematiku ČR a SR, neboť jde o úzký výběr témat a sdělení, na které se musí obě země zaměřit. Stát se tak snaží vyprofilovat na určitém tématu a vytvořit si specifickou identitu. I o to se ČR a SR snaží. Již od počátku vzniku obou samostatných zemí bylo důležité, aby se o nás mluvilo jako o demokratické a perspektivní zemi s bohatou kulturou, do které se vyplatí investovat. Dle Koncepce jednotné prezentace ČR v zahraničí z roku 2005 jsou uvedena následující témata, na která je nutné se v ČR zaměřit: ekonomika; turismus a přírodní bohatství; kultura a věda; sport. Ovšem takto stanovené oblasti nesplňují požadavky kladené na zásadní témata a sdělení. Není zde jasná formulace, v čem Česká republika doopravdy vyniká. A tak specifické téma, které souvisí se silnými stránkami státu, prozatím chybí.⁶² Ze zjištěných informací ani situace na Slovensku není o moc lepší, neboť jsem doposud nenalezla jasně vymezenou oblast, na které by se SR vyprofilovala.

2.2 Historický kontext československé veřejné a kulturní diplomacie

Abychom se mohli v další kapitole věnovat samostatně české a slovenské veřejné a kulturní diplomacii a zároveň komparovat a zhodnotit jejich současný stav a obraz ve světě, je zcela nutné zmínit společnou historickou zkušenost, ze které obě země vycházejí. Abychom si dokázali odpovědět na otázku, zda si Česká a Slovenská republika rozhodly ve své zahraniční politice přiznat významné místo veřejné a kulturní diplomacii, je taktéž nezbytně nutné vycházet z jejich společné historické zkušenosti, která sahá až do roku 1918. Po klidném rozdělení Československa na dva samostatné státy v devadesátých

---

⁶² PETERKOVÁ, J. (2008b). *Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*, s. 20.

letech 20. století pak nastalo transformační období, které mělo zásadní vliv na formování současné kulturní a veřejné diplomacie obou států. I zde si můžeme položit otázku, přestože Česká a Slovenská republika vychází ze stejné historické zkušenosti, jakým zásadním vlivem transformace proměnila českou a slovenskou kulturní diplomacii? Je vhodné se tedy podívat na dosavadní vývoj oblastí veřejné a kulturní diplomacie Československa.

2.2.1 Československo 1918 – 1948

Vznik samostatné Československé republiky (ČSR) v roce 1918 a počátek její kulturní diplomacie je sice velmi inspirativní, ale na druhou stranu propagační činnost československého státu není příliš známa. Toto rané období je spojeno především s výtvarnou a vizuální prezentací nového státu, a to prostřednictvím státních symbolů, ale i dalších produktů jako např. bankovek. Záběr tehdejší veřejné diplomacie ale nemůžeme vztáhnout jen na vizuální symboly a bylo by chybou opomenout např. pojmy jako propagace, osvěta, kulturní politika a další. Formy propagace odpovídaly době a byl kladen důraz zejména na osobní styky diplomatů, tiskovou propagaci, šíření zpráv v češtině i cizích jazycích, účast na výstavách a veletrzích, rozhlasové vysílání či péče o krajany.⁶³ Hlavním koordinačním orgánem bylo tehdejší Ministerstvo zahraničních věcí a jeho III. sekce – Odbor zpravodajský a propagační. Tento odbor si kladl za cíl informovat v zahraničí o politice a souvisejících činnostech ČSR, ale zároveň i přinášet domácím úřadům a československé veřejnosti informace o zahraniční politice a souvisejících problémech. Odbor byl pak dále rozčleněn do tří oddělení – propagační, československé a redakční a pod jeho patronací začal v roce 1922 vycházet *Sborník zahraniční politiky*, který byl prvním českým periodikem určeným pro studium mezinárodněpolitických problémů.⁶⁴ Zpravodajská a propagační agenda této doby patřila k důležitým úkolům v činnosti zastupitelských úřadů (ZÚ) a veškeré styky domácích orgánů se zastupitelskými úřady byly koordinovány prostřednictvím MZV. MZV dostávalo od ZÚ pravidelné zprávy a pozornost byla věnována nejen propagaci vlastní,

---

⁶³ PETERKOVÁ, J. (2008a) *Veřejná diplomacie*, s. 55, 57.

⁶⁴ DEJMEK, J. (2004). *Československá zahraniční politika a vznik Malé dohody 1920-1921*. Svazek I. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 26. In PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 55.

ale snažilo se získat i přehled o propagaci cizí. Propagační činnost a snaha šířit pozitivní informace o dění v Československu se dotýkala řady oborů. Hybnou silou celého propagačního aparátu byla dvě témata. Prvním tématem byla na počátku existence samostatného československého státu nutnost obhájit životaschopnost nově vzniklého státu a jeho právo na samostatnou existenci. Druhé téma pak bylo spojeno s vlastní obhajobou ČSR před mezinárodním společenstvím, neboť bylo ČSR napadeno tvrzením ze strany italské a německé propagandy, že potlačuje práva národnostních menšin na československém území. Mimo jiné pro MZV bylo v té době velmi důležité vědět, jak si československá propagace stojí ve světě, a tak ministerstvo žádalo po zastupitelských úřadech hodnotící zprávy o dosavadní propagační a informační činnosti. Jednalo se o zhodnocení silných a slabých stránek tamní československé propagace, která se dotýkala oblasti kulturní, vědecké či hospodářské. Za zmínku také jistě stojí „Cyklus přednášek o československé zahraniční politice v rozhlase“, který proběhl v letech 1934 – 1935 a informoval tak domácí veřejnost o otázkách zahraniční politiky.⁶⁵

Prozatímní československá exilová vláda v letech 1940 – 1945 a její propagační činnost se soustředily především na londýnskou exilovou vládu a byly zaměřeny na boj proti fašismu a nacismu a na osvobození Československa. Exilové Ministerstvo zahraničních věcí v Londýně disponovalo redakčním oddělením, které sledovalo zpravodajskou činnost a rozhlasové vysílání. Významnou roli sehrálo i československé vysílání BBC, skrz které se konaly tehdejší projevy státníků, např. prezidenta Edvarda Beneše nebo ministra zahraničních věcí Jana Masaryka. Dále MZV v souvislosti s propagací vydávalo knihy v zahraničí, které bylo možné využít k podpoře československých zájmů. Intenzivní byla také spolupráce s armádními složkami, jejichž úspěchy se využívaly pro propagaci nejen československé armády, ale i celého státu. Na MZV v Londýně pak také vznikl velmi významný kulturní odbor, který se věnoval styku s britskými kulturními institucemi (univerzity a kulturní společnosti), osvětovými a politickými korporacemi i církvemi.⁶⁶

---

⁶⁵ PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 57-58.

⁶⁶ PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 59.

2.2.2 Československo 1948 – 1989

Vzhledem k politicky a ideologicky zaměřenému období v Československu, kde byl počátkem roku 1948 nastolen komunismus, nemůžeme hovořit o veřejné diplomacii tak, jak byl tento pojem oficiálně použit poprvé v roce 1965 a který byl aplikován v demokratických zemích. V ČSR šlo o propagaci státu s velmi silným ideologickým zaměřením a veškeré činnosti a poskytované informace nebyly svobodné. Všeobecně v socialistických zemích v minulosti nebylo možné provádět svobodnou veřejnou diplomacii a platila zde naprostá podřízenost prezentačních a propagačních aktivit politickým nařízením ze strany Sovětského svazu. Celé to pak mělo za následek, že se dnes Česká a zároveň Slovenská republika potýká se zpožděním celého vývoje a pohybuje se tak stále na začátku svého úsilí.

Nicméně příklady propagačních aktivit československého státu existují. Tematicky a funkčně je můžeme rozdělit na oblast osvěty (filmy, kulturní a vědecké styky, kulturní výstavy, rozhlas, časopisy, divadlo apod.), obchodní a hospodářské věci (výstavy, veletrhy), propagaci cestovního ruchu nebo problematiku krajanů. Jak můžeme vidět, formy a termíny oblastí propagační činnosti se příliš neliší od předchozí doby, co se však ale změnilo a ovlivnilo tehdejší ráz československé propagace, byl politický náboj. Hlavním kritériem byla orientace na socialistické státy a nadprůměrná míra koordinace veškeré činnosti probíhala uvnitř bloku socialistických států. Budování socialismu bylo tím nejdůležitějším. V celkovém pohledu byla v propagační práci zdůrazňována ideová linie. Pozornost byla věnována především řadě výročí spjatých s politikou tehdejšího Československa a samotná prezentace státu byla vždy odsunuta až na druhé místo. Prezentace ČSR byla úzce spjata s politickými direktivami a s odkazem na spolupráci socialistických států.⁶⁷

V tehdejší Československu byla zajímavá zejména kulturní a informační střediska, která podávala informace o dění v ČSR a zaměřovala se primárně jen na státy východního bloku. Síť těchto pracovišť začala vznikat na přelomu 40. a 50. let, kdy byla

---

⁶⁷ PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 60, 62.

založena střediska např. v Sofii či ve Varšavě. Jejich činnost se zaměřovala především na kulturní oblast, např. organizace koncertů, pořádání jazykových kurzů, přednášek, filmových představení, literárních večerů apod. Kultura byla tedy velmi využívaným prostředkem propagace tehdejšího Československa a socialistického režimu. Svou úlohu sehrály také jednorázové prezentační akce a jako příklad můžeme uvést československou účast na světových výstavách EXPO. Tyto typy výstav představují ojedinělou možnost, aby stát mohl sebe prezentovat za přítomnosti zahraničních médií. Má možnost prezentovat svou kulturu, vědecké, ale i hospodářské úspěchy. Dodnes se připomíná významná výstava EXPO v Bruselu z roku 1958 (vynikající československý pavilon) nebo skvělý úspěch československé expozice na výstavě v Montrealu v roce 1967. Mezi instituce, které se podílely na tehdejší prezentaci a propagaci státu, patřila reklamní agentura Made in Publicity (MiP). Ta byla zřízena na základě usnesení předsednictva ÚV KSČ v roce 1964 a hlavní náplní bylo vydávání stejnojmenného časopisu a obstarávání propagace a reklamy pro zahraniční firmy jak v tomto časopise, tak také v Československém rozhlasu či v televizi. Druhou a velmi výraznou institucí, která byla gestorem veškeré propagační a reklamní činnosti, byl pak Podnik zahraničního obchodu (PZO) Rapid. Úkolem zastupitelských úřadů v zahraničí bylo podporovat inzerci firem ze země jejich působnosti, a to jak ve vlastní propagační práci, tak i prostřednictvím spolupráce s obchodními odděleními. Na propojení propagační a obchodní činnosti se podílela také celá řada PZO, mezi které patřil např. Jablonex (bižuterie), Ligna (dřevo, nábytek) či Skloexport.⁶⁸

2.2.3 Československá federativní republika 1990 – 1992

Toto krátké období existence společného demokratického federativního státu je z pohledu veřejné diplomacie nejasným a nevyužitým obdobím. Není se čemu divit, že otázka komplexní prezentace státu v zahraničí v této době nebyla primárním úkolem. Změna politického a společenského systému, nutnost restrukturalizace hospodářství a celá řada souvisejících problémů byly prioritními úkoly, které bylo nutno řešit na prvním místě. Nejen ČSFR, ale i pozdější samostatná Česká republika tak na začátku

---

⁶⁸ PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 60-62.

devadesátých let tuto oblast zahraniční politiky příliš neřešila. Díky událostem, které proběhly v roce 1989, se tak ČSFR dočkala značné pozornosti světové veřejnosti spolu s ostatními státy střední a východní Evropy, jež byly součástí sovětského bloku. Významnou roli a úlohu sehrál tehdejší prezident republiky Václav Havel, který je považován za symbol sametové revoluce.⁶⁹

2.3 Česká veřejná a kulturní diplomacie od roku 1993 po současnost

Veřejná a kulturní diplomacie se objevuje v souvislosti se zahraniční politikou České republiky, ale jde o oblasti, které jsou z pohledu historie velmi mladé. Po pádu komunismu si Česká republika v průběhu devadesátých let začala uvědomovat, že je nutné, aby se naše země prezentovala v zahraničí v co nejlepším světle, a tak začala utvářet pozitivní obraz země v zahraničí. Jak hodnotí Peterková⁷⁰, Česká republika je stále ještě na počátku svého snažení, tak jako ostatní země střední a východní Evropy, neboť se potýkáme s problémem pozdního startu. Nejen ČR si totiž prošla složitým obdobím transformace, které ovlivnilo postoj každého státu k veřejné diplomacii. Oproti západoevropským zemím máme jakýsi handicap. Česká reprezentace díky změně politického režimu, pozdějšího rozpadu společného státu a následného vzniku samostatného státu musela věnovat pozornost jiným úkolům, tudíž v prvních letech existence samostatné ČR nepatřila veřejná diplomacie k prioritním zájmům. Nelze ale říci, že by otázce propagace státu v zahraničí nebyl věnován ani kousek pozornosti.

Dále pak můžeme o české kulturní diplomacii hovořit od roku 1993 neboli od počátku existence samostatné České republiky. Kulturní diplomacie existovala i před tímto obdobím, ale nebyl na ni kladen takový důraz. Bylo tedy důležité, aby se Česká republika jako demokratická země v centru Evropy zapojila do evropských a zároveň mezinárodních struktur. Dnes je kulturní diplomacie ČR vnímána a označována za kulturní složku prezentace ČR v zahraničí, která je dále složena z ekonomické a kulturní oblasti. Takto je popisováno komplexní pojetí zahraniční prezentace, která je vlastní

---

⁶⁹ PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 63.

⁷⁰ PETERKOVÁ, J. (2008b). *Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*, s. 17.

menším státům, jež podobně jako ČR akcentují ekonomické vlivy působení kulturní diplomacie.⁷¹ Česká republika jako malá země usiluje o pokrytí oblastí kulturní diplomacie a kulturní dimenze zahraniční politiky. ČR je v tomto ohledu velmi ambiciózní, a proto disponuje kulturními instituty v zahraničí, které šíří českou kulturu.

2.3.1 Koncepční dokumenty kulturní diplomacie ČR

Prvním stěžejním dokumentem ohledně veřejné diplomacie byla *Koncepce zahraniční politiky České republiky na léta 2003 – 2006*, která navazovala na programové prohlášení vlády z roku 2002. Tato koncepce byla jako první zaměřena na prezentaci státu v zahraničí a byla tak úkolem zahraniční politiky ČR.⁷²

Dalším základním a stěžejním dokumentem kulturní a veřejné diplomacie ČR se stala *Koncepce jednotné prezentace České republiky*⁷³. Tento koncepční dokument byl schválen již začátkem roku 2005 ještě společně s dalším dokumentem, který této koncepci předcházel a který nese název *Východiska pro zpracování koncepce jednotné prezentace České republiky*. Tento materiál přinesl zásadní informace o dosavadním stavu prezentace českého státu a konkrétní mechanismy pro zlepšení situace byly poté následně navrženy ve druhém textu neboli v *Koncepci jednotné prezentace ČR*.⁷⁴ Cílem koncepce jsou následující body: „*sjednotit postup orgánů státní správy v oblasti prezentace doma i v zahraničí, oprostit se od stávajícího obrazu postkomunistické země s levnou pracovní silou, země zaostalé a nevyspělé, neboť tento obraz již neodpovídá realitě a vývoji, kterým Česká republika prošla od roku 1989 do současnosti, zvýšit počet kvalitních zahraničních investic a zisků z turistiky, s pozitivními efekty na trhu práce a zvýšením životní úrovně obyvatel, zvýšit efektivitu výdajů státního rozpočtu na prezentační a marketingové aktivity státu, podporovat vytváření pozitivního obrazu České republiky a přispět tak ke zlepšení povědomí o ČR a ke zvýšení její důvěryhodnosti na mezinárodní scéně.*“

⁷¹ TOMALOVÁ, E. (2008). *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*, s. 39.

⁷² PETERKOVÁ, J. (2008b). *Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*, s. 18.

⁷³ *Koncepce jednotné prezentace České republiky*. Přijata 19.1.2005 usnesením vlády č. 74 [online]. Ministerstvo zahraničních věcí, 2005 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://www.cot.cz/data/cesky/05_10/priloha_C1005.pdf.

⁷⁴ PETERKOVÁ, J. (2008b). *Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*, s. 18-19.

Ovšem nejnověji se veřejné diplomacii věnuje kapitola v základním dokumentu s názvem *Koncepce zahraniční politiky České republiky*⁷⁵, která byla schválena vládou ČR v červenci 2011. Dle této Koncepce⁷⁶ je hlavním cílem působení veřejné diplomacie v zahraničí následující: „*Zájmem ČR je zvyšovat povědomí o naší zemi a překonávat vzájemné předsudky, zavádějící stereotypy, negativní postoje a názorová schémata*“. Je prosazována prezentace ČR v zahraničí: „*Cílem veřejné diplomacie je prezentovat Českou republiku jako vyspělou demokratickou zemi s bohatou kulturou, zajímavou historií a vlastní identitou. Zemi s lidským kapitálem, založeným na vědomostním a inovativním potenciálu, která je důvěryhodným partnerem v politických, bezpečnostních i ekonomických vztazích, místem pro zhodnocení investic; respektovaného člena mezinárodních organizací a bezpečnostních a ekonomických struktur, partnera ve světovém společenství*.“ Dále je v této koncepci vyzdvihnuta prezentace ČR v zahraničí, která má být rozšířena na spolupráci s kraji, regiony a městy s cílem dosáhnout větší tematické rozmanitosti a proporcionality. Význam kultury jako prostředku sebevyjádření a potvrzení národní identity stále narůstá. Mezi tradiční nástroje zahraniční prezentace patří kulturní dohody, spolupráce při ochraně světového kulturního dědictví apod. „*Při uskutečňování kulturní dimenze veřejné diplomacie budou činné zastupitelské úřady a Česká centra v zahraničí, snahou bude zapojit též občanské, nevládní organizace a sdružení Čechů žijících v zahraničí*.“ Je kladen důraz na podporu a styk s krajanskými organizacemi a dále se koncepce zaobírá podporou vzdělávání, vědy, výzkumu a nových technologií, což předpokládá zajištění dlouhodobého hospodářského růstu a konkurenceschopnosti ČR.

2.3.2 Institucionální dimenze kulturní diplomacie ČR

Působnost hlavních aktérů vymezuje nejen *Koncepce jednotné prezentace ČR*, ale uvádí ji i J. Peterková⁷⁷ ve své publikaci, kde popisuje, že na úrovni státní správy se

---

⁷⁵ *Koncepce zahraniční politiky České republiky* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2005 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/675937/koncepce_zahranicni_politiky_2011_cz.pdf.

⁷⁶ *Koncepce zahraniční politiky České republiky* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2005 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/675937/koncepce_zahranicni_politiky_2011_cz.pdf, s. 22.

⁷⁷ PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 65.

veřejnou a kulturní diplomacií zabývají nejprve ústřední orgány státní správy doma, což představují oborová ministerstva a jejich příspěvkové organizace. Druhou rovinu pak tvoří zahraniční zastoupení ČR, kde se jedná především o diplomatické mise řízené *Ministerstvem zahraničních věcí ČR* (dále jen MZV ČR) a o *Česká centra*, která jsou příspěvkovými organizacemi MZV ČR. Dále pak s nimi působí i zahraniční zastoupení dalších příspěvkových organizací, jako je *CzechTrade*, *CzechInvest* nebo *CzechTourism*.

Hlavním koordinačním orgánem v oblasti prezentace státu v zahraničí je Ministerstvo zahraničních věcí ČR.⁷⁸ V rámci této centrální administrativy pak hrají roli určité odbory dotčené danou tematikou. Mezi nejznámější odbor, který byl spojen s veřejnou diplomacií, byl *Odbor pro kulturu, komunikaci a prezentaci* (dále jen OKKP). OKKP vznikl v roce 2007 jako odbor pro kulturu, krajany a prezentaci sloučením odboru zahraniční prezentace a odboru kulturních a krajanských vztahů. Zároveň tento odbor z pohledu organizační struktury MZV ČR spadal pod *Sekci ekonomické spolupráce a zahraniční prezentace*.⁷⁹ Díky reorganizaci MZV ČR, která má za cíl zefektivnit práci české diplomatické služby, tak došlo v roce 2011 ke změně OKKP, který se úplně zrušil, a byl zaveden nový *Odbor veřejné diplomacie* (dále jen OVD).⁸⁰ Jak uvádí MVZ ČR: „*Jedním z prostředků je systematické a cílené prosazování veřejné diplomacie, která povede ke zlepšení komunikace s partnery a veřejností v zahraničí i v České republice.*“ „*Nový odbor (OVD) bude aktivně komunikovat s odbornou a širší veřejností a uplatňovat moderní přístupy v zahraniční prezentaci České republiky. Bude formulovat a zasazovat do kontextu informace o prioritních oblastech naší zahraniční politiky. Zaměří se na posilování pozitivního obrazu České republiky a podporu našich politických a ekonomických zájmů v zahraničí.*“⁸¹ Dále se uvádí, že při tvorbě kulturního programu

---

⁷⁸ *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/index.html>.

⁷⁹ Osobní rozhovor s Bořkem Lizcem Ph.D., Ministerstvo zahraničních věcí, dne 9.4.2013, Praha.

⁸⁰ Na ministerstvu zahraničních věcí vznikl Odbor veřejné diplomacie. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 10.2.2011 [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/udalosti_a_temata/x2011_02_10_ministerstvo_zalozilo_odbor_veřejne_diplomacie.html.

⁸¹ Na ministerstvu zahraničních věcí vznikl Odbor veřejné diplomacie. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 10.2.2011 [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/udalosti_a_temata/x2011_02_10_ministerstvo_zalozilo_odbor_veřejne_diplomacie.html.

bude OVD aktivně spolupracovat s Českými centry a využívat jejich zkušeností a možností v dané oblasti. Důležitou složkou odboru se také stává koordinace spolupráce MZV ČR s nevládními organizacemi a také se bude OVD podílet na přípravě konferencí, které se dotýkají zahraničně politických a bezpečnostních témat. Za zmínku stojí i nově vzniklé pracoviště *Zmocňnce pro krajanské záležitosti*⁸², které má na starosti koordinaci kontaktů ministerstva s českými krajany. Jako cíl bylo vytyčeno rozvíjení vztahů s českou komunitou, která vznikla v zahraničí v průběhu uplynulých dvou desetiletí. Od roku 2012 spadá OVD pod *Sekci ministra*, nikoliv pod Sekci ekonomické spolupráce a zahraniční prezentace.⁸³

Odbor veřejné diplomacie také zapojuje relevantní subjekty – státní, neziskové, akademické i soukromé sféry do realizace prezentačních projektů. S dalšími útvary MZV ČR navrhuje priority veřejné diplomacie ČR, dále také spolupracuje s tiskovým odborem a zajišťuje prezentaci ČR v zahraničních médiích. Ve spolupráci s tiskovým odborem využívá k prezentaci naší země internetové stránky a sociální sítě, které jsou spravovány MZV ČR.⁸⁴ Webový portál www.czech.cz⁸⁵ je hlavním nástrojem prezentace ČR na internetu, kde je možné se dozvědět základní informace o české kultuře, ekonomice či turistice. MZV ČR se také zabývá agendou českého rozhlasového vysílání a financuje ho. Rozhlasové vysílání do zahraničí je součástí státně-propagačních a informačních aktivit a děje se prostřednictvím *Českého rozhlasu 7 – Radio Praha*.⁸⁶ Za zmínku také stojí udělování ceny *Gratias agit*, kterou uděluje ministr zahraničních věcí za šíření dobrého

---

⁸² Krajané. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/index.html.

⁸³ Organizační struktura k lednu 21. lednu 2013. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/73008/Visio_OrganogramMZV_21_1_2013.pdf.

⁸⁴ Odbor veřejné diplomacie. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2.4.2012 [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/organizacni_struktura/utvary_mzv/odbor_veřejne_diplomacie.html.

⁸⁵ Česká republika. [online]. [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: <http://www.czech.cz/cz/Home>.

⁸⁶ Radio Praha - vysílání do zahraničí (Český rozhlas 7 - Radio Praha). *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 15.12.2011 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/radio_praha_rozhlasove_vysilani_do/index.html.

jména České republiky v zahraničí. Tato cena byla zřízena již v roce 1997 a je udělována osobnostem a organizacím za příkladné aktivity v nevládní sféře.⁸⁷

Hlavním partnerem MZV ČR v oblasti kulturní a veřejné diplomacie jsou *Česká centra* – příspěvkové organizace MZV ČR, která jsou zřízena pro hlavní propagaci ČR v zahraničí. „*Česká centra prosazují českou kulturní scénu na mezinárodním poli a aktivně podporují vnímání ČR ve světě jako moderní a kreativní zemi s bohatou kulturní tradicí. Jsou členem Evropského sdružení národních kulturních institutů EUNIC. Jejich síť představuje 22 Českých center v zahraničí na 3 kontinentech.*“⁸⁸ (Podrobněji o ČC viz kapitola 3.)

Dle Koncepce jednotné prezentace ČR⁸⁹ z roku 2005 se na veřejné diplomacii také podílí následující ministerstva a jejich příspěvkové organizace. *Ministerstvo průmyslu a obchodu*⁹⁰ (dále jen MPO), které koordinuje bilaterální a multilaterální zahraničně obchodní politiku a má v kompetenci podporu exportu a získávání zahraničních investorů. Příspěvkovou organizací MPO je pak *CzechTrade*, proexportní agentura, která byla založena v roce 1997 a která podporuje obchod a export do zahraničí. Síť zahraničních kanceláří v roce 2010 tvořilo 33 poboček v 36 zemích světa.⁹¹ *CzechInvest* – Agentura pro podporu podnikání a investic je další příspěvkovou agenturou MPO. Ta posiluje konkurenceschopnost české ekonomiky a českých podnikatelů. Hlavním úkolem je propagovat ČR jako vhodné místo pro zahraniční investice a podporovat jejich příliv do ČR. Za zmínku stojí říci, že v loňském roce 2012 došlo ke sjednocení zahraničních kanceláří *CzechTrade* a *CzechInvest* do jednotné

---

⁸⁷ Cena Gratias agit - úvodní informace. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 16.4.2002 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/ceny_gratias_agit/cena_gratias_agit_uvodni_informace.html.

⁸⁸ O nás. *Česká centra* [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/o-nas/>.

⁸⁹ *Koncepce jednotné prezentace České republiky*. Přijata 19.1.2005 usnesením vlády č. 74 [online]. Ministerstvo zahraničních věcí, 2005 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://www.cot.cz/data/cesky/05_10/priloha_C1005.pdf.

⁹⁰ Ministerstvo průmyslu a obchodu. [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz>.

⁹¹ Historie agentury. *CzechTrade* [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/o-czechtrade/predstaveni/historie-agentury/>.

integrované zahraniční sítě obchodních misí MPO.⁹² *Ministerstvo pro místní rozvoj* má v kompetenci regionální politiku a cestovní ruch. Jeho hlavní příspěvkovou organizací je *CzechTourism* neboli česká centrála cestovního ruchu, která vznikla v roce 1993 a jež propaguje ČR doma i ve světě jako atraktivní turistickou destinaci, kterou stojí za to navštívit.⁹³ Dle koncepce⁹⁴ *CzechTourism* rozvíjí strategii marketing produktů cestovního ruchu na domácím i zahraničním trhu. Zastoupení, které působí v zahraničí, má pak za úkol informovat zahraniční novináře, odbornou, ale i nejšířší veřejnost o aktuální nabídce cestovního ruchu v ČR. Mezi další rezorty a aktéry české kulturní diplomacie pak dále patří *Ministerstvo kultury ČR* a *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR*, které se např. podílí na materiálním a personálním zabezpečení výuky českého jazyka a literatury v zahraničí. Dále také rozvíjí sport, turistiku a sportovní reprezentaci státu.

2.4 Slovenská veřejná a kulturní diplomacie od roku 1993 po současnost

Stejně tak jako Česká republika se i Slovensko řadí mezi malé a středně velké státy, pro které je veřejná a kulturní diplomacie důležitou součástí zahraniční politiky. Díky veřejné diplomacii se může Slovensko prosadit a upevnit svou pozici na mezinárodní scéně touto cestou, neboť jejich vojenská a ekonomická síla je limitovaná. Slovensko se taktéž potýká s problémem „*pozdního startu*“⁹⁵, a tak koncept veřejné diplomacie byl do zahraniční politiky SR zaveden relativně nedávno. I přesto, že pojem veřejná diplomacie je pro SR něčím novým, nemůžeme opomenout, že aktivity směřující k zahraniční veřejnosti a zároveň propagující slovenskou kulturu, krajinu či cestovní ruch se vyskytovaly po celou dobu existence Slovenské republiky. Bohužel ale tyto aktivity byly jen úzce zaměřené, nekoordinované a měly pouze rezortní charakter.⁹⁶ Až do roku

---

⁹² Historie agentury. *CzechTrade* [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/o-czechtrade/predstaveni/historie-agentury/>.

⁹³ O agentuře *CzechTourism*. *CzechTourism* [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.czechtourism.cz>.

⁹⁴ *Koncepce jednotné prezentace České republiky*. Přijata 19.1.2005 usnesením vlády č. 74 [online]. Ministerstvo zahraničních věcí, 2005 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://www.cot.cz/data/cesky/05_10/priloha_C1005.pdf.

⁹⁵ PETERKOVÁ, J. (2008b). *Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*, s. 17.

⁹⁶ BENDÍKOVÁ, Natálie. *Aktuální vývoj veřejné diplomacie na Slovensku*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů, 2012. 56 s. Vedoucí práce Ing. Jana Peterková, Ph.D., s. 18.

2009, než byla přijata Koncepce jednotné prezentace Slovenské republiky v zahraničí, byly prezentační aktivity velmi roztržité a chyběla jim jednotná vize.⁹⁷ Kulturní diplomacii si každý stát utváří dle svých potřeb, historických kořenů a tradic v této oblasti. Můžeme postřehnout, že slovenskou kulturní diplomacii ovlivňuje nejen Ministerstvo zahraničních věcí a evropských záležitostí SR, ale také Ministerstvo kultury SR.

2.4.1 Koncepční dokumenty kulturní diplomacie SR

První reálný pokus o veřejnou diplomacii v podmínkách Ministerstva zahraničních věcí SR představoval *Rozvojový program externej integračnej komunikačnej stratégie (EIKS)*⁹⁸. Cílem tohoto Rozvojového programu EIKS bylo zvýšit informovanost o Slovensku zejména v zemích Evropské unie (EU) a představit SR jako dobrého budoucího člena evropského integračního uskupení. Jen ve zkratce, cílem EIKS bylo vylepšit obraz SR v zahraničí a za realizací EIKS stálo MZVaEZ SR, konkrétně Sekce evropských záležitostí v koordinaci se zastupitelskými úřady SR v zahraničí. Vláda tehdy vyčlenila na tuto externí komunikační strategii 40 milionů slovenských korun, které pocházely z Fondu národního majetku. EIKS tak představovala první dílčí snahu SR o jistou formu veřejné diplomacie v zahraničí, jež byla spjata s vytvářením pozitivního obrazu Slovenska. Tyto aktivity byly zaměřeny jen do patnácti zemí EU, než došlo v roce 2004 k východnímu rozšíření. Slovensko pak praktikovalo další aktivity veřejné diplomacie, které se pojily s ambicí dostat se i do Severoatlantické aliance NATO. Po úspěšném vstupu SR do EU a NATO bylo načase začít rozvíjet i další oblasti kulturní diplomacie a prezentovat tak SR v zahraničí.⁹⁹

První snaha o sjednocení a zefektivnění prezentace Slovenska ve světě přichází v roce 2006, kdy se vláda SR zavázala připravit komplexní koncepci jednotné prezentace

---

⁹⁷ SLÁVIKOVÁ, Eliška, Vladimír BILČÍK a Alexander DULEBA. *Strednodobá koncepcia rozvoja verejnej diplomacie v podmienkach Ministerstva zahraničných vecí SR: Analýza skúseností a návrh odporúčaní*. [online]. 2009, s. 1-48 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://www.sfpa.sk/dokumenty/publikacie/222>, s. 24.

⁹⁸ Usnesení vlády SR č. 738 ze dne 15.8.2001.

⁹⁹ SLÁVIKOVÁ, Eliška, Vladimír BILČÍK a Alexander DULEBA. *Strednodobá koncepcia rozvoja verejnej diplomacie v podmienkach Ministerstva zahraničných vecí SR: Analýza skúseností a návrh odporúčaní*. [online]. 2009, s. 1-48 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: <http://www.sfpa.sk/dokumenty/publikacie/222>, s. 25-26.

SR v zahraničí. *Koncepcia jednotnej prezentácie SR v zahraničí*¹⁰⁰ z roku 2006 je referenčným dokumentom, ktorý definuje organizácie (orgány štátnej správy a samosprávy, nevládní organizácie), jež vykonávajú prezentáciu SR v zahraničí a zároveň jejich strategické oblasti prezentácie v zahraničí (včetně teritoriálnych priorit), ďalej jejich organizační a finanční zabezpečení a také technickou infraštruktúrou jednotnej prezentácie SR v zahraničí. Potreba této jednotnej prezentácie je z dôvodu budování dobrého jména země, a to díky vstupu do mezinárodních struktur, neboť otázka pozitivního vnímání Slovenska v zahraničí nabyła na důležitosti zejména se vstupem do EU.¹⁰¹

V roce 2007 vláda schválila *Návrh koncepcie o zabezpečování prezentace slovenského umění a kultury v zahraničí*.¹⁰² Hlavním cílem bylo definovat kompetence a úlohy MK SR ve vztahu ke štátním, ale i nestátním subjektům, které se podílí na prezentačních aktivitách v zahraničí. Koncepcie pak uvádí hlavní nedostatky prezentace slovenské kultury v zahraničí a kromě jiného i nedostatky finančních prostředků na pokrytí poptávky do zahraničí. Materiál v souvislosti se sítí osmi Slovenských institutů hovoří o tom, že i přesto, že ze zákona vyplývá MK SR úloha metodicky řídit SI v oblasti kulturního působení v zahraničí vzhledem k tomu, že zřizovatelem je MZVaEZ SR, MK SR pak ale nemá reálné nástroje na ovlivňování jejich činnosti.¹⁰³

Nejzásadnější dokument Slovenska ohledně veřejné diplomacie ale pochází až z roku 2009, kdy došlo k přijetí dokumentu *Jednotná prezentácia SR v zahraničí*.¹⁰⁴ Cílem tohoto dokumentu je nejen zlepšit prezentaci země v zahraničí, ale hlavně vytvořit podmínky, které by zabezpečily kontinuální a funkční prezentaci SR. Základem dokumentu bylo také vytvořit systém společné prezentace, který by měl splňovat čtyři

---

¹⁰⁰ *Koncepcia jednotnej prezentácie SR v zahraničí*. [online]. 2006 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: hsr.rokovania.sk/data/att/71513_subor.doc.

¹⁰¹ BENDÍKOVÁ, N. (2012). *Aktuálny vývoj verejnej diplomacie na Slovensku*, s. 22.

¹⁰² *Návrh koncepcie zabezpečenia prezentácie slovenského umenia a kultúry v zahraničí*. In: *Rokovanie vlády Slovenskej republiky* [online]. 2007 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-112542?prefixFile=m>.

¹⁰³ SLÁVIKOVÁ, Eliška, Vladimír BILČÍK a Alexander DULEBA. *Strednodobá koncepcia rozvoja verejnej diplomacie v podmienkach Ministerstva zahraničných vecí SR: Analýza skúseností a návrh odporúčaní*. [online]. 2009, s. 1-48 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: <http://www.sfpa.sk/dokumenty/publikacie/222>, s. 30.

¹⁰⁴ *Jednotná prezentácia SR v zahraničí*. *Rokovanie vlády Slovenskej republiky* [online]. 2009 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-53658?prefixFile=m>.

klíčové principy: koordinovanost, komplementaritu, komplexnost a koncepčnost.¹⁰⁵
Jednotná prezentácia SR v zahraničí (2009) vychází z následujících zásad:

- *orientace na koncového adresáta (občana jiného státu, podnikatelské subjekty, orgány veřejné správy),*
- *orientace na priority, které vychází ze strategických dokumentů jednotlivých orgánů veřejné správy,*
- *efektivnost a poslušnost při výkonu jednotné prezentace SR v zahraničí,*
- *budování vzájemně výhodných partnerství a sdělování informací a znalostí mezi dotčenými subjekty,*
- *dosáhnutí synergie prezentačních aktivit a vynaložení finančních prostředků na prezentaci Slovenska v zahraničí.*

Strategickým cílem této prezentace je vytvořit podmínky pro budování dobrého jména Slovenska v zahraničí a konkurenceschopnosti. Dobré jméno SR v zahraničí je předpokladem např. pro zvýšení přílivu přímých zahraničních investic či zvýšení příjmů z aktivního cestovního ruchu. Díky Jednotné prezentaci SR v zahraničí také dochází ke koordinaci v jednotlivých oblastech, např. spolupráce při plánování a výkonu prezentačních aktivit v zahraničí ve věcně příslušných strategických oblastech zapojených organizací nebo sdělování informací a znalostí o výkonu jednotné prezentace SR v zahraničí apod. K tomu, aby mohly být naplněny výše uvedené strategické cíle, je nutné přijmout potřebná opatření ve třech základních oblastech výkonu prezentace, a to v oblasti organizační, finanční a technické.¹⁰⁶ Rok 2009 se na Slovensku považuje za velmi významný z hlediska opravdového rozvoje veřejné diplomacie, neboť vláda SR

---

¹⁰⁵ FRANKO, Tomáš. *Analýza zahraničnej politiky SR*. Brno: Masarykova univerzita. Fakulta sociálných studií. 2010. 99s. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Vít Hloušek, Ph.D., s. 79.

¹⁰⁶ Jednotná prezentácia SR v zahraničí. *Rokovanie vlády Slovenskej republiky* [online]. 2009 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-53658?prefixFile=m> . s. 3.

pochopila potřebu sjednocené, koordinované a systematicky cílené prezentace SR v zahraničí.¹⁰⁷

Rok 2010 je z pohledu veřejné diplomacie stagnujícím obdobím oproti předešlému roku, neboť docházelo k úsporným opatřením, a to z důvodu světové finanční krize, což se taktéž odrazilo na (ne)financování veřejné diplomacie SR. Na Ministerstvu zahraničních věcí SR došlo ke změně organizační struktury a byl dokonce zrušen Odbor pro veřejnou diplomacii. Agenda veřejné diplomacie byla následně zúžena a přenesena na nově vzniklé Oddělení prezentace, které se mělo zabývat nation brandingem Slovenska. K poklesu aktivit směřujících k vytvoření jednotné prezentace SR v zahraničí a zrušení Odboru veřejné diplomacie přispěl fakt, že došlo ke změně vlády, která nastavila úsporná opatření v čase krize.¹⁰⁸

Na konci roku 2011 představila expertní skupina MZVaEZ SR nejnovější koncept s názvem „*Slovensko: krajina s potenciálom*“¹⁰⁹. Tento materiál prezentuje Slovensko jako moderní a úspěšnou evropskou zemi 21. století. Koncept má sloužit jako ideové východisko pro tvorbu budoucích strategií prezentace Slovenska v zahraničí a Slováci si tak po dvaceti letech samostatnosti začínají uvědomovat, že je nutné zaujmout koordinovaný postup pro prezentaci a komunikaci země, neboť je to nevyhnutelné pro její ucelený vnější obraz. Materiál by měl jednoznačně vést k zefektivnění veřejné diplomacie SR. *Slovensko: krajina s potenciálom* je pak postavena na čtyřech základních atributech: vitalitě, rozmanitosti, vynalézavosti a svéráznosti. Koncepce se také snaží o zastřešení komunikačních aktivit v následujících oblastech jako ekonomika, cestovní ruch, kultura, sport nebo školství.¹¹⁰ Autorka tohoto ideového konceptu Slovenska Miriam Madrová pak také tvrdí, že v současnosti má Slovensko ve světě pověst jakési „neviditelné“ země, o které se toho moc neví. Na druhou stranu to ale není vůbec špatné

---

¹⁰⁷ BENDÍKOVÁ, N. (2012). *Aktuálny vývoj verejnej diplomacie na Slovensku*, s. 24-26.

¹⁰⁸ BENDÍKOVÁ, N. (2012). *Aktuálny vývoj verejnej diplomacie na Slovensku*, s. 27-28.

¹⁰⁹ *Slovensko: krajina s potenciálom – Ideový koncept prezentácie Slovenska* [online]. 2011 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z:

[http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_BD82C7173CD03576C1257B0B0042923A_SK/\\$File/Slovensko o krajina s potencialom DEF.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_BD82C7173CD03576C1257B0B0042923A_SK/$File/Slovensko%20krajina%20s%20potencialom%20DEF.pdf).

¹¹⁰ BENDÍKOVÁ, N. (2012). *Aktuálny vývoj verejnej diplomacie na Slovensku*, s. 32-33.

východisko. Slovenská republika je tak v podstatě jakoby na startovní čáře, jelikož obraz o SR není zatím žádný, znamená to, že vlastně není ani negativní, a tak to země může využít pro vybudování pozitivní image v zahraničí.¹¹¹

2.4.2 Institucionální dimenze kulturní diplomacie SR

Hlavním koordinačním a ústředním orgánem státní správy v oblasti veřejné a kulturní diplomacie na Slovensku je *Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky*.¹¹² MZVaEZ SR se zabývá problematikou jednotné prezentace Slovenska ve světě a zároveň praktikuje kulturní diplomacii. Tou se zabývá přímo specializovaný *Odbor veřejné a kulturní diplomacie* (OVKD) v rámci MZVaEZ SR. OVKD zodpovídá za následující aktivity: „*koordinuje aktivity v oblasti veřejné diplomacie ministerstva a zastupitelských úřadů (ZÚ) SR; aktivně přispívá k osvětě a prezentaci činnosti a cílů ministerstva a ZÚ SR mezi odbornou a širokou veřejností; v součinnosti s věcně příslušnými ústředními orgány státní správy a dalšími institucemi zabezpečuje a koordinuje zahraniční prezentaci SR ve vymezených oblastech spolupráce a v součinnosti se ZÚ SR a Slovenskými institutami se podílí na jejich realizaci; pořádá akce zaměřené na propagaci a popularizaci zahraniční politiky, diplomacie a činnosti ministerstva na celostátní i regionální úrovni samostatně nebo ve spolupráci s domácími či zahraničními partnery; vytváří jednotný komunikační a vizuální rámec prezentace ministerstva doma a v zahraničí; koordinuje spolupráci s nevládním sektorem; je gestorem stálé expozice slovenské diplomacie;...“¹¹³ apod. Zároveň v rámci OVKD pracuje i zvláštní *Oddělení kulturní diplomacie* (OKD), které plní následující úkoly: „*podílí se na tvorbě zásad a na realizaci dvoustranných vztahů v oblasti kultury, školství, vědy, zdravotnictví z hlediska zahraničněpolitických zájmů a priorit SR a napomáhá vytváření smluvně-právního rámce v této oblasti; řídí a odborně usměrňuje činnost**

---

¹¹¹ Slovensko by malo stavať svoju prezentáciu na rozmanitosti či vitalite. In: *Cestovateľ* [online]. 2012 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.cestovatel.eu/cestovatel/spravy/1704-turizmus-slovensko-by-malo-stavat-svoju-prezentaciu-na-rozmanitosti-ci-vitalite>.

¹¹² *Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky*. [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.mzv.sk/sk/uvod>.

¹¹³ O nás. *Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: http://www.mzv.sk/sk/cinnost_ministerstva/kulturna_diplomacia-o_nas.

*Slovenských institutů a ZÚ SR v oblasti své působnosti; zabezpečuje rozvoj multilaterálních vztahů v oblasti mezinárodní kulturní spolupráce, zastupuje a koordinuje působení ministerstva v mezinárodních kulturních organizacích, v kterých je členem; podporuje prezentaci kulturních hodnot ostatních zemí na Slovensku; ...*¹¹⁴ apod.

Co se týče institucionálního rámce, je nutné podotknout a hlavně vysvětlit, že Odbor veřejné diplomacie v rámci MZVaEZ SR vznikl až 1. září 2008, tudíž první důraz na veřejnou diplomacii začal být kladen až v tomto roce. Ovšem k 1. prosinci 2010 byl OVD zrušen, a to z důvodu parlamentních voleb na Slovensku. Došlo ke změně vlády, k reorganizaci na MZVaEZ SR, ke snížení počtu pracovníků, ale i financí, a tak OVD byl zrušen. Situace se tak opět dostala před rok 2008 – chyběl zde samostatný řídicí odbor, který by měl v rámci MZVaEZ SR realizaci aktivit veřejné diplomacie. Současný Odbor veřejné a kulturní diplomacie funguje od září 2012. Z toho je vidět patrná politická diskontinuita, která se na Slovensku vyskytuje, neboť právě levicově zaměřená vláda podporuje veřejnou a kulturní diplomacii, zatímco vláda pravicová spíše ne.

Slovensko také patří k těm evropským zemím, které v důsledku dlouhodobé a masové emigrace v minulosti ztratily značnou část obyvatelstva. Dle statistik a odhadů žije dnes v zahraničí až dva miliony lidí slovenského původu. MZVaEZ SR jako jeden z orgánů státní správy se podílí nejen na tvorbě a výkonu státní politiky, ale také se stará právě o Slováky, kteří žijí v zahraničí. Gestorem této agendy v rámci rezortu je *Úřad pro Slováky žijící v zahraničí (ÚSŽZ)*.¹¹⁵

Slovenské instituty (SI) jsou organizační součástí MZVaEZ SR a představují institucionální základ prezentace slovenské kultury v zahraničí. Svoji činností zabezpečují a realizují prezentaci slovenského umění a kulturní dimenzi diplomacie v praxi.¹¹⁶ (Podrobněji o SI viz 4. kapitola).

---

¹¹⁴ O nás. *Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: http://www.mzv.sk/sk/cinnost_ministerstva/kulturna_diplomacia-o_nas.

¹¹⁵ Krajanská problematika. *Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: http://www.mzv.sk/sk/cinnost_ministerstva/kulturna_diplomacia-o_nas.

¹¹⁶ O nás. *Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: http://www.mzv.sk/sk/cinnost_ministerstva/kulturna_diplomacia-o_nas.

Všeobecně se na veřejné a kulturní diplomacii Slovenska podílí i další rezorty státní správy. *Ministerstvo kultúry SR* (MK) vstupuje aktivně do zahraničních vztahů a má v kompetenci kulturní prezentaci země v zahraničí, mezi které patří např. podpora kultury národnostních menšin, prezentace slovenské kultury v zahraničí, ale také řídí činnost Slovenských institutů v zahraničí v oblasti jejich kulturního působení. Kompetence MK SR a MZVaEZ SR v oblasti kulturní prezentace Slovenska v zahraničí se ve skutečnosti překrývají a jejich působení v této oblasti by mělo být společné a koordinované. Tak např. MZVaEZ SR je sice zřizovatelem a koordinátorem Slovenských institutů, MK SR je však jejich řídicím orgánem. Příspěvkovými organizacemi MK SR jsou pak *Literárne informačné centrum*, které propaguje slovenskou literární tvorbu v zahraničí; *Hudobné centrum* propagující slovenskou hudební kulturu v zahraničí; *Divadelní ústav* či umělecké sbory jako *SLUK* a *Lúčnica*.¹¹⁷ Dalším rezortem a významným aktérem veřejné diplomacie SR, který sehrává důležitou roli v propagaci Slovenska v zahraničí, je *Ministerstvo školstva SR* (MŠ SR). Příspěvkovou organizací MŠ SR je *Slovenská akademická a informačná agentúra*¹¹⁸ (SAIA), jež od roku 2000 zabezpečuje pro MŠ SR servisní služby v oblasti poskytování stipendií pro zahraniční studenty na slovenských školách a pro slovenské studenty na školách v zahraničí. Zároveň poskytuje komplexní informace o možnosti studia a v současnosti se také orientuje na podporu mezinárodní akademické a vědecké spolupráce.¹¹⁹ V neposlední řadě musíme zmínit i *Ministerstvo hospodárstva SR* (MH SR), které se rovněž podílí na prezentaci Slovenska ve světě, a to v souvislosti s aktivitami, které podporují export, zahraniční obchod, získávání zahraničních investic, a také se podílí na podpoře cestovního ruchu. MH SR je zřizovatelem dvou příspěvkových organizací, které mají přímo v náplni prezentaci Slovenska v zahraničí – *Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu* (SARIO) a *Slovenská agentúra pre*

---

¹¹⁷ SLÁVIKOVÁ, Eliška, Vladimír BILČÍK a Alexander DULEBA. *Strednodobá koncepcia rozvoja verejnej diplomacie v podmienkach Ministerstva zahraničných vecí SR: Analýza skúseností a návrh odporúčaní*. [online]. 2009, s. 1-48 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: <http://www.sfpa.sk/dokumenty/publikacie/222>, s. 30.

¹¹⁸ Slovenská akademická informačná agentúra. [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.saia.sk>.

¹¹⁹ SLÁVIKOVÁ, Eliška, Vladimír BILČÍK a Alexander DULEBA. *Strednodobá koncepcia rozvoja verejnej diplomacie v podmienkach Ministerstva zahraničných vecí SR: Analýza skúseností a návrh odporúčaní*. [online]. 2009, s. 1-48 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: <http://www.sfpa.sk/dokumenty/publikacie/222>, s. 28.

cestovný ruch (SACR).¹²⁰ SARIO byla zřízena v roce 2001 a navazuje na činnost dvou organizací, které jí předcházely. Základním předmětem činnosti je propagace podnikatelského a investičního prostředí SR doma i ve světě s cílem získat zahraniční investory.¹²¹ SACR je druhou příspěvkovou organizací MH SR, která byla zřízena začátkem roku 2005. Hlavní činností je marketing a státní propagace cestovního ruchu SR. Vykonává marketing cestovního ruchu na celostátní úrovni, poskytuje informace ohledně možností cestování na Slovensku a v neposlední řadě propaguje Slovensko jako cílovou destinaci, kterou by měl člověk navštívit. SACR přispívá k tvorbě pozitivního obrazu SR v zahraničí.¹²²

2.5 Základní charakteristiky českého a slovenského modelu veřejné diplomacie

2.5.1 Česká republika

Česká republika si za dobu své samostatné dvacetileté existence dokázala vybudovat místo na mezinárodní scéně. I přesto, že jsme se potýkali s již výše zmíněným pozdním startem jako ostatní postkomunistické země, naše momentální situace není vůbec špatná. Z počátku devadesátých let díky složitému transformačnímu procesu nebyl na veřejnou a kulturní diplomacii kladen téměř žádný důraz. Prioritní zájmy se tehdy nacházely jinde. ČR si ale ihned po Sametové revoluci začala uvědomovat, že vstup do severoatlantických a západoevropských struktur, NATO a EU, je stěžejním úkolem, jak se integrovat zpět do Evropy. Bylo tedy třeba začít se strategickou komunikací, a to nejen s domácí veřejností, ale i se zahraničním publikem. Bylo nutné vysvětlit domácímu publiku, jak je pro nás důležitý vstup do EU a zároveň i do NATO, a na druhé straně byl úkol opačný. Přesvědčit zahraniční publikum, že jsme důvěryhodnou a perspektivní zemí, do které se vyplatí investovat. Od roku 1997 začalo MZV ČR systematicky připravovat

---

¹²⁰ SLÁVIKOVÁ, Eliška, Vladimír BILČÍK a Alexander DULEBA. *Strednodobá koncepcia rozvoja verejnej diplomacie v podmienkach Ministerstva zahraničných vecí SR: Analýza skúseností a návrh odporúčaní*. [online]. 2009, s. 1-48 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: <http://www.sfpa.sk/dokumenty/publikacie/222>, s. 26-27.

¹²¹ Marketing&PR. *Slovenská agentúra pre rozvoj inestícií a obchodu* [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.sario.sk/?marketing-pr>.

¹²² O nás. *Slovenská agentúra pre cestovný ruch* [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.sacr.sk/sacr/o-nas/o-nas/>.

komunikační strategii, jejímž cílem bylo informovat českou veřejnost o důležitých aspektech vstupu ČR do EU a zároveň prezentovat naši zemi v dosavadních členských zemích EU. Jako důsledek celého procesu pak vznikl v roce 2000 Odbor komunikační strategie v rámci MZV ČR. Vstup do EU nám tak ukázal, že naše země byla na náročnost a rozsah kampaně velmi nepřipravená, a tak začaly být odstraňovány nedostatky a mezery v oblasti vnější, ale i vnitřní komunikace. Absence koordinace napříč státní správou byla znatelná, tudíž bylo nutné zavést jakýsi systém pro tuto oblast. Díky vstupu do EU jsme si uvědomili, že oblast veřejné a kulturní diplomacie a komplexní prezentace ČR v zahraničí je důležitá, tudíž tento akt měl pozitivní dopad na ČR.¹²³ Následující koncepce, které vznikly po roce 2000 a které jsou podrobně popsány výše, nám ukazují, že prezentace našeho státu v zahraničí prostřednictvím veřejné a kulturní diplomacie je pro nás i nadále velmi důležitá.

Díky nejnovější Koncepci zahraniční politiky ČR, která byla schválena v roce 2011, můžeme konečně vidět jakýsi posun. Poslední Koncepce zahraniční politiky pocházela z roku 2003, a tak bylo na čase aktualizovat nové zahraniční priority. I tak se ale nová koncepce nijak radikálně neliší od té předešlé, a to ani strukturou a ani obsahem. V podstatě je to dobře, neboť konzistence se v tomto případě cení. Důvod, proč jsme na ni museli čekat tak dlouho, není ani tak v tom, že by zde byly spory po obsahové stránce, ale spíše se ukázal nezájem politických elit. Priority zahraniční politiky zůstávají vesměs stejné, a tak základem je posilovat bezpečnost ČR, prezentovat ČR v zahraničí a být silným regionálním hráčem, což představuje zejména posilování vztahů se sousedskými zeměmi v čele se Slovenskem. V neposlední řadě nesmíme zapomenout na podporu EU a NATO. Tematicky se koncepce věnuje zejména lidským právům a energetické bezpečnosti. Právě podpora lidských práv a demokracie ve světě dlouhodobě patří mezi poznávací znamení české zahraniční politiky. Jak píše Tomáš Weiss¹²⁴ „*Nová česká koncepce zahraniční politiky zkrátka potvrzuje vývoj předchozích let. Lze očekávat, že se s jejím schválením české postoje a aktivity nijak výrazně nezmění. ČR bude věnovat*

---

¹²³ PETERKOVÁ, J. (2008b). *Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*, s. 17-18.

¹²⁴ WEISS, Tomáš. Nová česká zahraniční politika? *Zahraniční politika* [online]. 21.11.2011 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.zahranicnapolitika.sk/?id=12&id=1376>.

pozornost vztahům se svými sousedy, východní Evropou a Balkánem a specializovat se na evropské i globální úrovni na podporu lidských práv a demokracie. Velkým tématem příštích let bude energetická bezpečnost. “

Co se týká kulturní spolupráce ČR ve světě, ta probíhá na třech úrovních – evropské, regionální a mezinárodní. Na evropské bázi se naše kulturní instituty v podobě Českých center zařadily do sítě evropských kulturních institutů EUNIC, která od roku 2006 sdružuje 29 členů z 24 zemí a její působení se vztahuje do téměř 150 zemí světa. Spolupráce probíhá v oblasti kultury, umění, vzdělávání, posilování mezinárodního dialogu apod. Cílem organizace je dosáhnout kulturní spolupráce, vytváření dlouhodobých partnerství a přispívání k vzájemnému porozumění mezi tak rozdílnými evropskými kulturami.¹²⁵ Na bázi regionální je poté kulturní spolupráce viditelná v rámci Středoevropské kulturní platformy, kde ČR působí společně se zeměmi Visegrádské čtyřky – Česko, Slovensko, Polsko, Maďarsko a plus s Rakouskem a Slovinskem vytváří tuto kulturní platformu, jež se zaměřuje na společnou kulturní prezentaci zemí střední Evropy, a to nejen v členských státech EU, ale i v třetích zemích.¹²⁶ Na mezinárodní scéně pak můžeme uvést např. členství ČR v kulturní organizaci UNESCO, jejichž vzájemnou spolupráci zajišťuje Stálá mise České republiky při Sekretariátu UNESCO v Paříži.¹²⁷

---

¹²⁵ Who We Are. *European Union National Institutes for Culture* [online]. [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: <http://www.eunic-online.eu/node/153>.

¹²⁶ STŘEDOEVROPSKÁ KULTURNÍ PLATFORMA (PLATFORM CULTURE - CENTRAL EUROPE). *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 26.2.2009 [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/kultura/stredoevropska_kulturni_platforma.html.

¹²⁷ Stálá mise ČR při UNESCO v Paříži. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 3.3.2010 [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/unesco/ceska_komise_pro_unesco/koordinacni_schuze_skupiny_narodnich.html.

Tabulka č. 5: *Stěžejní kulturní spolupráce ČR ve světě*

Úrovně kulturní spolupráce	Kulturní organizace	Působení
Regionální úroveň	Středoevropská kulturní platforma	ČR v rámci V4
Evropská úroveň	EUNIC	Česká centra
Mezinárodní úroveň	UNESCO	Stálá mise ČR v Paříži

Zdroj: autorka

Na závěr je nutné podotknout, že klíčovou roli v oblasti veřejné diplomacie hraje *Odbor veřejné diplomacie*, který působí při MZV ČR, a v oblasti kulturní diplomacie pak hrají významnou roli *Česká centra* jako příspěvkové organizace MZV ČR, které disponují autonomií v rámci tohoto rezortu.

Obsah sdělení veřejné diplomacie ČR za posledních dvacet let se v zásadě nijak neodlišuje od jiných zemí. Je nutné vždy definovat tematické a teritoriální priority a stanovit si, na co se v určitých zemích soustředit. Jak odpovídá Bořek Lizec, který je zástupcem ředitele OVD: „*Je nejdůležitější si vytypovat tematické priority a nezapomínat, že obsah sdělení se liší dle zvoleného teritoria.*“¹²⁸ Příkladem může být rozvojová země, kde prioritou pro ČR je provádět rozvojovou pomoc. Důležitá je také otázka, jak chceme být jako ČR v zahraničí vnímáni. Je nutné si stanovit, jakou image té naší země chceme prosazovat. Problém je ale v tom, že každý subjekt v ČR vnímá priority jinak. Bořek Lizec pak dodává, že např.: „*CzechTourism zastává jinou prioritu než CzechInvest. V zásadě pak ale platí, že usilujeme o spoluvytváření pozitivního obrazu ČR jako vyspělé demokratické země s bohatou kulturou a vlastní identitou.*“¹²⁹ ČR představuje zemi, která je založena na vědomostním a inovativním potenciálu a která je důvěryhodným partnerem v politických, bezpečnostních a ekonomických vztazích. Zároveň je ČR respektovaným členem v mezinárodních organizacích a partnerem ve světovém společenství.

¹²⁸ Osobní rozhovor s Bořkem Lizcem, Ph.D., Ministerstvo zahraničních věcí, dne 9.4.2013, Praha.

¹²⁹ Osobní rozhovor s Bořkem Lizcem, Ph.D., Ministerstvo zahraničních věcí, dne 9.4.2013, Praha.

2.5.2 Slovenská republika

Jasně definování cílů slovenské zahraniční politiky započalo již v roce 1993, kdy byly definovány následující cíle: zapojení země do evropských a euroatlantických struktur a aktivní účast SR ve významných světových ekonomických uskupeních, které Slovensku umožní účinněji prosazovat své vlastní politické a ekonomické zájmy a cíle.¹³⁰ První úsilí o veřejnou a kulturní diplomacii na Slovensku jsme ale mohli vypočítat až v roce 2001. Tehdy si Slovensko uvědomilo, že zapojení do EU je velmi důležitým úkolem pro následující vývoj země. Slovensko tak skrze svůj rozvojový program EIKS začalo zvyšovat informovanost o své zemi, a to zejména směrem do členských zemí EU. Nicméně i zapojení do severoatlantických struktur NATO vyžadovalo stejné úsilí. To byla jakási první forma veřejné diplomacie a prezentace státu v zahraničí, která ale byla zaměřená pouze na jeden cíl a trvala do roku 2004. Je tedy patrné, že počátky samostatné SR byly téměř identické jako v ČR. V průběhu devadesátých let zde probíhal podobný transformační proces, kde nebylo čas na otázky ohledně veřejné a kulturní diplomacie. Počáteční snahy o zefektivnění a sjednocení prezentace SR v zahraničí pak přichází až v roce 2006 společně s první komplexní jednotnou prezentací SR v zahraničí. Za počátky veřejné diplomacie a hlavně kulturní diplomacie na Slovensku je pak považován až rok 2007. Výroční zpráva MZVaEZ SR za rok 2007¹³¹ hodnotí kulturní prezentaci státu velmi kladně, a to zejména práci Slovenských institutů, jež v tomto roce uspořádaly téměř 700 akcí ve svých prostorách a více než 500 akcí mimo své prostory.

Veřejná a kulturní diplomacie na Slovensku a její dosavadní snahy jsou pozorovatelné, ale jejich vývoj je relativně nekoordinovaný. Výše zmíněné koncepce se snažily o jednotnou prezentaci Slovenska v zahraničí a jasné definování obrazu a značky Slovenska. Bohužel ale veškeré pokusy byly realizovány bez hlubší koncepce

---

¹³⁰ Výroční správa Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky: Zahraničná politika v roku 2007. [online]. [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_2E2FD701EBEE6EFBC1257648004FF001_SK/\\$File/sk%20VS%20MZV%20SR%20-%20text-%20final%202007.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_2E2FD701EBEE6EFBC1257648004FF001_SK/$File/sk%20VS%20MZV%20SR%20-%20text-%20final%202007.pdf).

¹³¹ Výroční správa Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky: Zahraničná politika v roku 2007. [online]. [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_2E2FD701EBEE6EFBC1257648004FF001_SK/\\$File/sk%20VS%20MZV%20SR%20-%20text-%20final%202007.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_2E2FD701EBEE6EFBC1257648004FF001_SK/$File/sk%20VS%20MZV%20SR%20-%20text-%20final%202007.pdf).

a především bez celkové koordinace v jednotlivých rezortech a odborných institucích SR. Jako velmi problematické se jeví následující zjištění, že zde chybí politická shoda o obrazu Slovenska v zahraničí a o obsahu státního programu marketingu Slovenska. Veřejná diplomacie může být úspěšná jen tehdy, pokud se shodují nad prezentací a obrazem SR v zahraničí veškeré domácí politické síly. Je to nevyhnutelné, a to zejména z časového hlediska. Veřejná diplomacie přeci vyžaduje dlouhodobý horizont, aby mohla být konána tím správným směrem, tudíž kontinuální politická podpora je v tomto případě zásadní. Další z problémů je také chybějící institucionální zabezpečení jednotné prezentace SR v zahraničí; absence koordinace činnosti státních institucí, což můžeme pozorovat právě u Slovenských institutů, kdy se prolínají aktivity jak MZVaEZ SR, tak i MK SR a které jsou nekoordinované. Roztříštěnost aktivit, nedostatečné informace o SR u zahraničního publika, nejednotný obraz SR v zahraničí a nedostatečné financování aktivit veřejné diplomacie dělá Slovensku „vrásky na čele“.¹³² Relativně pesimistický pohled na veřejnou diplomacii SR by ale měl zvrátit již výše zmíněný a nejnovější ideový koncept s názvem *Slovensko: krajina s potenciálom*.

Slovensko podporuje veřejnou a kulturní diplomacii a důvodem je samozřejmě jeho příslušnost k malým státům, tak jak tomu je i v případě ČR. V oblasti kulturní diplomacie by si mělo Slovensko vyřešit své nedostatky a jasně stanovit kompetence státních institucí v oblasti kultury. Mělo by dojít zejména k vymezení, co jaký rezort koná, jaké má kompetence a práva při zřizování, řízení a financování Slovenských institutů, čímž mám na mysli MZVaEZ SR a MK SR. V neposlední řadě by mělo dojít k vytvoření konsenzu o obrazu SR, jenž bude prezentován v zahraničí. Stabilita a jednotnost v oblasti veřejné diplomacie ze strany politických stran a aktérů jsou úkolem, jak zlepšit současnou prezentační situaci SR. Kontinuita, stabilita a koordinace jsou dle mého názoru stěžejními body pro SR.

Pro celkové zhodnocení slovenské veřejné a kulturní diplomacie jsem v tomto případě oslovila pana Ondreje Gažoviče z Odboru veřejné a kulturní diplomacie v rámci

---

¹³² SLÁVIKOVÁ, Eliška, Vladimír BILČÍK a Alexander DULEBA. *Strednodobá koncepcia rozvoja verejnej diplomacie v podmienkach Ministerstva zahraničných vecí SR: Analýza skúseností a návrh odporúčaní*. [online]. 2009, s. 1-48 [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: <http://www.sfpa.sk/dokumenty/publikacie/222>.

MZVaEZ SR. Dostalo se mi odpovědi, že je rozdíl v tom, jak veřejnou diplomacii na Slovensku chápat. Musíme si uvědomit, že Odbor veřejné diplomacie začal fungovat až v roce 2008 a jak jsem již zmiňovala, v roce 2010 byl OVD zrušen a znovu založen až v loňském roce 2012, tudíž situace je složitá, neboť doteď zde nebyl koordinovaný řídicí orgán. Je tedy nutné rozlišovat mezi celkovou prezentací SR v zahraničí, která se odvíjí od aktivit mnoha dalších aktérů, a mezi rezortní veřejnou diplomacií závislou na MZVaEZ SR. Na otázku, jaká je současná situace ohledně prezentace SR v zahraničí, mi p. Gažovič odpověděl následujícími slovy: *„V současnosti neexistuje materiál, který by komplexně a oficiálně upravil problematiku jednotné/koordinované strategie budování národní značky Slovenska. MZVaEZ SR v současnosti vyvíjí aktivity směřující k tomu, aby se problematice SR v zahraničí a brandingů SR podařilo posunout úspěšně vpřed.“*¹³³ V současnosti se také připravuje nová Pracovní skupina pro koordinovanou prezentaci SR v zahraničí, která bude působit v rámci Rady vlády pro podporu exportu a investic. Tato Pracovní skupina poprvé zasedne na konci dubna 2013 a jejími členy budou zástupci jednotlivých rezortů činných v prezentaci ČR v zahraničí, zástupců SACR a SARIO, ale i experti z mimovládního a akademického sektoru. Pracovní skupina bude řešit především koordinační mechanismus prezentace SR v zahraničí (tj. formu), tak jako identifikování přitažlivé prezentační identity SR (tj. obsah).¹³⁴ Dále Ondřej Gažovič podotýká, že: *„Časovým rámcem, ve kterém by prezentace SR v zahraničí měla být po stránce koordinační, ale i obsahově uspokojivě vyřešena, je předsednictví SR v Radě EU, tj. rok 2016.“*¹³⁵

---

¹³³ Emailová komunikace s Ondřejem Gažovičem, Odbor veřejné a kulturní diplomacie, MZVaEZ SR, dne 25.3.2013, Praha.

¹³⁴ Emailová komunikace s Ondřejem Gažovičem, Odbor veřejné a kulturní diplomacie, MZVaEZ SR, dne 25.3.2013, Praha.

¹³⁵ Emailová komunikace s Ondřejem Gažovičem, Odbor veřejné a kulturní diplomacie, MZVaEZ SR, dne 25.3.2013, Praha.

3. Česká centra

Následující kapitola pojednává o Českých centrech (dále jen ČC) jako o celku. Zachycuje dosavadní vývoj ČC, obecnou charakteristiku, ale i oblasti činnosti, jež vymezuje Statut ČC. Dále je popsána síť ČC a její pobočky, které se nachází po celém světě. Zároveň sem patří i Ústředí ČC, jež se nachází v Praze a které řídí celkový chod a administrativu organizace. Jsou zde také vymezeny aktivity a programy ČC za účelem propagace naší země a kultury v zahraničí a které jsou stěžejním bodem celé organizace. Dochází k vysvětlení financování ČC, a to jak ze strany státní správy, tak i z oblastí sponzoringu. Je zde uvedena i Strategie ČC na nadcházející roky 2012 – 2015, kterou ale bohužel nemůžeme prozatím nijak zvlášť zhodnotit, neboť toto období ještě neskončilo. Velkým přínosem pro tuto kapitolu je paní Petra Jungwirthová, kterou uvádím jako primární zdroj a která působí v oddělení komunikace a marketingu při Ústředí ČC. V rámci rozhovoru s ní mi byly poskytnuty velmi cenné informace, které významně přispěly ke zpracování této kapitoly.

3.1 Česká centra – obecná charakteristika a vývoj

Česká centra jsou nejvýznamnějšími aktéry české veřejné a kulturní diplomacie a zároveň jsou nástrojem zahraniční politiky České republiky v oblasti veřejné diplomacie. Jde o organizaci, jež zastřešuje všechny své pobočky po celém světě. ČC působí jako samostatné příspěvkové organizace v rámci Ministerstva zahraničních věcí ČR za účelem propagace naší země v zahraničí. Proč tomu tak je, že jsou ČC nejvýznamnější, jsem se zeptala Petry Jungwirthové z oddělení komunikace a marketingu na ústředí ČC: *„Protože z povahy věci je zřizuje MZV ČR a musí tak naplňovat úkoly vládní povahy. Podněty jsou přijímány ze strany zřizovatele a cíle, které jsou naplňovány, mají co do činění se zahraniční politikou. Tudiž z toho plyne, že postavení Českých center je velmi výsadní. I tak ale zde panuje zájem o spolupráci s jinými příspěvkovými organizacemi typu CzechTrade či CzechTourism, aby ČR byla vnímána jako ucelený*

*balík. ČC se tak snaží, a docela se to i daří, ale vše závisí na lidech a na kooperaci, ale např. práce s CzechTourismem se za poslední dva roky čím dál tím více prohlubuje.*¹³⁶

Základním posláním ČC je prosazování české kulturní scény na mezinárodním poli a zároveň ČC aktivně podporují vnímání ČR ve světě jako moderní a kreativní zemi s bohatou kulturní tradicí. Důležitým cílem ČC je upoutat zájem široké veřejnosti a představit ČR jako vyspělý demokratický stát, se kterým lze navázat důvěryhodnou spolupráci. Jde o navazování nejen kulturních, ale leckdy i obchodních vztahů. Aktivně se snaží o vytváření, zprostředkování a rozšiřování platformy pro navazování kontaktů, jež jsou přínosné pro celou ČR. Vyváží umění do zahraničí, ale i dováží zahraniční umění do ČR, a musí zde tak panovat rovnováha a reciproční vztah. Jsou členem Evropského sdružení národních kulturních institutů EUNIC a jejich síť představuje 22 poboček v zahraničí, které se nachází na třech kontinentech světa, ale i Ústředí ČC v Praze a pak také České centrum Praha.¹³⁷

Před rokem 1989 působila v mnoha zemích, především tedy v těch sovětských, Kulturní a informační střediska (dále jen KIS). KIS za totalitního režimu propagovala socialistickou kulturu a životní styl tehdejšího Československa, i tak ale položila určitý základ struktury, se kterou se dalo v nových podmínkách v 90. letech začít pracovat. Ihned po vzniku ČR bylo přijato rozhodnutí založit Česká centra. Některé pobočky bývalé sítě KIS se tak zrušily a tam, kde měla česká diplomacie zájem, aby pobočky byly, vznikly nové. V podstatě se KIS přejmenovala na Česká centra, která převzala jejich úlohu. Pochopitelně se ale změnil jejich způsob práce a také daný obsah, tudíž se ČC od počátku snažila věnovat nejen kultuře a budování pozitivního obrazu nové republiky v zahraničí, ale velký důraz kladla i na podporu rozvoje obchodních kontaktů a cestovního ruchu. Jejich síť byla obohacena o země západní Evropy, USA a Asie.¹³⁸ Česká centra se tak od počátku učila, jak správně fungovat a jak si obhájit své místo a obstát v konkurenci ostatních kulturních institutů. ČC provádí veřejnou a kulturní

---

¹³⁶ Osobní rozhovor s Mgr. Petrou Jungwirthovou, Ústředí Českých center, dne 3.4.2013, Praha.

¹³⁷ O nás. *Česká centra* [online]. [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/o-nas/>.

¹³⁸ Výroční zpráva 2001. *Česká centra* [online]. [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/sys/FileStorage/download/1/573/vyrocka01c.pdf>.

diplomacii, což v praxi představuje, že doplňují a navazují na aktivity zastupitelských úřadů při plnění jejich zahraničněpolitických úkolů. Využívají specifických prostředků, mohou komunikovat přímo nejen s veřejností, ale i s nevládními organizacemi, neziskovým sektorem či podnikateli. Oslovit své publikum a mít hned zpětnou vazbu je jednou ze základních předpokladů úspěšné veřejné diplomacie.¹³⁹

3.2 Síť Českých center

Síť Českých center je tvořena 22 pobočkami v zahraničí, které se rozkládají na třech kontinentech světa. K tomu také patří České centrum Praha a Ústředí Českých center, které zajišťuje chod celé této sítě. O tom, kde ve světě bude otevřena nová pobočka, rozhoduje MZV ČR společně s ČC. Vzhledem k tomu, že jde o velmi významný krok, nemohou ČC toto učinit sama.

Tabulka č. 6: Síť Českých center ve světě

ČC Sofie	1949	ČC Haag	1994	ČC Madrid	2003
ČC Varšava	1949	ČC Bratislava	1995	ČC Praha	2006
ČC Budapešť	1953	ČC New York	1995	ČC Tokio	2006
ČC Berlín	1955	ČC Brusel	1996	ČC Tel Aviv	2009
ČC Bukurešť	1981	ČC Kyjev	1996	ČC Düsseldorf	2010
ČC Londýn	1993	ČC Paříž	1997	ČC Milan	2010
ČC Moskva	1993	ČC Stockholm	1997	ČC Soul	2013
ČC Vídeň	1993	ČC Mnichov	1999		

Zpracovala: autorka

3.2.1 Ústředí Českých center

Ústředí Českých center, které má základnu v Praze na Václavském náměstí, řídí pobočky a chod ČC po celém světě. Statutárním orgánem ČC je generální ředitel, který jedná jejich jménem a zastupuje je navenek. Generálního ředitele jmenuje a odvolává ministr zahraničních věcí.¹⁴⁰ Momentálně je generální ředitelkou ČC Vilma Anýžová. V rámci ústředí ČC se nachází administrativní úsek, ale i úsek programu a komunikace,

¹³⁹ STAVINHOVÁ, Jitka. Česká kultura od New Yorku po Tokio. [online]. 26.8.2007 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/o-czechtrade/reference/czechtrade-media/ceska-kultura-od-new-yorku-po-tokio/>.

¹⁴⁰ Statut. Česká centra [online]. 30.6.2004 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/o-nas/statut/>.

úsek strategie a rozvoje a jako poslední je úsek ekonomiky a provozu.¹⁴¹ Generální ředitel je dle Statutu ČC¹⁴² oprávněn se obracet při řešení otázek souvisejících s činností ČC na příslušné odborné útvary MZV ČR se žádostí o konzultaci. Děje se tak zejména při řešení interních norem ČC a návrhu rozpočtu ČC. Generální ředitel předkládá svému zřizovateli (MZV ČR) ke schválení návrh rozpočtu ČC a jeho členění, ale také výroční zprávu o činnosti chodu organizace. Generální ředitel ČC také projednává se svým zřizovatelem následující otázky: vydávání důležitých interních norem; jmenování a odvolání svého zástupce; sjednání dohod o spolupráci s partnerskými organizacemi; jmenování členů Konzultativní rady ČC.

Konzultativní rada ČC se skládá ze zástupců z řad vědeckých a kulturních pracovníků. Ti jsou jmenováni předsedou konzultativní rady ČC, kterým je v tomto případě generální ředitel ČC. Konzultativní rada ČC dle Statutu ČC¹⁴³ plní následující úkoly: doporučuje koncepční zaměření a celkovou strategii činnosti ČC v návaznosti na koncepci zahraniční politiky ČR a vyjadřuje se k teritoriálnímu rozvoji ČC. Nicméně se také vyjadřuje k hospodaření ČC, výroční zprávě o činnosti a ročnímu programu ČC.

3.2.2 České centrum Praha

České centrum Praha¹⁴⁴ je součástí sítě Českých center, které působí v prostorách budovy MZV ČR v Praze v Rytířské ulici. Činnost tohoto centra započala v roce 2006 a za těchto pár let existence centrum uspořádalo přes 600 různorodých programů a přivítalo na více než 90 000 návštěvníků. Díky zájmu a podpoře kultury se ČC Praha zapojuje do tak významných projektů, jako je např. DesignBlok, Pražská muzejní noc či Noc literatury. Veřejnosti jsou představovány projekty, které putují po Českých centrech v zahraničí, a tak má i česká veřejnost možnost zhlédnout projekty mezinárodních umělců právě v ČC v Praze. ČC Praha tak představuje jakýsi spojovací prvek mezi ČR a zahraničními pobočkami ČC. Nicméně spoluorganizuje i mezinárodní výstavy za

---

¹⁴¹ Kontakty. *Česká centra* [online]. [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/o-nas/statut/>.

¹⁴² Statut. *Česká centra* [online]. 30.6.2004 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/o-nas/statut/>.

¹⁴³ Statut. *Česká centra* [online]. 30.6.2004 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/o-nas/statut/>.

¹⁴⁴ O nás. *České centrum Praha* [online]. [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://prague.czechcentres.cz/o-nas/>.

reciproční možnost vystavování českých umělců v galeriích světových metropolí. ČC Praha také výrazně spolupracuje se zahraničními kulturními instituty a zastupitelskými úřady působícími v ČR a pořádá různé výstavy, akce, programy a odborné diskuse.

3.2.3 Česká centra v zahraničí

Česká centra v zahraničí¹⁴⁵ jsou řízena Ústředím Českých center v Praze. Není nikde stanoveno, kolik poboček ČC může v zahraničí být a tak např. v Německu se nachází rovnou tři pobočky ČC – v Berlíně, v Düsseldorfu a v Mnichově.¹⁴⁶ Program a zaměření činnosti jednotlivých ČC v zahraničí vzájemně koordinují a konzultují jejich ředitelé s vedoucím příslušného zastupitelského úřadu v zemi. Ke splnění úkolů a činností (viz kapitola 3.3) používají ČC v zahraničí rozmanité formy – výstavy, koncerty, přednášky, divadelní a filmové představení apod. Shromažďují a účelně využívají potřebné údaje pro poskytování kvalitního informačního servisu o různých aspektech života v ČR, např. o kultuře, ekonomice, cestovním ruchu apod. V čele ČC v zahraničí stojí jejich ředitelé, kteří jsou přímo odpovědní generálnímu řediteli ČC a zároveň jsou odpovědní za plnění úkolů, činností a naplňování programových záměrů ČC v zemi působení. Ředitelé ČC v zahraničí jsou protokolárně podřízeni příslušnému vedoucímu zastupitelského úřadu, se kterým úzce spolupracují. V praxi to znamená, že ředitel ČC v zahraničí a vedoucí ZÚ se navzájem informují o vzájemně souvisejících aktivitách ČC a ZÚ v zemi působení a o jimi připravovaných akcích, které časově i organizačně koordinují.¹⁴⁷

Jak uvádí Jitka Stavínohová¹⁴⁸ v jednom ze svých článků, ředitelé nesou odpovědnost za náplň a koncepci své pobočky, a tak Ústředí ČC při výběru ředitelů prostřednictvím výběrových řízení klade důraz na to, aby byl vždy vybrán velmi schopný manažer, který se bude orientovat zejména na oblast kultury, a zároveň člověk, který

---

¹⁴⁵ Statut. *Česká centra* [online]. 30.6.2004 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/o-nas/statut/>.

¹⁴⁶ Síť Českých center. *České centrum Praha* [online]. [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/o-nas/sit-cc/>.

¹⁴⁷ Statut. *Česká centra* [online]. 30.6.2004 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/o-nas/statut/>.

¹⁴⁸ STAVINOHOVÁ, Jitka. Česká kultura od New Yorku po Tokio. [online]. 26.8.2007 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/o-czechtrade/reference/czechtrade-media/ceska-kultura-od-new-yorku-po-tokio/>.

bude mít vazby na zemi svého budoucího působení. Vazba na českou uměleckou scénu a dobrá orientace v současných kulturních trendech je velmi podstatná. Základní poslání ředitelů/ředitelky je poměrně jednoduché, neboť právě oni jsou těmi, kteří vybírají programy, jež budou zajímavé a atraktivní pro místní publikum a média. Ředitel je tak osobností, která nese odpovědnost za ať už správný, nebo špatný výběr programu. Dále jsou ředitelé poboček ČC v zahraničí téměř v každodenním kontaktu nejen se ZÚ ČR, ale spolupracují i s dalšími organizacemi, jako je již zmiňovaný CzechTrade, CzechInvest nebo CzechTourism. Důležitá je pak také kooperace s dalšími zahraničními kulturními instituty v místě jejich působení.

3.3 Česká centra – oblasti činnosti

Hlavní činnosti byly stanoveny zřizovací listinou v souladu s koncepcí a prioritami zahraniční politiky České republiky, koncepcí prezentace ČR v zahraničí a s proexportní politikou vlády ČR. Česká centra tak dle Statutu ČC z roku 2004 plní následující funkce:¹⁴⁹

- *prezentují Českou republiku v zahraničí, zejména v oblasti kultury, obchodu, cestovního ruchu a dále zabezpečují účast ČR na světových výstavách;*
- *zajišťují kvalitní informační servis o ČR;*
- *podporují vnější ekonomické vztahy a proexportní politiku ČR; spolupracují se státními i nestátními organizacemi ČR za účelem rozvíjení jejich aktivit v zahraničí, jež jsou v souladu se zájmy ČR;*
- *na základě předchozího souhlasu ministra zahraničních věcí zřizují ČC v zahraničí a řídí jejich činnost;*
- *v zahraničí poskytují informace a další služby veřejnosti, a to i za úplatu, nabízí suvenýry, propagační a informační materiály, pokud to umožňuje právní postavení ČCZ v zemi působení a příslušné právní předpisy;*

---

¹⁴⁹ Statut. Česká centra [online]. 30.6.2004 [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/o-nas/statut/>.

- šíří v ČR informace o činnosti ČCZ
- spolupracují s kulturními, vzdělávacími a obchodními organizacemi a sdělovacími prostředky v ČR a se zástupci těchto subjektů zajišťujícími jejich působení v zahraničí a zároveň spolupracují s obdobnými kulturními a informačními institucemi cizích zemí, působícími na území ČR. Ve vztahu k ZÚ ČR v zahraničí plní funkci zpracovatele plánu a koordinátora nabídky kulturních prezentací a prezentací cestovního ruchu ČR;
- komplexně spravují nemovitý a movitý majetek ČR v zahraničí atd.

Jak uvádí a hodnotí Výroční zpráva Českých center za rok 2011¹⁵⁰, hlavní činností ČC v oblasti kultury je prosazování české kulturní scény, která se dotýká všech tvůrčích odvětví, mezi které řadíme: výtvarné umění, architekturu, design, módu, scénická umění, film, hudbu či literaturu. Jak již bylo zmíněno, Česko je prezentováno jako moderní země s bohatou kulturní tradicí a ČC zprostředkovávají českým subjektům účast na zahraničních projektech a pomáhají získávat a předávat kontakty pro rozvoj mezinárodní spolupráce. Další činnost ČC se nachází v oblasti podpory vnějších ekonomických vztahů, kde se snaží propojovat zahraniční kulturní prezentace s významnými českými exportními značkami a také podporují vývozní příležitosti pro české kreativní průmysly. Dále ČC rozvíjí podporu v oblasti vědy, výzkumu, inovací a hlavně vzdělávání, kde usilují o navazování spolupráce s vysokými školami a odbornými institucemi. Podporují výuku a šíření českého jazyka. V neposlední řadě ČC podporují Českou republiku jako atraktivní turistickou destinaci a snaží se věnovat především regionálním prezentacím v zahraničí. Ohledně poskytování informací o ČR Česká centra plní funkci komunikačních středisek, která dokáží oslovit jak širokou, tak i odbornou veřejnost v zahraničí, ale i institucionální partnery a média. Cílovými skupinami v ČR jsou především odborná veřejnost, umělci, institucionální partneři, média, ale i podnikatelské subjekty.

---

¹⁵⁰ Výroční zpráva 2011. *Česká centra* [online]. [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: http://www.czechcentres.cz/sys/FileStorage/download/6/5331/vyrocní_zpráva_2011.pdf.

3.4 Strategie činnosti Českých center 2012 – 2015

Všeobecně Strategie¹⁵¹ ČC stanovuje prioritní oblasti a strategické cíle na nadcházející období 2012 – 2015 a v zásadě platí pro celou síť ČC. Tato Strategie ČC je v souladu s Koncepcí zahraniční politiky ČR schválenou vládou ČR 20.7.2011. Hlavní prioritou je samozřejmě posilování pozitivního obrazu a vnímání ČR v zahraničí. Strategie také podporuje další priority Koncepce jako např. obchodní zájmy, regionální spolupráci či lidská práva.

Strategie¹⁵² vymezuje základní priority, na které se mají Česká centra zaměřit v období let 2012 – 2015, a tyto priority jsou zásadní pro činnost organizace. Jen ve zkratce, mezi ty nejzásadnější bych např. uvedla, že ČC v součinnosti s MZV ČR mají za úkol pracovat na synergii české prezentace v zahraničí a přispívat ke spolupráci všech zapojených subjektů. Důležité je sledovat vnímání ČR ve světě a spolupracovat na komunikačních strategiích v jednotlivých teritoriích. Určování témat prezentace by mělo vycházet nejen z návrhů rezortu, ale hlavně z potřeb zlepšení značky ČR v teritoriích. Mezi další priority můžeme zařadit také podporu českých vývozců a nabídnout jim příležitost pro jejich zviditelnění. Aby došlo k zefektivnění zahraniční kulturní propagace ČR, musí centra oslovit klíčové odborníky, nebo provést propagaci ČR prostřednictvím různých veletrhů či festivalů. Nicméně nesmíme zapomínat na financování ČC, které má v posledních letech klesající tendenci, a tak je na místě hledat možnosti externího financování projektů ČC. Poslední a neméně důležitou prioritou je zlepšení interní funkčnosti sítě Českých center, pracovat na personálním růstu pracovníků a hledat příležitosti pro další rozvoj organizace.

3.5 Financování Českých center

Česká centra si za dobu své samostatné dvacetileté existence dokázala vybudovat jméno ve světě a vyvíjí tak aktivity v zahraničí za účelem získat co největší přízeň

---

¹⁵¹ Strategie činnosti Českých center 2012 – 2015. *Česká centra* [online]. [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: http://www.czechcentres.cz/_sys_/FileStorage/download/4/3673/czech-centres.pdf.

¹⁵² Strategie činnosti Českých center 2012 – 2015. *Česká centra* [online]. [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: http://www.czechcentres.cz/_sys_/FileStorage/download/4/3673/czech-centres.pdf.

mezinárodního publika. Stojí za komplexním pojetím vnější prezentace ČR a je zřejmé, že finance hrají významnou roli. ČC jsou finančně závislá na svém zřizovateli, čímž je MZV ČR, a tak finanční prostředky, jež jsou poskytnuty ze státního rozpočtu, tvoří alespoň jeden ze základních zdrojů financování ČC. Dalším zdrojem do rozpočtu této organizace jsou výnosy z činnosti Českého domu v Moskvě a jako poslední zdroj financování tvoří výnosy z vlastních aktivit ČC, mezi které řadíme např. výuku jazyků v zahraničí.¹⁵³ Jen pro upřesnění, hlavní činnosti, jež jsou financovány ČC, jsou kulturní, obchodní a turistické oblasti.

Až do roku 2010 se teritoriální působení ČC rozšiřovalo a financování probíhalo bez problémů. K obratu dochází v roce 2011, kdy došlo ke zrušení dvou zahraničních poboček ČC. Jak uvádí Tomalová¹⁵⁴, to, že si ČC dokázala vybudovat mezinárodní postavení, je sice zřejmé, ale odpovídá tomu i domácí realita? Zůstává tedy otázkou, zda aktivity ČC jsou dostatečně finančně podpořeny z domácí scény, především ze strany zřizovatele MZV ČR. Pouhé nadšení ze strany pracovníků kulturní diplomacie rozhodně nestačí. Jen pro zmínku, nedostatek finančních prostředků na oblast kulturní diplomacie není ale problémem pouze malých států, ale i takových zemí jako je Francie nebo Velká Británie. Nicméně, výrazný pokles finančních prostředků zaznamenala Česká centra především v roce 2010 a 2011. Tehdy došlo právě na zrušení dvou poboček ČC ve světě - nově vzniklého ČC v Buenos Aires, které fungovalo od roku 2008, ale také ČC v Košicích, jež bylo otevřeno v roce 2006. Pokles finančních prostředků na provoz a rozvoj ČC, za kterým stojí MZV ČR, je tak velmi neadekvátní. Díky poklesu financí jsou tak ČC nucena omezovat své činnosti v zahraničí a pokud se nefinancování ČC stane dlouhodobým trendem, mohlo by to narušit kontinuitu vztahů, jejichž dlouhodobost je předpokladem pro úspěšnou veřejnou diplomacii. Za zmínku stojí podotknout, že

---

¹⁵³ Strategie činnosti Českých center 2012 – 2015. *Česká centra* [online]. [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/sys/FileStorage/download/4/3673/czech-centres.pdf>.

¹⁵⁴ TOMALOVÁ, Eliška. Perspektivy vnější prezentace České republiky v zahraničí. *Mezinárodní politika* [online], 2011, č. 11 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.ustavmezinarodnichvztahu.cz/article/perspektivy-vnejsi-prezentace-ceske-republiky-v-zahranici>.

rozpočet MZV ČR pro rok 2009 činil 120 milionů Kč, zatímco v roce 2012 poklesl o polovinu, a to tedy na 60 milionů Kč.¹⁵⁵

Pokud dochází k výraznému poklesu finančních prostředků ze strany zřizovatele ČC, nezbyvá pak nic lepšího než využívat externí finanční příspěvky z jiných zdrojů. Z Výroční zprávy ČC za rok 2011¹⁵⁶ se můžeme dozvědět, že primárním cílem pro síť ČC bylo nastavení fundraisingových aktivit, které systematicky vyhledávají a pomáhají získávat finanční, ale i nefinanční prostředky od externích partnerů a subjektů. Doposud bylo získávání externích partnerů nepravidelné, ale jak hodnotí nejnovější výroční zpráva ČC, dnes je tomu jinak. V minulých dvou letech došlo k posunu a k úspěšnému získávání grantových prostředků a dlouhodobého sponzoringu. Systematický fundraising tak patří mezi priority ČC na další období. Jako příklad sponzoringu můžeme uvést významnou českou exportní značku Staropramen. Ta se stala generálním partnerem sítě ČC od loňského roku 2012. Spolupráce se promítá ve finanční podpoře zpravidla jedné velké akce každého ČC a ve věcném plnění. Propagací Staropramenu ČC dostávají tuto českou obchodní značku do mezinárodního povědomí a zároveň mají příležitost prezentovat ČR a prosazovat českou kulturu v zahraničí.

Následující tabulka nám ukazuje vývoj příspěvků pro ČC ze strany jejího zřizovatele MZV ČR. Je tak zřejmé, že vývoj financí má klesající tendenci a na svém minimu byl v roce 2004 a 2011. V roce 2004 ale zaznamenáváme první diverzifikaci finančních zdrojů rozpočtu, neboť k příspěvku od zřizovatele se začaly zapojovat i výnosy z hospodářských center v podobě Českého domu a Obchodně-technického střediska Čertanovo, jež se obě nachází v Moskvě. Český dům v Moskvě je i nadále součástí příspěvovatelů do rozpočtu, ovšem hospodářské centrum Čertanovo bylo v roce 2007 prodáno.

---

¹⁵⁵ Strategie činnosti Českých center 2012 – 2015. *Česká centra* [online]. [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/sys/FileStorage/download/4/3673/czech-centres.pdf>.

¹⁵⁶ Výroční zpráva 2011. *Česká centra* [online]. [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: http://www.czechcentres.cz/sys/FileStorage/download/6/5331/vyrocní_zpráva_2011.pdf.

Tabulka č. 7: Příspěvky Českým centrům ze strany zřizovatele MZV ČR (mil. Kč)

Rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
<i>Ministerstvo zahraničních věcí ČR</i> (mil. Kč)	155,35	144,93	114,33	135,10	110,00	86,22	106,25	103,1	95,18

Rok	2008	2009	2010	2011
<i>Ministerstvo zahraničních věcí ČR</i> (mil. Kč)	114,53	120,11	101,48	81,36

Zdroj: Výroční zprávy Českých center v období 1999-2011, zpracovala: autorka

3.6 Aktivity a projekty Českých center ve světě

Většina aktivit Českých center se týká především oblasti kultury, kde primárním cílem je prosazovat českou kulturní scénu na mezinárodní scéně a zaujmout a oslovit co největší mezinárodní publikum. Česká republika je prezentována jako země s bohatou kulturní tradicí a schopností dále rozvíjet toto bohatství. Díky propojování a rozvíjení spolupráce s dalšími zahraničními kulturními instituty, odborníky, ale i umělci se dostává ČR do stále většího mezinárodního povědomí. Českou kulturní scénu ve světě prezentují následující odvětví – výtvarné umění, architektura, móda, design, scénická umění, film, hudba a literatura.¹⁵⁷

V dnešní době pak ČC stále více iniciují a realizují vlastní projekty, které prezentují v zahraničí. Na tvorbě projektů se podílí nejen ČC, ale i programové oddělení při Ústředí Českých center v Praze, které zároveň spolupracuje s Dramaturgickou radou a které se skládá z odborníků jednotlivých oborů kultury. Konkrétní projekty a programy, které budou realizovány Českými centry v zahraničí, pak v konečném výsledku také

¹⁵⁷ Umění. *Česká centra* [online]. [cit. 2013-03-11]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/umeni/>.

vybírají ředitelé jednotlivých poboček. Právě oni jsou těmi, kteří na základě svých znalostí o daném státě, v němž momentálně působí, vědí nejvíce a dovedou tak vybrat programy, jež jsou zajímavé a atraktivní pro místní publikum a média. Publikum v New Yorku pravděpodobně zaujme jiný program než ten, který bude uveden např. na Ukrajině či v Bulharsku.¹⁵⁸ Nejnovější a významné projekty ČR v současné době jsou např. *Brilliant By Design*¹⁵⁹, *Otto Wichterle*¹⁶⁰ nebo *Fashion Road: Dialogue Across Borders*¹⁶¹.

---

¹⁵⁸ STAVINHOVÁ, Jitka. Česká kultura od New Yorku po Tokio. [online]. 26.8.2007 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/o-czechtrade/reference/czechtrade-media/ceska-kultura-od-new-yorku-po-tokio/>.

¹⁵⁹ Cílem projektu je podpořit český design a kreativní průmysly na výstavě Ambiente v německém Frankfurtu nad Mohanem v průběhu února 2013. Zde se představili čeští umělci a firmy, jež působí v oblasti výroby skla a porcelánu.

¹⁶⁰ Tento projekt ČR oslavuje 3 významná výročí – 2011 jsme si mohli připomenout padesát let od výroby měkké kontaktní čočky, v roce 2012 tomu bylo čtyřicet let od uvedení měkké kontaktní čočky na trh a jako poslední je nynější rok 2013, kdy si připomínáme sté výročí narození profesora Otty Wichterleho. Cílem projektu je představit českému i zahraničnímu publiku ČR jako kreativní a vědomostní společnost. Zároveň jde o snahu opravit rozšířené povědomí v zahraničí, že kontaktní čočky jsou americkým patentem.

¹⁶¹ V rámci DesignBloku ČR ve spolupráci s ostatními kulturními instituty, především s British Council Armenia a Arménským velvyslanectvím v Praze, se rozhodla uspořádat atraktivní a významný evropský fashion projekt. Představeny byly originální modely autorů z ČR, Arménie, Dánska, Německa apod. Projekt se zaměřil na současnou módní tvorbu a vliv tradice, kultury a národní identity na současný módní design.

4. Slovenské instituty

Kapitola ohledně Slovenských institutů (dále jen SI) podává ucelený popis o tom, co jsou SI, jak pracují v zahraničí, kde propagují kulturní diplomacii Slovenska a na jaké projekty a aktivity se zaměřují. Je zde vymezena síť SI ve světě, vysvětleno jejich institucionální zařazení, neboť SI sice zřizuje MZVaEZ SR, ale metodicky je řídí MK SR. Je zde také nastíněn proces financování, ale i současná situace.¹⁶²

4.1 Slovenské instituty – obecná charakteristika

Slovenské instituty (dále jen SI) jsou organizační součástí MZVaEZ SR a představují institucionální základ prezentace slovenské kultury v zahraničí. Svoji činností zabezpečují a realizují prezentaci slovenského umění a kulturní dimenzi diplomacie v praxi. SI jsou efektivním nástrojem slovenské zahraniční politiky, které zprostředkovávají kulturní aktivity doma i ve světě. Pořádají žánrově rozmanité akce, např. výstavy, koncerty, besedy, filmy apod. Snaží se tak zahraničnímu publiku představit to nejlepší a nejaktuálnější ze slovenské kultury. Síť SI začala být systematicky budována od roku 1993 a momentálně se v zahraničí nachází osm Slovenských institutů. Každý SI je zřizován ministrem zahraničních věcí SR a jejich činnost spadá pod Odbor veřejné a kulturní diplomacie v rámci MZVaEZ SR. V čele každého SI stojí ředitel, který má zároveň diplomatickou hodnost. V zemi, ve které se SI nachází, zároveň spadá pod zastupitelský úřad. Jejich financování pak přichází ze strany MZVaEZ SR.¹⁶³ V zemích, kde není zastoupen SI, poté přebírají tuto úlohu zastupitelské úřady SR. Všeobecným posláním SI je rozvoj a podpora slovenské kultury a jazyka v zahraničí a zlepšení mezinárodních kontaktů. Taktéž jako Česká centra jsou SI členem Evropského sdružení národních kulturních institutů EUNIC, a to od roku 2007.

---

¹⁶² Z důvodu nedostatku volně dostupných zdrojů o SI vznikala tato kapitola především za pomoci pracovníků nejen poboček SI, ale i MZVaEZ SR, přesněji probíhala komunikace s Odborem veřejné a kulturní diplomacie.

¹⁶³ O nás. *Ministerstvo zahraničních věcí a evropských záležitostí Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: http://www.mzv.sk/sk/cinnost_ministerstva/kulturna_diplomacia-o_nas.

4.2 Slovenské instituty – proces řízení

Zřizovatelskou funkci ve vztahu k Slovenskému institutu v zahraničí plní MZVaEZ SR. SI je zřizován tzv. zřizovací listinou ve formě rozhodnutí ministra zahraničních věcí a SI je také součástí diplomatické mise ve smyslu zvláštního předpisu.¹⁶⁴ SI disponuje vlastním statutem, který podepisuje ministr zahraničních věcí, tudíž je přímo řízen příslušným útvarem ministerstva. V čele každého SI pak stojí ředitel, který zastupuje SI navenek. Dle čl. 3 ods. 2 Zvláštního statutu Slovenského institutu v zahraničí podléhá SI organizačně přímo vedoucímu zastupitelského úřadu. SI je také rozpočtovou jednotkou MZVaEZ SR, která se ve své hospodářské činnosti a při spravování majetku řídí příslušnými předpisy, a to především zákonem o rozpočtových pravidlech veřejné správy. Systém řízení SI, jejich organizaci a zařazení z pohledu administrativních a logistických kompetencí upravuje Metodický pokyn vedoucího služebního úřadu, který stanovuje pravidla součinnosti řízení ředitele SI vedoucím zastupitelského úřadu SR 95/2012 číslo registrace I/47. Tato norma specifikuje také problematiku zpravodajské činnosti SI, základní parametry působení SI v oblasti kulturní, ekonomické a veřejné diplomacie, ale i v oblasti školství, krajanů a vědy. V mezinárodním kontextu pak SI působí v souladu s čl. 3 odst. 1 písm. f) Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích (č. 157/1964 Zb.), dle které je podpora přátelských vztahů mezi vysílajícím a přijímajícím státem a rozvoj jejich hospodářských, kulturních a vědeckých styků jednou ze šesti základních funkcí diplomatické mise. Zároveň se zřízení SI opírá o rámcové dvoustranné kulturní dohody SR s příslušnými zeměmi. Z mezinárodně právního hlediska nejsou v oblasti existence SI evidované žádné problémové otázky a nikdo z partnerů nezpochybňuje jejich působení.¹⁶⁵

---

¹⁶⁴ Čl. 3 ods. 2 příkazu ministra č. 31/1994, ktorým sa vydáva vzorový štatút Slovenského inštitútu v zahraničí, reg. č. I/42.

¹⁶⁵ Emailová komunikace s panem Igorem Otčenášem, který spravuje agendu SI, dne 6.4.2013.

4.3 Slovenské instituty – koncepcie¹⁶⁶

Koncepcie SI stojí na niekoľkých zásadách. Jejich spoločným jmenovateľom je maximalizovať pridanú hodnotu činnosti SI pro zahraničnú politiku Slovenska. Prvú ze zásad sa týka prosazenie komplexného chápania pôsobenia SI. Dosavadné ťžištie práce SI spočívalo zejména v oblasti kultúry, umenia a vzdelávania, zatiaľčo predložená koncepcia zdôrazňuje aktívnu participáciu SI na komplexnej prezentácii SR v zahraničí, vrátane vytvárania vhodných podmienok pro prezentáciu v oblasti ekonomiky, podpory cestovného ruchu a propagácie slovenských regiónov. Druhou zásadou koncepcie je prispôbenie geografického rozloženia siete SI. Dlhodobým deficitom, ktorý konštatovaly již dříve predložené koncepčné materiály, je absencia SI v regiónoch prioritného zájmu zahraničnej politiky SR, jako je Bielehrad, Brusel, Kyjev, Londýn, New York/Washington a Peking. V aktuálnych podmienkach rozpočtových omezení není ale možné dosáhnout rozšírenia geografického pokrytia SI vytvárením nových kamenných inštitútov. Koncepcia ale přesto přináší vizi postupného posilenia rozvoje vzájomných vzťahov v niektorých z uvedených regiónov prostredníctvom zavedenia miest kultúrnych rádčov, ktorí budú v plnej miere využívať infraštruktúru a budovy ZÚ. Tretia zásada spočíva v transformácii pôsobenia súčasnej SI smerom k modernému a dynamickému výkonu jejích úloh. Globalizácia, rozvoj informačných technológií a vysoce konkurenčné prostredie v oblasti získavania zájmu verejnosti vyžaduje ze strany SI inovatívne postupy a uprednostňovanie kvality akcií pred jejích kvantitou. Koncepcia upravuje metodické, personálne a obsahové otázky pôsobenia SI takovým spôsobom, aby bylo Slovensko v zahraničí prezentované čo najľepšie.

4.4 Slovenské instituty – metodické řazení

Co se týče SI, jejich zřizovatelem a koordinátorem je sice MZVaEZ SR, ale oficiálně dle zákona¹⁶⁷ SI metodicky řídí Ministerstvo kultury SR, které zasahuje do oblasti jejich kulturního působení. Kompetence MZVaEZ SR a MK SR se tak v oblasti kulturní prezentace Slovenska v zahraničí překrývají a jejich působení v této oblasti by

---

¹⁶⁶ Koncepcie SI není k dispozici, pouze interní materiál, a tak tato kapitola vznikla za pomoci pana I. Otčenáše, který mi skrze emailovou komunikaci poskytl informace o koncepci SI.

¹⁶⁷ „§ 18 ods. 2“ zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov

mělo být koordinované. Tento způsob fungování ale ve skutečnosti nakonec vytváří jakousi nejednoznačnou koncepci prezentace Slovenska v zahraničí.¹⁶⁸ Všeobecně tak slovenskou kulturní diplomacii ovlivňuje nejen MZVaEZ SR, ale i MK SR.

Slovenské instituty nemají přesně vymezeno, pod který rezort spadají. Prezentační aktivity jednotlivých rezortů nejsou vzájemně koordinované a to vede k neefektivitě. Pro vysvětlení metodického řazení SI by nám ale měla posloužit „*Dohoda mezi MZV SR a MK SR o spolupráci při zajišťování úkolů kulturní diplomacie a prezentace slovenského umění a kultury v zahraničí*“ (dále jen *Dohoda*).¹⁶⁹ Dohoda byla podepsána v roce 2009 ministrem zahraničních věcí SR Miroslavom Lajčákom a ministrem kultury SR Marekom Maďaričom. Došlo ke zřízení mezirezortní pracovní skupiny pro koordinaci činnosti v oblasti kulturní diplomacie a prezentace slovenského umění a kultury v zahraničí. Mezirezortní skupina plní následující úkoly: navrhuje společné priority prezentace kultury v souladu se zahraničněpolitickými prioritami SR a s ohledem na přijaté bilaterální a multilaterální závazky SR; koordinuje spolupráci na společných projektech mezi MK SR a MZVaEZ SR (resp. zastupitelskými úřady SR, stálými zastoupeními či právě Slovenskými instituty); spolupracuje na přípravě strategických, koncepčních a informačních materiálech, jež se týkají kulturní dimenze diplomacie a hodnotí spolupráci obou rezortů v oblasti prezentace kultury.

Mezirezortní skupinu tvoří tři zástupci z MK SR a tři zástupci z MZVaEZ SR. Předseda mezirezortní skupiny je pak střídavě měněn. Jednou to je člen MK SR a podruhé člen MZVaEZ SR. Jejich funkční období trvá pouhý jeden rok a skupina zasedá minimálně dvakrát ročně.

---

¹⁶⁸ FRANKO, T. (2010). *Analýza zahraničnej politiky SR*, s. 23.

¹⁶⁹ Dohoda medzi Ministerstvom zahraničných vecí a Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky o spolupráci pri zabezpečovaní úloh kultúrnej diplomacie a prezentácie slovenského umenia a kultúry v zahraničí [online]. [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fold.culture.gov.sk%2Fuploads%2F37%2F65%2F37654edb054955c8d3c4240f2cdb7d4d%2Fdohoda-o-spolupraci-mzv.doc&ei=nktUUfzvJJCL4gTl_YGwCg&usg=AFQjCNH1ogIWCssPPIHusZmYFzdn37uajw&sig2=xISRMwZJdcDdRijfSM9HQ&bvm=bv.44342787,d.bGE.

Metodické řazení SI v oblasti jejich kulturního působení dle této Dohody¹⁷⁰ (jak již bylo uvedeno výše) je o tom, že MZVaEZ SR je zřizovatelem SI, avšak MK SR v oblasti kulturního působení řídí činnost SI. MK SR zabezpečuje metodické řízení institutů prostřednictvím pravidelných metodických pokynů, souhrnných informací o nových aktivitách v oblasti umění a kultury vhodných pro prezentaci v zahraničí. Naopak MZVaEZ SR zabezpečuje, aby SI předem informovaly MK SR o záměrech spolupráce s organizacemi v jeho zřizovatelské působnosti a především o projektech, u kterých se předpokládá financování z rozpočtu MK SR. Slovenské instituty také prostřednictvím MZVaEZ SR předkládají MK SR k zaujetí stanoviska plány činnosti na příslušný rok, které jsou připraveny v souladu se schválenými prioritami a které vypracovala mezirezortní skupina.

4.5 Sít' Slovenských institutů

Sít' Slovenských institutů¹⁷¹ je systematicky budována od roku 1993 a za tu dobu vzniklo 8 poboček SI v Evropě. První institut zřízený v roce 1994 vznikl ve Vídni. Dále následovaly pobočky ve Varšavě (1995), v Praze (1996), v Berlíně (1997), v Moskvě (1998), v Budapešti (1999), v Římě (2000) a jako poslední byl zřízen SI v Paříži (2001). Hlavní náplň všech institutů je vesměs stejná, neboť každý SI má ve svém poslání propagovat slovenskou kulturu v daném hostitelském státě a podporovat vztahy mezi Slovenskem a zemí, kde se SI momentálně nachází. Nejedná se jen o podporu oblastí kultury, ale i o navazování obchodních vztahů a propagování Slovenska jako turistické destinace, jež stojí za to být navštívena. Slovenský institut je zřizován ministrem zahraničních věcí SR a v čele SI stojí ředitel, který sestavuje plán činnosti institutu a zodpovídá za něj. Dochází k aktivní spolupráci s jinými ministerstvy jako např. s MK

---

¹⁷⁰ Dohoda medzi Ministerstvom zahraničných vecí a Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky o spolupráci pri zabezpečovaní úloh kultúrnej diplomacie a prezentácie slovenského umenia a kultúry v zahraničí [online]. [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: http://www.google.cz/url?sa=t&ret=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fold.culture.gov.sk%2Fuploads%2F37%2F65%2F37654edb054955c8d3c4240f2cdb7d4d%2Fdohoda-o-spolupraci-mzv.doc&ei=nktUUFzvJJCL4gTl_YGwCg&usg=AFQjCNH1ogIWCssPPIHusZmYFzdn37uajw&sig2=xISRMwZJdcDdRijfSM9HQ&bvm=bv.44342787,d.bGE.

¹⁷¹ Slovenské inštitúty. *Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: http://www.mzv.sk/sk/cinnost_ministerstva/kulturna_diplomacia-kulturna_diplomacia_slovenske_instituty.

SR či MŠ SR, ale i s organizacemi v oblasti hospodářství, cestovního ruchu, se sdružením měst a obcí Slovenska, s regiony atd. SI působí při zastupitelských úřadech Slovenska v zahraničí a jsou efektivním nástrojem slovenské zahraniční politiky v tom nejširším slova smyslu. Jejich funkcí je vykonávat vlastní kulturní aktivity, ale zároveň mají v kompetenci informační, dokumentační a propagační činnost. Pomáhají vytvářet příznivou půdu nejen pro politické kontakty, ale i pro spolupráci v dalších oblastech. Základní úloha SI spočívá v představení Slovenska a slovenské kultury, ale má šířit objektivní informace a poznatky o SR a v zájmu hospodářské politiky SR informovat o možnostech podnikání, investic a turistiky. V zemích, kde se nacházejí krajanské komunity, se SI snaží s nimi aktivně spolupracovat a pomáhají jim udržovat kulturní vztahy s mateřskou zemí. Vlastní aktivity SI rozvíjejí na základě kulturních dohod nebo smluv jiného typu, které platí mezi SR a hostitelskou zemí. Soustředí se na rozvoj konkrétních aktivit recipročního charakteru, na akce v oblasti jazyka a literatury, hudby, filmu, výtvarného umění atd. Současný stav sítě SI je výsledkem koncepčního usměrňování procesu jejich zřizování. Na jaře v roce 1999 Ministerstvo zahraničních věcí SR schválilo Koncepti rozvoje slovenských institutů v zahraničí, která tvoří podmínky pro rozšíření jejich sítě.¹⁷²

Tabulka č. 8: *Sít' Slovenských institutů v zahraničí*

SI Budapešť	01.01.1993
SI Varšava	13.10.1993
SI Praha	01.01.1994
SI Vídeň	01.07.1994
SI Berlín	01.11.1996
SI Moskva	31.03.1998
SI Řím	01.01.2000
SI Paříž	01.01.2001

Zdroj: autorka

¹⁷² GRÁC, Róbert a Vladimír SLÁVIK. Priestorové aspekty formovania siete zastupitelských úradov v kontexte zahraničnej politiky Slovenskej republiky. *Geographical Journal* [online]. 2010, č. 62, s. 237-258 [cit. 2013-04-12]. ISSN 0016-7193. Dostupné z: http://www.sav.sk/journals/uploads/12081447GC-10-3-Grac_%20Slavik.pdf.

Síť SI¹⁷³ hraje podstatnou úlohu v šíření poznatků o historii Slovenska, o aktuálním dění v oblasti kultury a umění a stojí za propagováním SR jako atraktivní země cestovního ruchu. Poskytují cílovému publiku, ale i široké veřejnosti informace o obrazu současné, ale i minulé slovenské kultury, umělecké a vědecké scény. Významná je spolupráce především v oblasti výstavních projektů, které jsou koordinovány ze strany MK SR. Síť SI tak v praxi zajišťuje prezentaci slovenského umění a kulturní dimenzi diplomacie. Jedná se o institucionální základ prezentace slovenské kultury v zahraničí, stejně tak jako zastupitelské úřady v zahraničí.¹⁷⁴

4.5.1 Slovenské instituty – Statut SI Praha

I přes omezené zdroje a nedostatek materiálů mi byl alespoň ze strany SI v Praze poskytnut právě Statut SI Praha.¹⁷⁵ Ten je v současnosti už velmi zastaralý, neboť pochází z roku 1994 a momentálně se připravuje do budoucna nový. Dle nejnovějších zpráv by měl nový Statut platit od 1. 5. 2013.¹⁷⁶ Současný Statut SI Praha vymezuje následující body: *„šíření poznatků a zprostředkování vzájemných kontaktů o historii, kultuře, umění a vědě; pořádání představení a koncertů; promítání filmů a audiovizuálních materiálů; pořádání konferencí a přednášek; pozvání vysokoškolských učitelů a vědeckých pracovníků, představitelů kulturního a uměleckého života, ale i účastníků akcí organizovaných SI; zřízení knihovny, pravidelné doplňování fondů a výpůjční služba; poskytování a šíření informací z oblasti kultury, školství, vědy a obchodu, ale i cestovního ruchu a lázeňství; spolupráce s krajskými spolky a sdruženími, ale i s absolventy slovenských škol; pořádání uměleckých výstav ve spolupráci s příslušnými rezorty atd.“* Je toho mnoho dalšího na podobné bázi a není nezbytně nutné vyjmenovávat celý Statut.

---

¹⁷³ Výročná správa Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky: Zahraničná politika v roku 2008. [online]. [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_236A069533A774E4C1257648004F02AE_SK/\\$File/Vyrocná%20správa%202008.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_236A069533A774E4C1257648004F02AE_SK/$File/Vyrocná%20správa%202008.pdf).

¹⁷⁴ Výročná správa Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky: Zahraničná politika v roku 2009. [online]. [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_4F35158C15332CFFC125770300242355_SK/\\$File/Vyrocná%20správa%202009.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_4F35158C15332CFFC125770300242355_SK/$File/Vyrocná%20správa%202009.pdf).

¹⁷⁵ Interní materiál, který mi poskytli v SI Praha, Statut SI Praha. MZVaEZ SR.

¹⁷⁶ Emailová komunikace s Ingrid Hohošovou, Slovenský institut v Praze, dne 10.4.2013, Praha.

Dle Statutu v čele SI stojí ředitel, který je do funkce jmenován, ale i odvoláván ministrem zahraničních věcí SR. Ministr mu tím tak uděluje diplomatickou hodnost. Ředitel řídí SI jako celek a zastupuje ho navenek. Za jeho programovou náplň a hospodaření organizace ředitel zodpovídá příslušnému útvaru MZVaEZ SR. Organizačně podléhá přímo vedoucímu zastupitelského úřadu.

Poradním orgánem SI je dle Statutu tzv. Rada ředitelů, jež napomáhá řediteli při posuzování koncepčních otázek, dramaturgických plánů a koordinaci činnosti např. s jinými SI v zahraničí. Členy rady jmenuje a odvolává ředitel SI. Zpravidla jsou členy rady odborníci z oblasti kultury, umění a vědy SR.

4.6 *Financování Slovenských institutů*

Základním zdrojem jsou rozpočtové prostředky uvolněné ze strany MZVaEZ SR. Tudíž SI jsou financovány ze státního rozpočtu SR. Rozpočet je společný s velvyslanectvím v dané zemi a vlastně i celá hospodářsko-ekonomická agenda, jen na kulturu má SI vyčleněné položky, které si hlídá sám. Pak jsou zdroje ostatní, do kterých spadá fond Ministerstva kultury SR – Pro Slovakia v grantovém programu 5.1 – Prezentácia slovenskej kultúry v zahraničí. SI také mohou využívat dotační schéma prioritních projektů, jejichž gestorem je Sekce mezinárodních vztahů MK SR. Nevyhnutelnou podmínkou na získání finančního příspěvku je žádost podaná na MK SR ne ze strany SI, ale ze strany subjektu, se kterým chce zastupitelský úřad plánovanou kulturní akci realizovat. Ředitelé SI také mohou na základě svých individuálních schopností a možností získávat sponzorské peníze, mohou se zapojovat do různých společných projektů, financovaných celkově či zčásti jinými subjekty.¹⁷⁷

4.7 *Aktivity a projekty Slovenských institutů ve světě*

Aktivity a programy institutů se velmi často pojí s prezentací nejen slovenské kulturní oblasti, kterou koordinuje MK SR, ale i s prezentací regionů a měst Slovenska. Tím se tak vytváří prostor pro obchodně-ekonomické kontakty mezi jednotlivými

---

¹⁷⁷ Emailová komunikace s panem Igorem Otčenášem, který spravuje agendu SI, dne 6.4.2013.

zeměmi. Společné projekty pak také probíhají i se Slovenskou agenturou pro cestovní ruch (SACR) a zároveň s MH SR se zaměřují na představení cestovních kanceláří, účast na veletrzích o cestovním ruchu, respektive prezentace samosprávných krajů, měst, ale i lázeňských oblastí. SI nemají jednoznačně vyhraněné, na co se chtějí v té kulturní oblasti nejvíce zaměřovat. Snaží se prezentovat vše, ať už jde o hudbu, film, výtvarné umění, literaturu, divadlo, programy pro děti a mládež, prezentace jednotlivých oblastí a regionů Slovenska či pořádání akcí, jež se vztahují k výročním významným osobností. Hlavním dramaturgem programu je vždy ředitel SI.¹⁷⁸

Pod záštitou Slovenských institutů se konají všechny akce, které jsou vždy uváděny v měsíčním přehledu. Téměř všechny se vždy konají na půdě SI, ale také pod záštitu SI (resp. pana velvyslance) spadají různé festivaly (např. Slovenské divadlo v Praze – Divadlo Bez Zábradlí nebo Dny slovenské kultury konané např. v Českých Budějovicích, v Plzni, v Moravské Třebové atd.), výstavy v galeriích, koncerty v klubech či hudební festivaly, např. i hostování slovenských divadel v ČR či různé česko-slovenské akce. Záleží pouze na tom, zda o záštitu pod SI požádají.¹⁷⁹

Významná výročí a události jsou prezentovány prostřednictvím výstav a jiných akcí, které s výročním či oslavami souvisí. Na podzim v roce 2009 si tak SI a zároveň i ZÚ SR mohly připomenout dvacáté výročí Sametové revoluce, a to prostřednictvím různých forem prezentací a programů, které se konaly na všech úřadech v zahraničí. K dalším úspěšným akcím, zaměřeným na širší veřejnost, v roce 2009 patřila např. účast na filmových festivalech, kde Slováci představili úspěšné slovenské filmy, které získaly ocenění v zahraničí. Mezi další akce konané v roce 2009 patří např. prezentace slovenských regionů ve více evropských městech, speciální vysílání série reportáží o současném dění na Slovensku pod názvem *Slovenský den* v Českém rozhlase či

---

¹⁷⁸ Výroční správa Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky: Zahraničná politika v roku 2008. [online]. [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_236A069533A774E4C1257648004F02AE_SK/\\$File/Výročná%20správa%202008.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_236A069533A774E4C1257648004F02AE_SK/$File/Výročná%20správa%202008.pdf).

¹⁷⁹ Emailová komunikace s Ingrid Hohošovou, Slovenský institut v Praze, dne 10.4.2013, Praha.

prezentace výstavy s odborným seminářem *Cesta Slovenska k euru* v polském Sejme.¹⁸⁰ Rok 2010 je pak významný díky 130. výročí narození Milana Rastislava Štefánika a předsednictví Slovenska ve Visegrádské čtyřce.¹⁸¹ Dle poslední vydané Výroční zprávy MZVaEZ SR za rok 2011¹⁸² byly nejdůležitější následující události: 20. výročí Visegrádské čtyřky a její prezentace jako platformy pro efektivní spolupráci a koordinaci v evropských tématech; klíčovou událostí také bylo 90. výročí narození Alexandra Dubčeka; 100. výročí narození hudebního skladatele Jána Cikkerera a podpora přípravy projektu *Košice – Evropské hlavní město kultury 2013*. Jednoznačně největší akcí z pohledu prezentace SR pak bylo Mistrovství světa v ledním hokeji 2011.

4.8 Současná situace Slovenských institutů

Současná ekonomická situace na Slovensku příliš nenahrává dalšímu vývoji a hlavně rozvoji SI. Nejen díky světové finanční krizi, ale i díky nedostatku finančních prostředků ze státního rozpočtu SR dochází ke snižování veřejných výdajů a nad otázkou, co bude do budoucna se Slovenskými instituty, tak visí otazník. Když se v roce 2010 změnila vláda a tehdejšího ministra zahraničních věcí SR M. Lajčáka vystřídal M. Dzurinda, hovořilo se dokonce o zrušení některých poboček SI v zahraničí. Už tak slabá prezentace slovenské kultury ve světě a MZV SR se ji snažilo omezit ještě více. Vždyť přece podpora kulturní dimenze zahraniční politiky státu a kulturní instituce slouží ke zviditelnění každé malé země, čímž Slovensko nepochybně je. Mělo dojít na zrušení SI v Paříži, v Berlíně, ve Vídni a v Římě.¹⁸³ Zatím ale na zrušení nedošlo, a tak s návratem ministra zahraničních věcí M. Lajčáka v loňském roce 2012 uvidíme, jaký

---

¹⁸⁰ Výroční správa Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky: Zahraničná politika v roku 2009. [online]. [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_4F35158C15332CFFC125770300242355_SK/\\$File/Vyrocná_správa_2009_.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_4F35158C15332CFFC125770300242355_SK/$File/Vyrocná_správa_2009_.pdf).

¹⁸¹ O nás. *Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: http://www.mzv.sk/sk/cinnost_ministerstva/kulturna_diplomacia-o_nas.

¹⁸² Výroční správa Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky: Zahraničná politika v roku 2011. [online]. [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_3207010DEE509ED1C1257A9900324501_SK/\\$File/sk_VS2011_web.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_3207010DEE509ED1C1257A9900324501_SK/$File/sk_VS2011_web.pdf).

¹⁸³ KOPCSAYOVÁ, Iris. Dzurinda obmedzí šírenie slovenskej kultúry v zahraničí. *Spravy.pravda.sk* [online]. 28.9.2011 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/171914-dzurinda-obmedzi-sirenje-slovenskej-kultury-v-zahranici/>.

bude další vývoj. M. Lajčák na podzim loňského roku 2012 prohlásil, že i přes omezené finanční prostředky Slovenské instituty v zahraničí pracují velmi kvalitně. Slovensko zatím není sjednoceno, co se týče otázky jednotné prezentace SR v zahraničí, a M. Lajčák k tomu dodává: „*Ještě stále jsme se nesjednotili v tom, co je Slovensko, co je to logo, co je image Slovenska, co je Slovensko v jedné větě.*“¹⁸⁴ Nejednotnost je viditelná ve většině státních institucí a jsou to právě ony, kdo prezentují SR pod odlišným logem, heslem a poukazují na odlišné aspekty země. Ministr Lajčák říká: „*My sami tříštíme představu o Slovensku a nemyslím si, že je to dobré.*“¹⁸⁵ I tak ale považuje práci SI za velmi kvalitní.

Na otázku, jaká je momentální situace SI, jsem se zeptala přímo pana Igora Otčenáše, jenž spravuje agendu SI. Dostalo se mi odpovědi: „*V současné ekonomicko-finanční situaci nelze očekávat zřizování nových SI.*“¹⁸⁶ Finanční možnosti tak nedovolují otevřít nové pobočky SI ve světě, ale protože panuje akutní potřeba zintenzivnit prezentaci SR v zahraničí, a to zejména díky blížícímu se předsednictví SR v Radě EU v roce 2016, je nejefektivnějším řešením vytvořit místa kulturních rádců na vybraných zastupitelských úřadech. Igor Otčenáš pak odpovídá: „*Jejich hlavní činností bude naplňování úloh, které rezortu vyplývají z pověření zabezpečovat jednotnou prezentaci SR v zahraničí, zejména posílením kulturně-prezentační dimenze působení ZÚ, s cílem vytvářet vhodné podmínky pro prosazování priorit rezortu v souladu s Programovým prohlášením vlády SR.*“¹⁸⁷ Kromě toho budou kulturní rádcí reprezentovat SR v místním zastoupení EUNIC a budou při své činnosti využívat potenciál, zdroje a zázemí příslušných ZÚ.

---

¹⁸⁴ Slovensko je dynamická a úspěšná krajina, myslí si M. Lajčák. *Teraz Slovensko* [online]. 2012 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.teraz.sk/slovensko/slovensko-je-dynamicka-a-uspesna-kra/24707-clanok.html>.

¹⁸⁵ Slovensko je dynamická a úspěšná krajina, myslí si M. Lajčák. *Teraz Slovensko* [online]. 2012 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.teraz.sk/slovensko/slovensko-je-dynamicka-a-uspesna-kra/24707-clanok.html>.

¹⁸⁶ Emailová komunikace s panem Igorem Otčenášem, který spravuje agendu SI, dne 6.4.2013.

¹⁸⁷ Emailová komunikace s panem Igorem Otčenášem, který spravuje agendu SI, dne 6.4.2013.

5. Komparace Českých center a Slovenských institutů

Na základě vymezených komparačních kritérií, které jsem shrnula do následující tabulky, bude v této kapitole zkoumán rozdíl a podobnost kulturních institutů v Čechách a na Slovensku. Období je vztaženo ke dvacetileté samostatné existenci ČR a SR a zároveň tak k samostatnému působení obou kulturních institutů v zahraničí. Následující kritéria nám umožní podívat se na celkovou situaci a hlavně nám objasní, jak se od sebe liší kulturní a veřejná diplomacie v obou zemích. Dojde k porovnání a ve výsledku ke zhodnocení Českých center a Slovenských institutů v zahraničí. Následně dojde k vyvrácení či potvrzení hypotézy této diplomové práce, zda transformace kulturní a veřejné diplomacie ČR a SR v podobě ČC a SI způsobila to, že vývoj a současná situace v obou zemích je na základě stejné historické zkušenosti velmi podobná.¹⁸⁸

Tabulka č. 9: *Komparační kategorie pro Česká centra a Slovenské instituty*

1) Geografické a teritoriální působení?
2) Strategie rozvoje poboček ve světě, kdo o tom rozhoduje?
3) Jaké je institucionální zázemí? Závislost či svoboda na MZV ČR, MZVaEZ a MK SR.
4) Rozpočet a financování ze strany státu a externích přispěvatelů (sponzoring, granty)?
5) Jak se za dobu 20 let proměnila prezentační činnost? Na jaké kulturní oblasti jste se zaměřovali a jaké jsou prioritní oblasti nyní?
6) Existuje kontinuální politická podpora? Dochází k výrazným změnám, pokud je ve vládě pravice či levice?

¹⁸⁸ Tato kapitola byla vytvořena za pomoci pracovníků Českých center a Slovenských institutů, zejména za pomoci paní Mgr. Petry Jungwirthové, která pracuje v oddělení komunikace a marketingu při Ústředí ČC, pana Ing. Igora Otčenáše, který spravuje agendu Slovenských institutů v rámci MZVaEZ SR a paní Ingrid Hohošové jako pracovnice Slovenského institutu v Praze.

7) Usilují ČR a SR o vytváření značky státu?
8) Jak chce být ČR a SR vnímána v zahraničí?
9) Existuje mezi ČR a SR nějaká úzká vazba ohledně spolupráce v rámci ČR a SI? Ale i obecně, je zde stále spolupráce?

Zdroj: autorka

Vzhledem k výše uvedeným komparačním kategoriím můžeme porovnat Česká centra a Slovenské instituty jako zástupce a zejména představitele kulturní diplomacie jak v Česku, tak i na Slovensku za posledních dvacet let. Zároveň můžeme zhodnotit český a slovenský model veřejné a kulturní diplomacie.

Československá republika od svého vzniku prošla několika fázemi. Od státu nezávislého, tak i státu závislého na socialistickém režimu řízeném ze strany Sovětského svazu. Tehdejší komunistický režim dovoľoval otevírat kulturní centra pouze v lidově demokratických zemích. Až sametová revoluce v roce 1989 a následné dosažení nezávislosti je tak zásadním a přelomovým obdobím pro ČSR a zároveň pro pozdější samostatnou českou a slovenskou veřejnou a kulturní diplomacii. Poklidné rozdělení obou zemí v roce 1993 pak nastartovalo samostatný transformační proces, a tak devadesátá léta znamenají převrat a jasný návrat zpět do Evropy. Z počátku obě země příliš nevěnovaly pozornost veřejné a kulturní diplomacii, neboť se priority ubíraly jiným směrem, zejména tím ekonomickým. Až na konci devadesátých let jak ČR, tak i SR pochopily, že zapojit se do evropských a severoatlantických struktur je zásadním krokem, jak se znovu stát evropským hráčem na mezinárodním poli, odpoutat se od „nálepky zaostalosti“ a posílit pozitivní obraz země ve světě. Od této chvíle obě země začínají systematicky budovat veřejnou a kulturní diplomacii. Představa, že mohou být otevřena kulturní centra v západní Evropě, s sebou přinesla příležitost, jak se konečně prosadit a dát o sobě vědět. Nové regiony a nová teritoria výraznou měrou přispěla k tomu, že došlo k rozšiřování, posilování a navazování nových kontaktů. Právě díky ČR a SI se o obou zemích ví hodně v zahraničí v oblasti kultury a umění. Pro ČR, ale i pro SI jsou devadesátá léta mezníkem, díky kterému se konečně dostáváme zpět do střední Evropy

a jsme schopni nabídnout to nejlepší z české a slovenské kultury. Kulturní diplomacie měla možnost se zcela otevřít. To, že se obě země otevřely, v podstatě znamená naprosto nové přehodnocení, nové otevření, novou artikulaci ideologických záměrů, neboť právě dosažená demokracie má nesmírný význam pro rozvoj kultury.

Český model kulturní a veřejné diplomacie se od toho slovenského příliš neliší. Důvodem je nejen historická příbuznost Česka a Slovenska, ale i politická situace, protože obě země se vydaly cestou demokracie. V devadesátých letech se priority ubíraly ekonomickým směrem, a tak v obou zemích byla veřejná a kulturní diplomacie nastartována až na počátku nového tisíciletí. Již několikrát zmiňovaný vstup do EU znamenal pro obě země začátek koordinované práce v oblasti státní sféry nad prezentací zemí v zahraničí. V oblasti dokumentů je pro ČR zásadní *Koncepce jednotné prezentace České republiky* z roku 2005, která přináší informace o daném stavu ČR ve světě a konkrétní mechanismy, jak situaci zlepšit. Nejnověji se pak veřejné diplomacii a prezentaci ČR v zahraničí věnuje *Koncepce zahraniční politiky České republiky* z roku 2011. Pro SR začínají první snahy o efektivní prezentaci v zahraničí rokem 2006 a vydáním *Koncepcie jednotnej prezentácie SR v zahraničí* a v roce 2009 pak SR přijímá dokument *Jednotná prezentácia SR v zahraničí*, který dává důraz na to, aby byl vytvořen systém společné a efektivní prezentace Slovenska. Je zřejmé a viditelné, že prezentace obou zemí v zahraničí vykazuje silně podobný vývoj z hlediska časové posloupnosti. Institucionální ukotvení v obou zemích se také příliš neliší a struktura státní správy je téměř identická. Hlavním koordinačním orgánem v oblasti prezentace je vždy ministerstvo zahraničních věcí. Na další prezentaci se mimo jiné také podílí oborová ministerstva a jejich příspěvkové organizace typu CzechTrade, CzechInvest nebo CzechTourism za Česko a na Slovensku pak např. SACR či SARIO. Takto je tvořena domácí scéna. V zahraničí se pak na prezentaci státu podílí zastupitelské úřady a pobočky ČC a SI jako organizace, jež spadají pod MZV ČR a MZVaEZ SR. Přímo pro práci veřejné diplomacie vznikl v ČR za ministra Karla Schwarzenberga v roce 2011 Odbor veřejné diplomacie, který nově zavádí současný pojem veřejné diplomacie. Na Slovensku byl Odbor veřejné a kulturní diplomacie otevřen až v roce 2012. Doposud krátké fungování obou odborů nám bohužel neumožňuje zhodnotit celkovou práci. Visí zde tak

otazník, zda do budoucna dokáží naplnit stanovené cíle veřejné diplomacie a zda bude jejich činnost úspěšná. Jak říká Bořek Lizec z OVD: „*Pojem veřejná diplomacie je nový. Došlo k transformačnímu procesu za těch 20 let a současná veřejná diplomacie je nová disciplína. Ovšem není to tak, že by to byla novinka jen pro Čechy a Slováky, ale platí to i pro ostatní země. Vzájemně si pomáháme a ukazujeme, jak správně veřejnou diplomacii vykonávat. Do všeho se vnáší dynamika, a to díky novým nástrojům v podobě nových médií, jako je např. Facebook či Twitter.*“¹⁸⁹ Kulturní diplomacii, která představuje kulturní složku prezentace státu v zahraničí, hodnotím velmi kladně, a to zejména činnost ČC v rámci ČR, ale i činnost SI v rámci SR. Česká centra se výrazně podílí na prezentaci kultury v zahraničí a bez jejich fungování bychom zdaleka nebyli tam, kde jsme dnes. To samé se dá říci i o Slovenských institutech, i když rozsah jejich činnosti není zdaleka tak obsáhlý. Jejich působení i tak přispívá ke kontinuální tvorbě slovenské kulturní prezentace ve světě. Co se týče kulturní spolupráce na regionální, evropské, ale i mezinárodní scéně, oba státy se intenzivně zapojují do těchto struktur. Multilaterální spolupráce v rámci Visegrádské čtyřky, Středoevropské kulturní platformy či zapojení do EUNIC je pro ČR a SR zásadním úkolem, jak se zviditelnit a prosadit na mezinárodní scéně. ČR a SR se v tomto ohledu ochotně zapojují do těchto struktur. Velký nedostatek ale vidím v tom, že oba státy, jež se řadí do kategorie malých států, zatím nedosáhly tématu, na kterém by se úzce profilovaly. Není zde jasná formulace, v čem ČR a SR vynikají ve světě, a v tom vidím ještě hodně práce do budoucna. Jsou témata, na která se např. ČR zaměřuje, jako ekonomika, turismus a přírodní bohatství, kultura a věda, sport. Tyto oblasti ale nespĺňují požadavky kladené na zásadní témata a sdělení. Je pravdou, že ČR je na tom o něco lépe než SR. Bořek Lizec z OVD mi odpověděl: „*Zásadní téma, na kterém se ČR vyprofilovala, jsou lidská práva. Od doby sametové revoluce pro nás byla a je identifikační priorita demokracie a lidská práva. ČR jako malá země s naším významem, velikostí a ekonomickým potenciálem, se musí něčím profilovat. Musíme se profilovat na jedno téma, představa, že bychom se zaměřovali na vše, tak např. v EU by o nás vůbec nebylo slyšet.*“¹⁹⁰ Z mého pohledu ale specifické téma, které souvisí se

---

¹⁸⁹ Osobní rozhovor s Bořkem Lizcem, Ph.D., Ministerstvo zahraničních věcí, dne 9.4.2013, Praha.

¹⁹⁰ Osobní rozhovor s Bořkem Lizcem, Ph.D., Ministerstvo zahraničních věcí, dne 9.4.2013, Praha.

silnými stránkami obou států, prozatím chybí. V oblasti vytváření značky státu je vývoj jak v ČR, tak i v SR taktéž podobný. Podíl na vytváření značky státu má mnoho subjektů a zatím nikde nedošlo k synchronizaci. V ČR započaly snahy již v roce 2001 s projektem Czech*Idea, který se týkal strategického směřování české zahraniční prezentace, ale bohužel dodnes nebyla nalezena shoda. Bořek Lizec k tomu dodává: „*V tomto ohledu máme nedostatky, neboť logo, které celkové značce prospívá, zatím nebylo nalezeno. Zatím nedošlo k synergii a jednotný vizuální styl ČR není.*“¹⁹¹ V oblasti kultury Česká centra dokázala udržet jednotný vizuální styl svého loga, ale aby mohla být ČR úspěšně prezentována v zahraničí, je třeba, aby značku ČR prosazoval stát. Pokud jde o prezentaci SR v zahraničí a vytvoření značky, v současnosti neexistuje materiál, který by komplexně a oficiálně upravil problematiku jednotné strategie budování národní značky Slovenska. Vidíme tak, že v obou zemích je branding spíše přehlížen, neboť zde nepanuje shoda a koordinace aktivit na té nejvyšší úrovni.

Co se týče následujících komparačních kategorií pro zhodnocení Českých center a Slovenských institutů, je nutné hned na začátek zmínit a poukázat na to, že Česká centra a Slovenské instituty, i přes to, že jejich společným jmenovatelem je prezentace a propagace kulturních oblastí obou zemí v zahraničí, se liší v oblasti institucionální. ČC jsou příspěvkovou organizací MZV ČR, zatímco SI jsou organizační jednotkou MZVaEZ SR a v zemi, kde působí, tak spadají pod zastupitelský úřad. První diference je tedy v tom, že ředitel SI podléhá vedoucímu ZÚ a disponuje diplomatickou hodností. Naopak ředitel ČC nezaujímá diplomatický post, ale se ZÚ taktéž úzce spolupracuje, neboť ředitelé ČC v zahraničí jsou protokolárně podřízeni příslušnému vedoucímu zastupitelského úřadu. Ředitel Českého centra je jmenován a odvoláván generálním ředitelem ČC po předchozím souhlasu ministra zahraničních věcí. Ředitele Slovenského institutu jmenuje a odvolává přímo ministr zahraničních věcí. Tento rozdíl je také dán tím, že ČC disponují ústředím, které zastřešuje všechny své pobočky ve světě, zatímco SI žádné ústředí nemá a přímo spadá pod ZÚ.

---

¹⁹¹ Osobní rozhovor s Bořkem Lizcem, Ph.D., Ministerstvo zahraničních věcí, dne 9.4.2013, Praha.

Pokud bychom začali od geografické a teritoriální působnosti ČC a SI ve světě, zde je na první pohled zřejmé, že ČR je na tom o dost lépe než SR. Je to z důvodu viditelného zastoupení poboček ČC po celém světě. Zatímco SI mají pobočky pouze v evropských městech, pobočky ČC se nacházejí na třech kontinentech světa – Severní Amerika, Asie a samozřejmě Evropa. Rozdíl je zejména v počtu, neboť ČR má 22 poboček a k tomu samozřejmě pobočku v Praze a zároveň i Ústředí ČC, které řídí celkový chod a administrativu a které se taktéž nachází v našem hlavním městě. Naopak Slovensko disponuje pouze osmi pobočkami. První rozdíl je tedy znatelný a hraje ve prospěch ČR. Od toho se samozřejmě odvíjí i počet zaměstnanců, který je nepoměrně vyšší u ČR, ale také objem financí ze státního rozpočtu, jež jsou uvolněny pro kulturní instituty.

Rozvoj a otevření nových poboček ve světě je velmi významný krok, který si jen tak Česká centra nemohou rozhodnout sama. Jde o tak velký krok, že na tomto místě je spolupráce s MZV ČR nepopiratelná. Důvod je prostý, neboť záleží na financích, které pro ČC uvolňuje právě MZV ČR. A co ovlivňuje strategii rozvoje poboček ČC ve světě? Na tuto otázku mi odpověděla Petra Jungwirthová, která tvrdí, že to celé ovlivňují zejména dva faktory. *„Jako první sehrávají svou roli kulturní a obchodní zájmy v daném teritoriu. Druhým faktorem je, jak rezonuje ČR v daném prostředí. Lépe se přeci propaguje ČR tam, kde už nás znají a vědí o nás.“*¹⁹² Samozřejmě veškerá odpovědnost, která z toho všeho později plyne, jde ale za Českými centry a ne za MZV ČR. Na Slovensku tomu není jinak, neboť o tom, kde se jaký SI otevře, rozhoduje v prvním případě MZVaEZ SR, ale ještě společně ve spolupráci s MK SR. Současná finanční situace zatím příliš nenahrává rozvoji SI. V nejbližší době pravděpodobně nedojde k otevření nových poboček. Igor Otčenáš, který spravuje agendu SI, mi na tuto otázku odpověděl: *„Zájem by sice byl, ale v aktuálních podmínkách rozpočtových omezení není možné dosáhnout rozšíření geografického pokrytí SI vytvářením nových kamenných*

---

¹⁹² Osobní rozhovor s Mgr. Petrou Jungwirthovou, Ústředí Českých center, dne 3.4.2013, Praha.

institutů. ¹⁹³ Absence SI je zejména v regionech prioritního zájmu zahraniční politiky SR, což představují města jako Bělehrad, Brusel, Kyjev, Londýn, New York a Peking.

Co se týče institucionálního zázemí, vazba na MZV ČR je z pohledu ČC absolutně nepopíratelná, ale funguje zde autonomie v rámci tohoto propojení. Pro upřesnění, ČC spadají na MZV ČR do Sekce ministra a jejich ředitel je nadřízený nejen Odboru veřejné diplomacie, ale i Českým centřům. I tak ale ČC vytváří jakousi vlastní dramaturgii, náplň aktivit, ale také rozhodují o tom, do jaké země např. pojedou kulturní reprezentant. Ředitelé na pobočkách ČC v zahraničí disponují téměř absolutní nezávislostí, jediné, co je omezuje, je jasně daný rozpočet ze strany zřizovatele. Samozřejmě ČC také podléhají určitým regulím MZV ČR, např. v oblasti administrativy. Petra Jungwirthová z Ústředí ČC k tomu dodává: *„Jde o spolupráci s MZV ČR, a to ve velmi sympaticky podřízeném vztahu, který Česká centra respektují a váží si ho. Je to padesát na padesát.“* ¹⁹⁴ OVD je v ČR sice tou nejvyšší autoritou v oblasti veřejné a kulturní diplomacie, ale ČC zajišťují ten správný servis. OVD přenechává kulturní diplomacii ČC, a to i z důvodu, aby se kapacitně nevytěžovaly. Bořek Lizec na otázku vztahu mezi OVD a ČC odpověděl: *„Jde o reciproční vztah. OVD využívá komunikaci s českou veřejností prostřednictvím ČC, neboť ČC nám pomáhají s publicitou. Panuje zde velmi silná komunikace, máme sice trošku jiné priority a úkoly, ale rozhodně nejsme soupeři.“* ¹⁹⁵ Slovenské instituty mají taktéž vazbu na MZVaEZ SR, jsou jeho organizační součástí a představují institucionální základ prezentace slovenské kultury v zahraničí. SI spadají pod Odbor veřejné a kulturní diplomacie a jsou součástí diplomatické mise. Tam, kde působí, spadají pod zastupitelský úřad a ředitel SI disponuje diplomatickou hodností. Oficiálně je zřizovatelem Slovenských institutů MZVaEZ SR, ale metodicky řídí jejich činnost MK SR, které zasahuje do oblasti jejich kulturního působení. Kompetence MZVaEZ SR a MK SR se v oblasti kulturní prezentace Slovenska v zahraničí překrývají. Jejich působení v této oblasti by mělo být koordinované, což se momentálně neděje.

---

¹⁹³ Emailová komunikace s p. Igorem Otčenášem, který spravuje agendu SI, dne 6.4.2013.

¹⁹⁴ Osobní rozhovor s Mgr. Petrou Jungwirthovou, Ústředí Českých center, dne 3.4.2013, Praha.

¹⁹⁵ Osobní rozhovor s Bořkem Lizcem Ph.D., Ministerstvo zahraničních věcí, dne 9.4.2013, Praha.

Tento způsob fungování vytváří nejednoznačnou koncepci prezentace Slovenska v zahraničí.

Otázka ohledně financí a rozpočtu je zásadní a pro správné fungování a vytváření kulturních aktivit směrem do zahraničí je nutné se s ní zabývat. ČC, ale i SI jsou financovány ze státního rozpočtu a jsou tak rozpočtovou jednotkou MZV ČR a MZVaEZ SR. V obou zemích momentálně panuje situace, kdy státy na kulturní diplomacii už nepřispívají zdaleka tolika penězi. Důvodem je tíživá finanční krize a protože se dnes šetří téměř všude, je jasné, že i na kulturní instituce nebudou vynakládány vysoké finanční prostředky. ČC v minulém roce např. přišla téměř o polovinu svého rozpočtu oproti roku 2011. Došlo ke snížení cca ze 120 mil. Kč na 60 mil. Kč. ČC jsou ale schopna si obstarat externí finanční prostředky. Dle výroční zprávy za rok 2011 ČC získala více než 50 % finančních prostředků z externího financování. Jednou z priorit ČC je propracovaný fundraisingový systém, který v posledních dvou letech vedl k úspěšnému získání grantových prostředků a dlouhodobého sponzoringu. Generálním partnerem ČC se stal v roce 2012 Staropramen. Nedílnou měrou do rozpočtu ČC také přispívá Český dům Moskva.¹⁹⁶ Výnosy z Českého domu v Moskvě se za rok 2011 vyšplhaly téměř k hranici 200 mil. Kč. SI mají naopak rozpočet společný s velvyslanectvím v hostitelské zemi a také mohou získávat peníze z grantového programu MK SR. Dále mohou SI získávat peníze od externích přispěvatelů, jako to dělají ČC. Z důvodu nedostatku materiálů, informací a pouze interních dokumentů mi ze strany SR nebyly poskytnuty materiály ohledně financování SI, a tak nemohu zhodnotit přesnou finanční situaci SI.

Prezentační činnost ČC a její proměna za dobu dvacetileté existence závisí zejména na tom, co je současně nejvíce zajímavé, o co se široká veřejnost zajímá a co je tzv. „in“. Česká centra se obvykle profilují směrem, který více rezonuje se světovou scénou. Dnes se jedná především o kreativní průmysly, design a film. Vzhledem k tomu, že ČC za celý rok dokáží uspořádat bezmála 3000 akcí, největší záběr je kladen právě na filmovou scénu. Hraje v tom roli zejména mobilita, neboť vyvézt film do zahraničí je poněkud jednodušší a na finance, ale i expedici méně náročné než vyvézt např. umělecká

---

¹⁹⁶ Český dům Moskva - nabízí českým podnikatelům a organizacím služby zaměřené na podporu jejich obchodních aktivit v Ruské federaci.

výtvarná díla. Záběr je i tak velmi široký a nelze zcela jistě určit, že by nějaká kulturní oblast byla zanedbávána. I tak ale prioritně pro ČR je významný film, výtvarné umění a samozřejmě design a kreativní průmysly, které dokáží upoutat oči široké, ale i odborné veřejnosti. V tomto ohledu se velmi cení spolupráce s DesignBlokem, se kterým ČR navázala v posledních letech úzkou spolupráci. Jak říká Petra Jungwirthová: „Česká centra velmi ráda spolupracují s etablovanými mistry v daném oboru.“¹⁹⁷ Z pohledu SI se nedá přesně určit, na jakou kulturní oblast se nejvíce zaměřují, a tak jsem tuto otázku položila Ingrid Hohošové z SI Praha: „*My se právě snažíme nebýt zaměřeni na nic. Snažíme se prezentovat vše. Ať už se jedná o hudbu, film, divadlo, výtvarné umění (malba, fotografie, design, kresba...) literaturu, programy pro děti a mládež atd. Také se věnujeme prezentaci jednotlivých oblastí a regionů Slovenska, ale i významným výročí osobností a událostí. Hlavním dramaturgem programu je vždy ředitel SI a dále se již program nekonzultuje s nikým.*“¹⁹⁸

Na otázku, zda existuje politická kontinuální podpora ze strany státního aparátu a zda nějakým způsobem ovlivňuje činnost a práci ČR to, že je vláda pravicová či levicová, mi Petra Jungwirthová sdělila, že na tom vůbec nezáleží. „*Vše je velmi transparentní a čisté, neboť jsme spravováni ze strany MZV ČR, odkud dostáváme rozpočet, se kterým vzorně nakládáme a který nám přísluší. Zda je ve vládě levice nebo pravice, tak na tom vůbec nezáleží. My máme určitý úkol a ten plníme, nehledě na to, jaká je politická situace.*“¹⁹⁹ Bohužel, ze strany Slovenska se mi nepodařilo získat odpověď od pracovníků SI, ani z MZVaEZ SR. Dle doposud zjištěných informací, když byl ministrem zahraničních věcí M. Dzurinda v roce 2010, uvažovalo se o zrušení několika významných poboček SI v západní Evropě, k čemuž ale nedošlo. Současný ministr M. Lajčák naopak vyzdvihuje důležitost SI a tvrdí, že diplomaté svou práci vykonávají kvalitně. Z tohoto usuzuji, že M. Dzurinda, který působil v pravicové vládě Ivety Radičové, se snažil omezit fungování SI. Zatímco současná levicová vláda Roberta Fica společně s ministrem M. Lajčákem naopak vyzdvihuje důležitost SI. To je jediný

---

¹⁹⁷ Osobní rozhovor s Mgr. Petrou Jungwirthovou, Ústředí Českých center, dne 3.4.2013, Praha.

¹⁹⁸ Emailová komunikace s Ingrid Hohošovou, Slovenský institut v Praze, dne 10.4.2013, Praha.

¹⁹⁹ Osobní rozhovor s Mgr. Petrou Jungwirthovou, Ústředí Českých center, dne 3.4.2013, Praha.

fakt, dle kterého můžeme konstatovat, že by zde nebyla kontinuální politická podpora. Předpokládám ale, že za zmiňovaným zrušením SI ve skutečnosti stály finance než fakt, že by se levice a pravice příliš lišily v názorech na kulturní dimenzi zahraniční politiky.

Vytváření značky státu ze strany ČC můžeme vidět, že ČC prokazují velmi silnou snahu o to, jak se lépe zviditelnit. ČC mají své logo, kterým se prezentují nejen u nás, ale i v zahraničí. Jde o vizuální vnímání této agentury, a proto udržet si jednotný grafický styl je zásadním úkolem, který ČC nadmíru splňují. Již od počátku vzniku si drží své logo a nijak ho nemění. Je to velmi důležité, neboť dříve byla tato oblast podceňována. Vidíme tedy, že ČC mají v tomto ohledu navrch, neboť své logo si drží a střeží, zatímco značka ČR jako celku utvořena není. Vytvořit značku státu není jednoduché. Celé to souvisí s propojením obchodu, kultury, průmyslu atd. Souvisí to se synchronizací, což se zatím neděje, ale Petra Jungwirthová jako odbornice na komunikaci a marketing tvrdí: „Do budoucna to bude rozhodně lepší, neboť až se podaří nalézt pevnou a funkční platformu pro vzájemné infiltrace jednotlivých aktivit, tak pak to půjde a dojde k vytvoření značky.“²⁰⁰ Podíl na vytváření značky ČR má mnoho subjektů, např. zastupitelské úřady, velvyslanectví v zahraničí a především MZV ČR, ale i jiné rezorty ministerstev a jejich příspěvkové organizace, a tak je nutné rozvíjet další dialog na toto téma. Vidíme tedy, že ČC si dokázala značku a logo v oblasti kultury vytvořit. V oblasti dalších atributů se jedná o otázku dlouhodobějšího vývoje a silnějšího propojení s dalšími spolupracujícími institucemi.

Situace na Slovensku je poněkud horší než v Česku. SI disponují svým logem, které ale není zdaleka tak úspěšné jako logo ČC. Vizuální styl loga je těžce zapamatovatelný a není tak často vidět jako logo ČC. Značka Slovenska taktéž nebyla doposud vytvořena. Zatím neexistuje materiál, který by komplexně a oficiálně upravil problematiku koordinované strategie budování národní značky Slovenska. Podle ministra Lajčáka je Slovensko zemí, která se ale za dvacet let dokázala prosadit a její úspěchy jsou záviděníhodné. Ovšem na druhou stranu se SR doteď nedokázala sjednotit v tom, co vlastně Slovensko je. „Co je to logo, co je to image, co je Slovensko v jedné větě a jak

---

²⁰⁰ Osobní rozhovor s Mgr. Petrou Jungwirthovou, Ústředí Českých center, dne 3.4.2013, Praha.

chceme, aby bylo vnímáno v zahraničí?“²⁰¹ Ministr na závěr shrnuje: „*Slovensko je dynamická a úspěšná země.*“²⁰² V praxi je vidět stejná nejednotnost jako v ČR. Každá státní instituce má své logo a představuje se pod jiným heslem, tudíž zde nedochází k synchronizaci. S problémem vytvoření značky země se potýká tedy nejen ČR, ale i SR.

Otázka ohledně České republiky a jejího zviditelňování v zahraničí je relativně složitá. Ano, ČR je v rámci Českých center jednoznačně prosazována a zviditelňována v zahraničí, ale když půjdeme do hloubky, tak samotná činnost ČC na to nestačí. Petra Jungwirthová mi na tuto otázku odpověděla následujícími slovy: „*Pouhá činnost ČC na vnímání ČR v zahraničí nestačí. Samozřejmě ale chceme a také se velmi seriózně a odpovědně snažíme o to, abychom byli vnímáni jako kvalitní destinace, která bude teoreticky bezpečná, než jak by se na první pohled chtělo zdát. Taktéž spolupráce s významnými institucemi ve světě, ale i v ČR je zásadní. Chceme vyvážit kulturu a umění, vše, co je kvalitní a co stojí za to. Ano, my chceme, aby ČR byla vnímána jako nezávislá, autonomní země s obrovským historickým bohatstvím a kulturou, která by neměla být přehlížena přes bahno komerce.*“²⁰³ SI mají stejnou vizi a utváří stejné úsilí, i když v menší míře než ČC. V rámci propagace slovenské kultury v zahraničí se snaží, aby SR byla vnímána jako dynamická, rozmanitá, přitažlivá a důvěryhodná země. Ideový koncept *Slovensko: krajina s potenciálom* pak zmiňuje čtyři základní atributy Slovenska, kterými jsou svéráznost, vitalita, rozmanitost a vynalézavost.

V závěru na otázku, zda existuje úzká vazba mezi Čechy a Slováky, je poměrně jasná odpověď. Z hlediska historického odkazu bude vazba a zároveň spolupráce mezi ČR a SR fungovat vždycky. Ovšem na druhou stranu existuje silná vazba mezi oběma státy, a to na aktivity prováděné např. ze strany ČC nemá extrémní vliv. Jsou přece další města sousedních zemí ČR, na které se ČC také zaměřují a patří mezi ně zejména Vídeň, Berlín či Mnichov. I tak ale vzájemná spolupráce mezi ČR a SR probíhá a to sepjetí je

---

²⁰¹ Slovensko je dynamická a úspěšná krajina, myslí si M. Lajčák. *Teraz Slovensko* [online]. 2012 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.teraz.sk/slovensko/slovensko-je-dynamicka-a-uspesna-kra/24707-clanok.html>.

²⁰² Slovensko je dynamická a úspěšná krajina, myslí si M. Lajčák. *Teraz Slovensko* [online]. 2012 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.teraz.sk/slovensko/slovensko-je-dynamicka-a-uspesna-kra/24707-clanok.html>.

²⁰³ Osobní rozhovor s Mgr. Petrou Jungwirthovou, Ústředí Českých center, dne 3.4.2013, Praha.

obrovské a troufám si říct, že do budoucna tomu nebude jinak. Slovensko to vidí úplně stejně, vazba na ČR vždy byla, je a i nadále bude. Jsme přeci partnery ve střední Evropě, kteří mají za sebou společnou historickou zkušenost, a kteří si snaží vycházet vstříc a spolupracují. I nadále zde přetrvává jakýsi sentiment. Přetrvává vazba a provázanost. Dvacet let od rozdělení Československa je sice dlouhá doba, ale i tak např. lidé z MZV ČR a MZVaEZ SR se pořád znají, někteří bývali kolegové, neboť mnoho slovenských činitelů působilo v Černínském paláci v sídle českého MZV. Stále zde panují sympatie a důležitým faktorem je také to, že zde není jazyková bariéra.

Ladislav Snopko, bývalý slovenský ministr kultury a současný ředitel Slovenského institutu v Praze, na téma vztahu mezi Čechy a Slováky odpovídá následujícími slovy: „*Vztah Čechů a Slováků se již vymanil z oficiálních rámců státního uspořádání a stal se přirozeným, přátelským a oboustranně výhodným. Česko-slovenské vztahy jsou dnes vztahem rozvedených manželů, kteří se po dvaceti letech potkali, každý má vlastní byt, nelezou si na nervy a mají se znovu rádi.*“²⁰⁴ Vztahy Čechů a Slováků jsou velmi nadstandardní.

---

²⁰⁴ SNOPKO, Ladislav. Češi a Slováci, rozvedení manželé, co už si nelezou na nervy. *NEWTON Media, a.s* [online]. 2013 [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://mediasearch.newtonmedia.cz.ezproxy.is.cuni.cz/news.php?uqid=27512A24-F74F-45E4-809C-158C607064C2&q=&qt=&qsmpl=slovensk%E9+instituty&qsr=&qsc=&qa=>.

Tabulka č. 10: Zhodnocení komparačních kategorií Českých center a Slovenských institutů

	Česká republika <i>Česká centra</i>	Slovenská republika <i>Slovenské instituty</i>
1) Geografické a teritoriální působení?	<ul style="list-style-type: none"> • Severní Amerika, Asie a Evropa. • 22 poboček ve světě a ČC Praha a Ústředí ČC v Praze. 	<ul style="list-style-type: none"> • Evropa. • 8 poboček SI v Evropě.
2) Strategie rozvoje poboček ve světě, kdo o tom rozhoduje?	<ul style="list-style-type: none"> • MZV ČR ve spolupráci s ČC. 	<ul style="list-style-type: none"> • MZVaEZ SR ve spolupráci s MK SR.
3) Jaké je institucionální zázemí? Závislost či svoboda na MZV ČR, MZVaEZ a MK SR.	<ul style="list-style-type: none"> • ČC a jejich vazba na MZV ČR je nepopíratelná, ale disponují určitou autonomií. • Jde o reciproční vztah. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zřizovatelem SI je MZVaEZ SR, ale metodicky je řídí MK SR. • SI jsou zároveň součástí diplomatické mise a spadají pod ZÚ v hostitelské zemi.
4) Rozpočet a financování ze strany státu a externích přispěvatelů (sponzoring, granty)?	<ul style="list-style-type: none"> • ČC – jsou rozpočtovou jednotkou MZV ČR. • Zisk finančních prostředků jde hlavně z externího financování – sponzoři např. Staropramen. • Výnosy z ČD Moskva 	<ul style="list-style-type: none"> • SI jsou také financovány ze státního rozpočtu. • Jejich rozpočet je společný s velvyslanectvím. • Zisk peněz z grantového programu MK SR. • Externí přispěvatelé.
5) Jak se za dobu 20 let proměnila prezentační činnost? Na jaké kulturní oblasti jste se zaměřovali a jaké jsou prioritní oblasti nyní?	<ul style="list-style-type: none"> • ČC se profilují směrem, co rezonuje se světovou scénou a co je právě „in“. • Kreativní průmysly, design a film. 	<ul style="list-style-type: none"> • SI se snaží prezentovat všechny kulturní oblasti.

<p>6) Existuje kontinuální politická podpora? Dochází k výrazným změnám, pokud je ve vládě pravice či levice?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • V ČR je kontinuální politická podpora, nezáleží na tom, zda je levice či pravice ve vládě. 	<ul style="list-style-type: none"> • Z výzkumu vyplývá, že větší podpory SI na Slovensku se dostává ze strany levice.
<p>7) Usilují ČC a SI o vytváření značky státu?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ČC mají vlastní logo, kterým se prezentují již od počátku. • Ano, ČC se pokouší o vytváření značky ČR, ale podíl na tom má mnoho subjektů. • Doposud nebyla nalezena shoda na té nejvyšší úrovni. 	<ul style="list-style-type: none"> • SI mají vlastní logo. • Značka a logo SR nebylo prozatím vytvořeno, neboť zde nepanuje jednotnost a shoda.
<p>8) Jak chce být ČR a SR vnímána v zahraničí?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ČR jako kvalitní a bezpečná destinace. • ČR jako nezávislá, autonomní země s historickým bohatstvím a kulturou. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dynamická, rozmanitá, přitažlivá a důvěryhodná země. • 4 základní atributy SR: svéráznost, vitalita, rozmanitost a vynalézavost.
<p>9) Existuje mezi ČR a SR nějaká úzká vazba ohledně spolupráce v rámci ČC a SI? Ale i obecně, je zde stále spolupráce?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vazba a spolupráce mezi Čechy a Slováky bude vždy. • Důvodem je historický odkaz, přetrvává sentiment a není zde jazyková bariéra. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vztah Čechů a Slováků je přátelský, přirozený a oboustranně výhodný. • Vztahy mezi ČR a SR jsou nadstandardní.

Zdroj: autorka

Závěr

Hlavním cílem diplomové práce bylo analyzovat a porovnat veřejnou a kulturní diplomacii České a Slovenské republiky za dobu jejich dvacetiletého samostatného působení. Výchozí situace obou zemí byla podobná, a tak bylo zajímavé sledovat, jak dva malé postkomunistické státy střední Evropy se společnou historickou zkušeností si dokáží přiznat místo ve veřejné a kulturní diplomacii a šířit tak pozitivní obraz země v zahraničí. Práce se zaměřuje především na kulturní instituty obou zemí v podobě Českých center a Slovenských institutů, které začaly být systematicky budovány v 90. letech a které slouží jako nástroj kulturní prezentace států v zahraničí. Právě ony jsou tím, kdo šíří pozitivní obraz země ve světě a mají přilákat obecnost a vzbudit u něj zájem o oba zmiňované státy.

Práce vychází z Nyeova konceptu měkké moci, který se pojí s již zmiňovanou veřejnou a kulturní diplomacií. Z hlediska omezených zdrojů vojenských a ekonomických je tak pro ČR a SR v podobě malých států vyzdvihována důležitost měkké moci, která vychází z atraktivity a přitažlivosti. Schopnost ovlivňovat ostatní díky přitažlivosti a ne skrze donucování je tím zásadním účelem měkké moci. Atraktivita kultury státu je tím, co dokáže pozitivně ovlivnit ostatní. Právě proto je kulturní dimenze zahraniční politiky v textu natolik vyzdvihována.

Snahy o veřejnou diplomacii, kterou oba zmíněné státy provádí v praxi, nebyly započaty ihned po rozpadu federace v roce 1993, ale až koncem devadesátých let. Důvod je jasný, neboť priority ohledně transformačního procesu se nacházely jinde. I přesto si ale po sametové revoluci obě země uvědomují, že zapojit se zpět do Evropy, bude nutně znamenat vstup do evropských a severoatlantických struktur. Od konce devadesátých let tak začaly tzv. integrační kampaně, kdy bylo důležité zaujmout oči široké veřejnosti nejen v zahraničí, ale i doma. Zmiňovaná problematika pozdního startu obě země limitovala, ale nemůžeme říct, že by začínaly od nuly. Státnost v podobě Československa byla vybudována již v roce 1918, a tak v roce 1993 nebylo zapotřebí budovat novou státnost a představovat nový stát v zahraničí. Bylo potřeba se pouze zpět zapojit do mezinárodních struktur a organizací v podobě OECD, NATO a EU a ukázat, že se v obou

zemích nic nezměnilo. Na otázku, kdy doopravdy začala veřejná diplomacie v ČR a SR fungovat, se nedá jednoznačně odpovědět, natož vymezit přesný rok. Veřejná diplomacie byla v obou zemích od počátku devadesátých let, jen to nebylo nazýváno veřejnou diplomacií. Peníze na kulturu se dávaly vždy, jen se tomu neříkalo veřejná diplomacie. Celkově vývoj českého a slovenského modelu veřejné diplomacie vykazuje velmi silnou podobnost, a to nejen v oblasti institucionální, ale i v té koncepční. Na otázku, zda se Česká a Slovenská republika rozhodla přiznat ve své zahraniční politice významné místo veřejné a kulturní diplomacii, odpovídám ano. Obě země se prezentují jako vyspělé demokratické země s bohatou historickou kulturou, které si místo ve veřejné diplomacii přiznávají a které se už dávno zbavily přívlastku zaostalé komunistické země východní Evropy. Prozatím ale ani jedna ze zemí nedisponuje jasně vymezeným tématem, na kterém by se vyprofilovala a byla jasně identifikovatelná v zahraničí. V tomto ohledu je na tom ČR o něco lépe než SR, neboť alespoň snaha o prosazování lidských práv a demokracie v počátku devadesátých let v čele s tehdejšími prezidentem Václavem Havlem byla a zůstává silným tématem pro ČR. Nedostatek byl pozorován především v oblasti brandingů, neboť v ČR ani v SR neexistuje vizuální styl loga a značky státu, který by byl prezentován a prosazován na nejvyšší úrovni. Mohu tak potvrdit hypotézu, že vývoj veřejné diplomacie v obou zemích vykazuje silnou podobnost, která vyplývá ze zahraničněpolitické a kulturní tradice společného státu, neboť jak ČR, tak i SR zvolily podobný přístup v oblasti zahraniční kulturní politiky. K zodpovězení další výzkumné otázky, zda se liší od sebe veřejná a kulturní diplomacie v Česku a na Slovensku, bych ráda podotkla, že česká a slovenská veřejná a kulturní diplomacie se, dle doposud zjištěných informací, od sebe výrazně neliší. Silnou podobnost vykazuje nejen rovina aktérů, prostředků, ale i cílů veřejné a kulturní diplomacie. Ráda bych také zmínila, že ČR, z mého pohledu, vykazuje lepší pozici než SR, což je dáno především stabilní institucionální strukturou. Jasným důkazem je např. vynakládání financí na veřejnou diplomacii ze státního rozpočtu a lepší koordinovanost a koncepčnost na straně ČR. Bohužel na Slovensku chybí koordinace v jednotlivých rezortech a odborných institucích SR a zatím zde nepanuje jasná shoda o obrazu SR v zahraničí. Snahy o veřejnou diplomacii na Slovensku bezpochyby jsou, ale oproti Česku se Slovensko zatím nachází v počátcích.

Další část práce byla primárně věnována kulturní diplomacii ČR a SR. Kulturní diplomacii ve světě v podobě prezentace státu v zahraničí provádí vždy kulturní instituty společně se zastupitelskými úřady. V českém a slovenském prostředí se pak jedná o síť Českých center a Slovenských institutů. Poslední výzkumnou otázkou je, jaký vnější obraz ČR a SR je prezentován prostřednictvím ČC a SI v zahraničí? Zde je situace v oblasti aktivní prezentace státu navenek, dle mého názoru, rozdílná a v mnoha ohledech se liší. Z provedené komparace obou institucí plyne, že práce ČC je propracovanější a lépe komplexně pojatá. Přispívá tomu i fakt, že zastoupení poboček ČC je viditelně rozsáhlejší než síť poboček SI, které se nachází pouze v Evropě, ale i fakt, že ČC se snaží nacházet stále nová teritoria, kde českou kulturu prosazovat. Příkladem může být otevření nové pobočky ČC v jihokorejské metropoli Soulu. Rozdíl je také dán tím, že ČC, ač spadají pod MZV ČR, disponují autonomií a nezávislostí. Zatímco SI jsou součástí diplomatické mise a podléhají zastupitelskému úřadu v hostitelské zemi. Velký problém pak shledávám v nedostatečném finančním krytí, kdy zejména na Slovensku chybí finanční prostředky na kulturní diplomacii. Českým centrům je také rozpočet ze strany MZV ČR stále snižován, ale jejich aktivní schopnost získat finanční prostředky z externích zdrojů a vlastních aktivit je velkým přínosem. Z osobní zkušenosti, kdy tato kapitola vznikala především za pomoci primárních zdrojů v podobě pracovníků ČC a SI, mohu potvrdit, že nejen ochota, ale hlavně způsob podání informací, jednání, spolupráce, komunikace a poskytnutí materiálů o ČC bylo mnohonásobně lepší než ze strany SI. Ano, SI sice primárně tvoří základ slovenské kulturní diplomacie a jsou nástrojem slovenské zahraniční politiky, které kontinuálně přispívají k lepšímu obrazu kultury na Slovensku, ovšem jejich komunikace a poskytnutí materiálů bylo nadmíru složité. Bohužel jsem při svém výzkumu postrádala veřejně dostupné informace v podobě např. výročních zpráv SI, vyskytla se absence ucelené koncepce či strategie SI, a tak bylo náročné jakékoli informace získat. V tomto ohledu musím shledat silný nedostatek na straně SI.

Na druhou stranu, i přes relativně velké nedostatky, které se objevily zejména na slovenské straně, musím ale potvrdit, že vnější prezentační činnost ČC, ale i SI je nejen důležitá, ale hlavně přínosná pro obě země. Instituce v podobě ČC a SI reagují na současné trendy veřejné a kulturní diplomacie. Právě díky aktivní propagaci

především kulturních oblastí, ale i obchodu a cestovního ruchu jak ČR, tak SR přispívají k pozitivnímu vnímání České a Slovenské republiky zahraničním publikem.

V rámci zhodnocení celkového stavu ČR a SR jako nástrojů zahraniční kulturní politiky státu za dobu jejich dvacetileté existence vidíme, že jejich činnost byla a je důležitá. Troufám si říci, že právě tyto kulturní instituty budou do budoucna nabírat na síle a jejich činnost bude stále více stěžejní pro prezentaci kulturních oblastí v zahraničí. ČR a SR, i přes veškeré dílčí nedostatky, jsou těmi hlavními, kdo se zasazují o propagaci české a slovenské kultury, a tak by jejich práce neměla být přehlížena, a to nejen ze strany státních činitelů, ale i ze strany veřejnosti. Jejich práci považuji za důležitou a přínosnou, neboť jak v ČR, tak i v SR zatím není žádná jiná instituce, která by v takové míře prováděla kulturní aktivity směrem do zahraničí. ČR i SR v tomto ohledu potvrzují všeobecný fakt, že se řadí mezi malé státy, pro které je veřejná a kulturní diplomacie nutností.

Summary

The main aim of the dissertation was to analyse and compare Czech and Slovak public and cultural diplomacy over the two decades of their independent rule. The starting point was for them similar and so it was interesting to watch to what extent the two small countries from a former Eastern European block, who have the same historical experience, emphasise the role of public and cultural experience and thereby promote the country abroad. The dissertation is mainly focused on cultural institutions in both countries, namely the Czech Centres and Slovak Institutes, which were built in the 1990s and which help to present the countries' culture abroad. These institutions enable spreading a positive picture of the states abroad and are designed to attract visitors and create interest all over the world. The dissertation is based on Nye's hypothesis of soft power, which is connected with public and cultural diplomacy. Czech Republic and Slovakia are small countries, for which soft power is essential as it stems from attractiveness of the individual state. It was not until the end of 1990s that public diplomacy started to be used by both countries in practice. This was due to the fact that the countries had different priorities in respect of their transformation process after their separation in 1993. Notwithstanding this, both countries realised right after the Velvet revolution that in order to join Europe, one will need to join the Pan European and North Atlantic structures. We cannot ascertain the exact date of commencement of public diplomacy in the Czech Republic and Slovakia. We however know that public diplomacy was present under a different name since the beginning of 1990s.

We can see large similarities between the Czech and Slovak model of public diplomacy, not only in the institutional sector but also the conceptual. There is a large similarity between the major players, means, as well as goals of the public and cultural diplomacy. Czech Republic and Slovakia today emphasise the role of cultural and public diplomacy in their international policies and they present themselves as developed democratic countries with colourful history. This dissertation confirms Nye's hypothesis that the development of public and cultural diplomacy in both countries was very similar. It confirms that similar historical and cultural experience plays a major role in determining the countries' approach to international politics. From my perspective, Czech

Republic is currently in a better position to Slovakia, as it currently holds more stable institutional structures. In Slovakia, there is no definitive consensus on international politics. One can observe attempts to unite the view on international politics, however compared to the Czech Republic, Slovakia still has not caught up.

The next part of the dissertation is primarily focused on various Czech Centres and Slovak Institutes around the world. According to the above mentioned comparison of the institutions, one can conclude that the work undertaken in the Czech Centres is better structured, more complex and more effective in the country's promotion. I believe that both, the Czech Centres as well as Slovak Institutes, play a key role in promoting Czech Republic and Slovakia abroad and they are responsive to international trends. This active promotion helps to increase the countries' attractiveness across the entire globe.

Seznam použité literatury a zdrojů

Články a publikace

- ANHOLT, Simon. „The Anholt Nation Brands Index. Special report on Europe’s international image, Q2 2006, plus an update on a status Brand Denmark“. *Place Branding*, Vol. 2, No. 3., 263-270, 2005.
- BÁTORA, Jozef. *Public Diplomacy of Small and Medium-Sized States: Norway and Canada Compared*. Paper presented to the International conference on Multistakeholder Diplomacy Mediterranean Diplomatic Academy, Malta, February 11–13, 2005.
- BÁTORA, Jozef. Public Diplomacy Between Home and Abroad: Norway and Canada. *The Hague Journal of Diplomacy*, Vol. 1, No. 1. The Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 2006.
- BENNETT, A., GEORGE, L.: Case Studies and Process Tracing in History and Political Science: Similar Strokes for Differnet Foci 2005. In DRULÁK, Petr a kol. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. 255 s. ISBN 978-80-7367-385-7.
- DEJMEK, Jindřich. *Československá zahraniční politika a vznik Malé dohody 1920-1921*. Svazek I. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004.
- DRULÁK, Petr a kol. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. 255 s. ISBN 978-80-7367-385-7.
- GILBOA, Eytan. Searching for a Theory of Public Diplomacy. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* [online]. 2008, vol 616, 1: pp. 55-77 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://ann.sagepub.com.ezproxy.is.cuni.cz/content/616/1/55.full.pdf+html>.

- GRÁC, Róbert a Vladimír SLÁVIK. Priestorové aspekty formovania siete zastupitelských úradov v kontexte zahraničnej politiky Slovenskej republiky. *Gegraphical Journal* [online]. 2010, č. 62, s. 237-258 [cit. 2013-04-12]. ISSN 0016-7193. Dostupné z: http://www.sav.sk/journals/uploads/12081447GC-10-3-Grac_%20Slavik.pdf.
- KOPCSAYOVÁ, Iris. Dzurinda obmedzí šírenie slovenskej kultúry v zahraničí. *Spravy.pravda.sk* [online]. 28.9.2011 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/171914-dzurinda-obmedzi-sirenje-slovenskej-kultury-v-zahranici/>.
- LEHMANNOVÁ, Zuzana. *Kulturní dimenze mezinárodních vztahů*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1999. 137 s. Výzkumné studie; 1/1999. ISBN 80-7079-850-5.
- LEONARD, Mark, Catherine STEAD a Conrad SMEWING. *Public Diplomacy* [online]. London: The Foreign Policy Centre, 2002 [cit. 2013-02-12]. ISBN 1-903558-131. Dostupné z: <http://fpc.org.uk/fsblob/35.pdf>.
- MELISSEN, Jan. Wielding Soft Power: The New Public Diplomacy [online]. *Clingendael Diplomacy Papers, no. 2*. Netherlands Institute of International Relations „Clingendael“, 2005 [cit. 2013-01-30]. ISBN 90-5013-1098-2. Dostupné z: http://www.clingendael.nl/publications/2005/20050500_cdsp_paper_diplomacy_2_melissen.pdf.
- NYE, Joseph S. Public Diplomacy and Soft Power. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* [online]. 2008, s. 94-109 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: http://courses.essex.ac.uk/gv/gv905/W07%20Readings/nye_soft_power_08.pdf.
- NYE, Joseph S. *Soft Power: The Means to Success in World Politics* [online]. New York: Public Affairs, 2004 [cit. 2013-03-28]. ISBN 13978-1-58648-306-7.

Dostupné z:

http://books.google.cz/books?id=sFNfYvNtw5AC&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=falsep.

- NYE, Joseph S. Soft Power and American Foreign Policy. *Political Science Quarterly*, 2 (2004), str. 255–270. In TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008. 128 s. ISBN 978-80-86506-73-9.
- PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 202 s. ISBN 978-80-7380-125-0.
- PETERKOVÁ, Jana. Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky. *Mezinárodní vztahy*. 2008, č. 2, s. 5-24.
- TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008. 128 s. ISBN 978-80-86506-73-9.
- TOMALOVÁ, Eliška. Perspektivy vnější prezentace České republiky v zahraničí. *Mezinárodní politika* [online]. 2011, č. 11 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.ustavmezinarodnichvztahu.cz/article/perspektivy-vnejsi-prezentace-ceske-republiky-v-zahranici>.
- SLÁVIKOVÁ, Eliška, Vladimír BILČÍK a Alexander DULEBA. *Strednodobá koncepcia rozvoja verejnej diplomacie v podmienkach Ministerstva zahraničných vecí SR: Analýza skúseností a návrh odporúčaní*. [online]. 2009, s. 1-48 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://www.sfpa.sk/dokumenty/publikacie/222>.
- SMITH, P.H. Public Diplomacy. In KURBALIJA, J. (ed.) *Modern Diplomacy*. Msida: The Mediterranean Academy of Diplomatic Studies, University of Malta, 1998, p. 102. In PETERKOVÁ, J. (2008a) *Veřejná diplomacie*, s. 34.
- SNOPKO, Ladislav. Češi a Slováci, rozvedení manželé, co už si nelezou na nervy. *NEWTON Media, a.s* [online]. 2013 [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://mediasearch.newtonmedia.cz.ezproxy.is.cuni.cz/news.php?uqid=27512A24>

[-F74F-45E4-809C-158C607064C2&q=&qt=&qsmpl=slovensk%E9+instituty&qsr=&qsc=&qa=](#).

- STAVINHOVÁ, Jitka. Česká kultura od New Yorku po Tokio. [online]. 26.8.2007 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/o-czechtrade/reference/czechtrade-media/ceska-kultura-od-new-yorku-po-tokio/>.
- TUCH, Hans. *Communicating with the World: U.S. Public Diplomacy Overseas*. Washington DC: The Institute of the Study of Diplomacy, Georgetown University, 1990. In PETERKOVÁ, J. (2008a). *Veřejná diplomacie*, s. 13.
- WEISS, Tomáš. Nová česká zahraniční politika? *Zahraniční politika* [online]. 21.11.2011 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.zahranicnapolitika.sk/?id=12&id=1376>.

Internetové zdroje

- Cena Gratias agit - úvodní informace. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 16.4.2002 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/ceny_gratias_agit/cena_gratias_agit_uvodni_informace.html.
- Česká republika. [online]. [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: <http://www.czech.cz/cz/Home>.
- Dohoda medzi Ministerstvom zahraničných vecí a Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky o spolupráci pri zabezpečovaní úloh kultúrnej diplomacie a prezentácie slovenského umenia a kultúry v zahraničí [online]. [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fold.culture.gov.sk%2Fuploads%2F37%2F65%2F37654edb054955c8d3c4240f2cdb7d4d%2Fdohoda-o-spolupraci-mzv.doc&ei=nktUUfzvJJCL4gTI_YGwCg&usg=AFQjCNH1ogIWCssPPIHusZmYFzdn37uajw&sig2=xISRMwZJdcDdRijjFSM9HQ&bvm=bv.44342787,d.bGE

- Historie agentury. *CzechTrade* [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/o-czechtrade/predstaveni/historie-agentury/>.
- Kontakty. *Česká centra* [online]. [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/o-nas/statut/>.
- Krajané. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/index.html.
- Krajanská problematika. *Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: http://www.mzv.sk/sk/cinnost_ministerstva/kulturna_diplomacia-o_nas.
- Marketing&PR. In: *Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu* [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.sario.sk/?marketing-pr>.
- *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/index.html>.
- Ministerstvo průmyslu a obchodu. [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz>.
- *Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky*. [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.mzv.sk/sk/uvod>.
- Na ministerstvu zahraničních věcí vznikl Odbor veřejné diplomacie. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 10.2.2011 [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/udalosti_a_temata/x2011_02_10_ministerstvo_zalozilo_odbor_verejne_diplomacie.html.
- O agentuře CzechTourism. *CzechTourism* [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.czechtourism.cz>.

- O nás. *Česká centra* [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/o-nas/>.
- O nás. *Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: http://www.mzv.sk/sk/cinnost_ministerstva/kulturna_diplomacia-o_nas.
- O nás. *Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: http://www.mzv.sk/sk/cinnost_ministerstva/kulturna_diplomacia-o_nas.
- O nás. *Slovenská agentúra pre cestovný ruch* [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.sacr.sk/sacr/o-nas/o-nas/>.
- Odbor verejnej diplomacie. *Ministerstvo zahraničných vecí České republiky* [online]. 2.4.2012 [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/organizacni_struktura/utvary_mzv/odbor_verejne_diplomacie.html.
- Organizační struktura k lednu 21. lednu 2013. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/73008/Visio_OrganogramMZV_21._1._2013.pdf.
- Radio Praha - vysílání do zahraničí (Český rozhlas 7 - Radio Praha). *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 15.12.2011 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/radio_praha_rozhlasove_vysilani_do/index.html.
- Síť Českých center. *České centrum Praha* [online]. [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/o-nas/sit-cc/>.
- Slovenská akademická informačná agentúra. [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.saia.sk>.

- Slovenské inštitúty. *Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: http://www.mzv.sk/sk/cinnost_ministerstva/kulturna_diplomacia-kulturna_diplomacia_slovenske_instituty.
- Slovensko je dynamická a úspešná krajina, myslí si M. Lajčák. *Teraz Slovensko* [online]. 2012 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.teraz.sk/slovensko/slovensko-je-dynamicka-a-uspesna-kra/24707-clanok.html>.
- Statut. *Česká centra* [online]. 30.6.2004 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/o-nas/statut/>.
- Stálá mise ČR při UNESCO v Paříži. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 3.3.2010 [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/unesco/ceska_komise_pro_unesco/koordinacni_schuze_skupiny_narodnich.html.
- Strategie činnosti Českých center 2012 – 2015. *Česká centra* [online]. [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: http://www.czechcentres.cz/_sys_/FileStorage/download/4/3673/czech-centres.pdf.
- Středoevropská kulturní platforma (Platform Culture - Central Europe). *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 26.2.2009 [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/kultura/stredoevropska_kulturni_platforma.html.
- Umění. *Česká centra* [online]. [cit. 2013-03-11]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/umeni/>.

- UNESCO. *Mexico City Declaration* [online]. 1982 [cit. 2013-01-30]. Dostupné z : http://portal.unesco.org/pv_obj_cache/pv_obj_id_A274FC8367592F6CEEDB92E91A93C7AC61740000/filename/mexico_en.pdf.
- *What is Public Diplomacy* [online]. [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://publicdiplomacy.org/pages/index.php?page=about-public-diplomacy>.
- Who We Are. *European Union National Institutes for Culture* [online]. [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: <http://www.eunic-online.eu/node/153>.

Rozhovory

- Emailová komunikace s Ingrid Hohošovou, Slovenský institut v Praze, dne 10.4.2013, Praha.
- Emailová komunikace s Igorem Otčenášem, který spravuje agendu SI, dne 6.4.2013, Praha.
- Emailová komunikace s Ondřejem Gažovičem, Odbor veřejné a kulturní diplomacie, MZVaEZ SR, dne 25.3.2013, Praha.
- Osobní rozhovor s Bořkem Lizcem Ph.D., Ministerstvo zahraničních věcí, dne 9.4.2013, Praha.
- Osobní rozhovor s Mgr. Petrou Jungwirthovou, Ústředí Českých center, dne 3.4.2013, Praha.

Vysokoškolské práce

- BENDÍKOVÁ, Natália. *Aktuálny vývoj verejnej diplomacie na Slovensku*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů, 2012. 56 s. Vedoucí práce Ing. Jana Peterková, Ph.D.

- FRANKO, Tomáš. *Analýza zahraničnej politiky SR*. Brno: Masarykova univerzita. Fakulta sociálných študií. 2010. 99 s. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Vít Hloušek, Ph.D.

Výroční zprávy

- Výročná správa Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky: Zahraničná politika v roku 2007. [online]. [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_2E2FD701EBEE6EFBC1257648004FF001_SK/\\$File/sk%20VS%20MZV%20SR%20-%20text-%20final%202007.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_2E2FD701EBEE6EFBC1257648004FF001_SK/$File/sk%20VS%20MZV%20SR%20-%20text-%20final%202007.pdf)
- Výročná správa Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky: Zahraničná politika v roku 2008. [online]. [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_236A069533A774E4C1257648004F02AE_SK/\\$File/Výročná%20správa%202008.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_236A069533A774E4C1257648004F02AE_SK/$File/Výročná%20správa%202008.pdf).
- Výročná správa Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky: Zahraničná politika v roku 2009. [online]. [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_4F35158C15332CFFC125770300242355_SK/\\$File/Vyroчна_sprava_2009_.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_4F35158C15332CFFC125770300242355_SK/$File/Vyroчна_sprava_2009_.pdf).
- Výročná správa Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky: Zahraničná politika v roku 2011. [online]. [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_3207010DEE509ED1C1257A9900324501_SK/\\$File/sk_VS2011_web.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_3207010DEE509ED1C1257A9900324501_SK/$File/sk_VS2011_web.pdf).
- Výročná zpráva 2001. *Česká centra* [online]. [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: http://www.czechcentres.cz/_sys_/FileStorage/download/1/573/vyrocka01c.pdf.
- Výročná zpráva 2011. *Česká centra* [online]. [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: http://www.czechcentres.cz/_sys_/FileStorage/download/6/5331/vyročni_zprava_2011.pdf.

Institut politologických studií

Teze diplomové práce

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

PROJEKT DIPLOMOVÉ PRÁCE NA TÉMA:

**Česká a slovenská veřejná diplomacie po roce
1993: transformace Českých center a
Slovenských institutů**

Jméno a příjmení: Vendula Bazalová

obor a ročník: Mezinárodní vztahy, 1. roč. Mgr.

akademický rok: 2012/ 2013

vedoucí práce: Mgr. Eliška Tomalová, Ph.D.

datum odevzdání: 15. 9. 2012

Souhlasím s vedením diplomové práce:

I. Úvodní část

Volba tématu

Ve své práci se budu zabývat tématem, které spadá do mezinárodních vztahů a to zejména do zahraniční kulturní politiky českého a slovenského státu. V mé diplomové práci vykreslím, jak se transformovala Česká centra (dále jen ČC) a Slovenské instituty (dále jen SI) po roce 1993, kdy se cesty obou zemí rozcházejí a každý stát si sám začíná budovat svoji vlastní zahraniční kulturní politiku. I přesto, že země mají stejnou historickou zkušenost, prozkoumám, v čem se tyto dva modely liší a jaké jsou jejich společné rysy a zaměřím se na aktuální stav. Cílem této práce bude poukázat na to, jak ČC a SI pracují, a to nejen ve svých zemích, ale zejména v zahraničí, kde působí jako příspěvkové organizace Ministerstva zahraničních věcí ČR i SR pro propagaci své země v zahraničí. V práci vysvětlím, jak se ČC a SI transformovala během téměř dvaceti let svého působení. Dále se zaměřím nejen na proměnu zahraniční kulturní politiky, Českých center a Slovenských institutů, ale také na srovnání aktuální situace obou subjektů. Práce bude časově omezena na léta 1993-2013, tedy na 20 let samostatné existence obou zemí.

Výběr tématu byl dán tím, že obě země vychází ze stejné historické zkušenosti a to jak před, tak po roce 1989, kdy v průběhu čtyř let společné a svobodné existence (až do roku 1993) utvářely oba státy společnou zahraniční kulturní politiku. Transformace ČC a SI vychází z těchto zkušeností, a proto očekáváme jejich silnou podobnost.

Všeobecně je známo, že v zahraniční politice hraje významnou roli měkká, ale i tvrdá moc, jak ji definoval J. Nye, ovšem vždy se státy snaží o vhodné vyvážení obou složek moci. V daném kontextu, Česká i Slovenská republika, stejně jako mnoho demokratických států v dnešním světě, mají tuto složku kulturní a veřejné diplomacie.

Z metodologického hlediska práce bude komparativní případovou studií, která usiluje o vysvětlení určitého empirického případu, a která bude porovnávat, jak proběhla transformace zahraniční kulturní politiky ČR a SR, a jaká je situace ČC a SI po rozdělení obou zemí. Bude zde uvedeno, jakou cestou se obě země vydaly, a jaká je jejich současná pozice. V neposlední řadě chci uvést, jak se Česká i Slovenská republika prezentují v zahraničí, a jaký vnější obraz o svém státu vytváří.

Dané téma jsem zvolila z toho důvodu, že zatím nebylo nijak komplexně zpracováno v české ani v zahraniční literatuře a jedná se o téma, které se v současné době velmi rozvíjí. Mým cílem bude zodpovědět následující otázky a přispět k výzkumu problematiky veřejné a kulturní diplomacie.

Výzkumná otázka

V průběhu svého výzkumu odpovím na několik položených otázek:

Liší se od sebe kulturní a veřejná diplomacie v Česku a na Slovensku? A v čem? (cíle, prostředky, témata, aktéři)

I přesto, že Česká a Slovenská republika vychází ze stejné historické zkušenosti, jaký vliv měla transformace na kulturní a veřejnou diplomacii obou států?

Rozhodla se Česká i Slovenská republika přiznat ve své zahraniční politice významné místo veřejné a kulturní diplomacii?

Jaký vnější obraz ČR a SR je prezentován prostřednictvím ČC a SI v zahraničí?

Hypotéza

Ve své diplomové práci se pokusím během svého výzkumu potvrdit nebo vyvrátit hypotézu, že: Transformace kulturní a veřejné diplomacie ČR a SR, a to především práce ČC a SI v zahraničí vychází z hypotézy, že na základě stejné historické zkušenosti a transformační podobnosti bude vývoj v obou zemích velice blízký.

Teoretické ukotvení

Vzhledem k tomu, že oba státy se rozhodly věnovat kulturní diplomacii, můžeme zde použít koncept *měkké moci*, kterou definuje J. Nye ve svém díle *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. Nyeova teorie řadí mezi zdroje měkké moci právě kulturu daného státu a zahraniční politiku. Joseph Nye vyzdvihuje sílu měkké moci v současném světě, neboť použití tvrdé moci příliš zatěžuje společnost (díky obrovským nákladům např. na ozbrojené síly) a zaujímá velmi negativní postoj u veřejného mínění. Stát by ale měl využívat obě složky moci a měl by je kombinovat, neboť jsou tyto složky

propojené – jedná se o tzv. strategii *smart power*, jak ji definuje J. Nye. Podle Nye strategie *smart power* má schopnost kombinovat tvrdou a měkkou moc a určuje se to podle toho, jaká nastala situace, zda je lepší využít diplomacii nebo tvrdší nástroje. Vedle klasických oblastí moci jako je např. vojenská a ekonomická moc, pak stát nesmí zapomínat zejména na využití měkké moci, která spočívá ve třech oblastech – kultura, hodnoty a politika. Měkká moc nevyužívá donucovacích prostředků, ale využívá své síly přitažlivosti. Zahraniční kulturní politika státu, kulturní a veřejná diplomacie tedy jednoznačně spadá pod Nyeův koncept měkké moci. Pro Česko i Slovensko v minulosti nebyla kulturní diplomacie prioritou, ale dnes je tomu jinak. Prostředky měkké moci jsou dnes velmi důležité a obě země si to začínají uvědomovat. Opravdu si obě země v rámci zahraniční kulturní politiky přiznaly místo pro kulturní a veřejnou diplomacii a používání soft prostředků?

Metodologie

Z metodologického hlediska půjde o komparativní případovou studii, která se zabývá studiem případů určitého jevu. V této práci bude zkoumat dva případy – ČR a SI v rámci zahraniční kulturní politiky v průběhu transformace a bude provádět jejich srovnávací analýzu. Komparace je zaměřena na uvedená centra a bude zkoumána jejich proměna v čase, a to v rovině aktérů, prostředků, cílů, ale i v rovině institucionální nebo geografické v průběhu dvaceti let samostatné existence obou zemí.

V diplomové práci se budu snažit využívat empirické analýzy sekundárních zdrojů, ale zároveň využiji zdroje primární, a to prostřednictvím rozhovorů s pracovníky jednotlivých center. Tudíž předpokládám, že budou velmi cennou složkou této práce a přispějí mi svými poznatky k tomu, abych došla k dané hypotéze a zodpověděla výzkumné otázky. Budu analyzovat odborné vědecké publikace, články, a také elektronické informační zdroje včetně oficiálních webových stránek.

Operacionalizace

Závislá proměnná: Transformace zahraniční kulturní politiky ČR a SR po rozpadu federace, a to zejména transformace ČR a SI a jejich význam a práce v zahraničí.

Nezávislé proměnné:

- 1) Podobná historická zkušenost a příbuznost států, ze které obě země vycházejí. Tato proměnná hraje důležitou roli a může nabývat více hodnot – buď se státy vydají podobnou cestou nebo zvolí úplně odlišný přístup v oblasti zahraniční kulturní politiky.
- 2) Politická situace po rozdělení ČSR v jednotlivých zemích – zahraniční kulturní politiku bude ovlivňovat např. to, v jakém politickém období se státy momentálně nachází a jaké místo zaujímají ve veřejné a kulturní diplomacii.
- 3) ČR a SR a její vnější závazky např. vůči Evropské unii a další regionální integraci, neboť nejvíce center a institutů se nachází právě v Evropě.

Zprostředkující proměnné:

- 1) Aktéři podílející se na kulturní diplomacii v rámci ČR a SR.
- 2) Prezentace a utváření vnějšího obrazu dané země prostřednictvím ČR a SR v zahraničí v oblasti kultury, obchodu a cestovního ruchu.
- 3) Programy, koncepce zahraniční kulturní politiky a jednotlivé kulturní akce, které se konají prostřednictvím center v zahraničí.

Práce se bude týkat zejména analýzy zahraniční kulturní politiky ČR a SR a bude aplikovat koncept *měkké moci*, který se týká kulturní a veřejné diplomacie. Bude vykreslena výchozí zkušenost z historie a dále vymezím v rovině aktérů, cílů, prostředků a témat pozici České a Slovenské republiky v rámci kulturní diplomacie. Dojde také ke zhodnocení činnosti ČR a SR v zahraničí, a jak jsou tyto centra a instituty začleněna do zahraniční kulturní politiky. Práce taktéž nastíní, jak se země propagují a jaký vnější obraz vytváří o svých státech. V závěru dojde ke zhodnocení komparace, jakým směrem se centra ubírají, jakým způsobem prezentují ČR a SR v zahraničí, jak pracují a do jaké míry se od sebe liší.

II. Předpokládaná struktura a osnova práce

Osnova – názvy kapitol

1. Úvod

- vymezení tématu, zdůvodnění výběru tématu
- zvolená metodologie
- rozbor použité literatury
- výzkumné otázky, hypotéza

2. Teoretické ukotvení kulturní a veřejné diplomacie – historicko-metodologický základ

- koncept měkké moci – neoliberalismus
- společná historická zkušenost před rokem 1989 a po roce 1989 až 1993

3. Česká centra a Slovenské instituty – komparativní případová studie

- cíle, prostředky, témata, aktéři, programy, institucionální ukotvení

4. Závěr

- shrnutí a zhodnocení komparace, jaký závěr z toho plyne

Seznam zdrojů

- Analýza zahraniční politiky Slovenské republiky 1994-1998, <http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/248-analyza-zahranicni-politiky-slovenske-republiky-1994-1998.html>.
- BÁTORA, Jozef (2004 a): Identita a štátny záujem v slovenskej zahraničnej politike. *Medzinárodné otázky*, číslo 2 (2004), s. 39–54.
- BÁTORA, Jozef (2006): Public Diplomacy Between Home and Abroad: Norway and Canada. *The Hague Journal of Diplomacy* (Leiden: Koninklijke Brill NV), Vol. 1 (2006), s. 53–80.
- BELKO M. : Ministerstvo zahraničních věcí jako aktér české zahraniční politiky. In: Kořan M, Hrabálek M :Česká zahraniční politika: Aktéři, struktura, proces (s. 85 – 86).
- JUNGBAUER, Radomír. Druhy soudobé diplomacie. *Mezinárodní politika* [online]. 2011, XXXV, č. 4, s. 11-14. ISSN 0543-7962. Dostupné z: http://www.iir.cz/upload/MP/MPArchive/2011/MP04_11.pdf.
- Koncepce jednotné prezentace ČR 2010
http://www.cot.cz/data/cesky/05_10/priloha_C1005.pdf
- LEHMANNOVÁ, Zuzana. *Kulturní dimenze mezinárodních vztahů*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1999. 137 s. Výzkumné studie; 1/1999. ISBN 80-7079-850-5.
- LEONARD, M., *Public Diplomacy*, London: The Foreign Policy Center, 2002.
- MELISSEN, J. (ed.), *The New Public Diplomacy. Soft Power in International Relations*, New York: Palgrave Macmillan 2005.
- NYE, J., *Bound to Lead: Changing Nature of American Power*, New York: Basic Books, 1991.
- NYE, J., *Soft Power, The Means to Success in World Politics*, New York: Public Affairs, 2004.
- NYE, J., Public Diplomacy and Soft Power. In: *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*.

- NYE, J., *Power in the global information age: from realism to globalization*. London: Routledge, 2005, ©2004.viii, 231 s. ISBN 0-415-70017-5.
- ORT, Alexandr. *Česká zahraniční politika*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 399 s. ISBN 80-86898-35-0.
- PETERKOVÁ, J. : Kulturní rozměr české zahraniční politiky. In: Kořan, M. a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2008*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2009. 395 s. ISBN 978-80-86506-78-4. (sborník)
- PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 202 s. ISBN 978-80-7380-125-0.
- PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie v proměnách času. Mezinárodní politika* [online]. 2011, XXXV, č. 4, s. 9-10. ISSN 0543-7962. Dostupné z: http://www.iir.cz/upload/MP/MPArchive/2011/MP04_11.pdf.
- TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008. 128 s. ISBN 978-80-86506-73-9.
- TOMALOVÁ, E. „Kulturní rozměr české zahraniční politiky“, *Česká zahraniční politika v roce 2007. Analýza ÚMV*, Kořan, M. (ed.), Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008.
- VESELÝ, Zdeněk, ed. *Československá a česká zahraniční politika 1990-2003: (dokumenty)*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů, 2003. 259 s. ISBN 80-86747-01-8.
- VESELÝ, Zdeněk. *Diplomacie: (teorie – praxe – dějiny)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 493 s. ISBN 978-80-7380-332-2.
- VESELÝ, Zdeněk. *Dějiny diplomacie*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2008. 290 s. ISBN 978-80-245-1431-4.
- VESELÝ, Zdeněk a kol. *Diplomacie v měnícím se světě*. Vyd. 1. Praha: Professional Publishing, 2009. 196 s. ISBN 978-80-7431-006-5.
- VZTAH STÁTU KE KULTUŘE, Kulturní politika evropských zemí <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=60>.
- *Veřejná diplomacie 2011*: http://www.mzv.cz/file/807037/rocenka12_4.pdf.

Internetové zdroje:

Ministerstvo zahraničních věcí ČR: www.mzv.cz

Ministerstvo zahraničních věcí SR: www.mzv.sk

Ministerstvo kultury ČR: www.mkcr.cz

Ministerstvo kultury SR: www.culture.gov.sk

Česká centra: www.czechcenters.cz

Slovenské instituty: www.mzv.sk/sipraha

CzechInvest: www.czechinvest.org

CzechTourism: www.czechtourism.cz

CzechTrade: www.czechtrade.cz

Portál CzechEvents: www.czechevents.net

Internetové časopisy:

CzEcha

http://www.czechcentres.cz/_sys_/FileStorage/download/4/3900/czecho_2012.pdf

Výroční zprávy Českého centra:

http://www.czechcentres.cz/_sys_/FileStorage/download/6/5331/vyrocní_zprava_2011.pdf

Primární zdroje:

Pracovníci Českých center a Slovenských institutů – zejména odbor komunikace, který mi přislíbil poskytnutí literatury a rozhovorů s jednotlivými pracovníky, kteří budou představovat velmi cennou složku celé práce

